

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№19-24 | 2021

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

У КИЄВІ ЗАПРАЦЮВАЛО «ПОСОЛЬСТВО РЕСПУБЛІКИ УЖУПІС»

11 грудня в київській галереї «Тадзіо» (Десятинний провулок, 7) урочисто відкрили перше «неофіційне посольство Республіки Ужупіс», «послом» якої в Україні віднедавна є художник Федір Александрович.

Євген БУКЕТ

Ужупіс (з литовської – Заріччя) – район у литовській столиці Вільнюсі, відокремлений від решти міста річкою Вільня. 1 квітня 1997 року група литовських митців оголосила район Ужупіс незалежним від міста і країни. Сьогодні «Республіка Ужупіс» має власного президента, уряд, конституцію (2014 року з'явився її офіційний переклад українською), валюту (Євро-ужас) і навіть військово-морський флот, що складається з кількох невеликих човнів, що використовуються переважно для обрядових церемоній. На прапорі республіки зображена «Свята рука» - долоня синього кольору з отвором посередині, який не дозволяє взяти хабар.

Головну площу «Республіки» від 2002 року прикрашає статуя Архангела Гавриїла – «Ангела Ужупіса», а ще на території цього району похований Великий князь Литовський Гедимін, який вважається покровителем «Республіки Ужупіс».

З часу створення 1997 року популярність «Республіки» дедалі зростає. Мешканці вважають, що відомість сприяє поширенню ідеалів Ужупіса. Встановлення зв'язків з іншими країнами, відкриття «неофіційних посольств» та інші заходи виконують насамперед популяризаційну місію.

Тож, на урочистому прийомі з нагоди відкриття «посольства»

Федір АЛЕКСАНДРОВИЧ вручає нагороду художнику Олександр КРОЛІКОВСЬКОМУ

Сакалас ГОРОДЕЦКІС, Федір АЛЕКСАНДРОВИЧ і режисерка Лариса АРТЮГІНА

Святкове лого

Незважаючи на загальну свято-урочисту атмосферу, що панувала того дня в галереї «Тадзіо», чимало уваги було приділено війні, що триває на сході України. «Людина має право на гарячу воду, опалення взимку та черепичний дах» - проголошує друга стаття Конституції Ужупіса. «Саме ці цінності руйнує війна, не кажучи вже про більш фундаментальні, - зазначив у своєму слові «посол Республіки Ужупіс в Україні» Федір Александрович. – Гідність це – бути собою. Якщо людей не розділятимуть, - війни не буде. Не можна допускати чвар, бо інакше не стане нас. А коли гине людина – гине й цілий світ, захований в її голові. Неповторний світ! Війна – це загибель світів, а опір війні – в єднанні та довірі людей один до одного».

Фото Л. СЛЕСАРЕВОЇ,
О. КРАШТОВСЬКОГО

«Республіка Ужупіс» у Вільнюсі

в Києві та візиту «прем'єр-міністра Республіки Ужупіс» Сакаласа Городецькіса зібралось чимало справжніх дипломатів, художників і журналістів. Під час події було відкрито виставку українських та литовських художників, виконано гімн «Республіки Ужупіс» та нагороджено почесними званнями за підписом «прем'єр-міністра» 11 українських художників, музикантів та журналістів.

«ОРЕРА UA 2021»: ТРЕНДИ, СТАРТАПИ, ПИТАННЯ І ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ

Протягом трьох днів цієї осені в харківській «Схід Опера» проходив Всеукраїнський оперний форум «Опера UA 2021», у дискусійний контекст якого вписалася свіжоспечена прем'єра опери «Вишиваний».

Слід нагадати, що формат форуму розроблено за аналогією до міжнародної конференції Opera Europa, яка щороку обирає нове місто проведення та наслідує міжнародний форум Open to Progress, що пройшов 2019 року в Одесі.

Ще в Одесі організаторами форуму Open to Progress була чи не вперше в Україні випробувана сучасна світова практика: поєднання відкритого форуму щодо налагодження комунікацій усередині професійного оперного середовища та відвідування учасниками форуму оперної прем'єри. Себто нагальні теоретичні питання не можуть бути у відриві від практики.

Тому партнером форуму «Опера UA 2021», що пройшов завдяки підтримці УКФ, цього річ виступив Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. Лисенка / Схід Опера, де під час проведення і відбулася резонансна прем'єра унікального оперного проекту «Вишиваний. Король України».

Над створенням і постановкою майже тригодинної партитури українська композиторка Алла Загайкевич працювала разом із диригентом «Схід Опера» Юрієм Яковенком. А для письменника Сергія Жадана та режисера Ростислава Держипільського це було перше в житті тривале занурення в оперний світ.

Про саму прем'єру вже написано доволі багато, тож логічно зупинитися на тих проблемах і викликах, які обговорювали здебільшого після прем'єри у колі тих, хто опери вигадує, пише, ставить, хто керує театрами і впливовими мистецькими структурами, державними і недержавними, хто пише про ті вистави, що вже відбулися, а також формує сучасний культурно-історичний дискурс.

Подію такого масштабу уможливила співпраця трьох організацій: фундації Culture. Innovations. Future, Українського культурного фонду та «Схід Опера». У п'яти секціях форуму обговорювали такі теми: «Репертуарна політика театру у короткостроковій і довгостроковій перспективі» (модераторка Галина Григоренко), «Традиція та новація: оперний театр Укра-

їни сьогодні» (Ігор Тулузов), «Розвиток оперної культури в Україні», «Перспективи оперної кар'єри в Україні та за кордоном» (обидві – Анна Ставиченко), «Оперне мистецтво – інструмент культурної політики та дипломатії» (Євген Лавренчук). Окрім того, всі ті, хто того бажав, могли відвідати пітчінг оперних стартапів (їхні презентації модерували Анна Гадецька та Євген Лавренчук). Також усі три дні тривали воркшопи «Критична сила», під час яких молоді музикознавці та театрознавці під орудою професора Юрія Чекана шліфували власні аналітичні навички та критичну майстерність.

Для керівників оперних театрів України «Опера UA 2021» стала рідкісною нагодою для неформального спілкування у колі колег (до речі, у 2019 році ця подія проходила в Одесі й була приурочена до прем'єри вердівської La Traviata у постановці Євгена Лавренчука). Для багатьох інших – можливістю висловити часом не зовсім зручні погляди та констатувати негативні факти і фактори.

Із понад п'ятдесяти заявок на пітчінг оперних стартапів експертна рада форуму обрала для презентації десять. У кожного з цих десяти було десять хвилин, щоб переконати присутніх на панелі директорів театрів у тому, що саме його або її ініціатива варта уваги та фінансових інвестицій. Цей перший у царині вітчизняного оперного сегменту пітчінг показав, наскільки широко і часом навіть провокативно українські митці трактують оперний жанр.

Загалом гострота розмови всіх трьох днів довела, що проблеми музичного театру (і ширше – української культурної політики) не просто актуальні, а от-от можна очікувати на серйозні ре-

форми управління в мистецькій сфері й, відповідно, у кадровій стратегії. Що ж відбудеться насправді і які це матиме наслідки, – покаже час.

Так, у заключній дискусії постали болючі організаційні питання. Наскільки дієвою й ефективною є теперішня конкурсна процедура з обрання керівників мистецьких інституцій? Що робити зі статусом «національний», якого всі прагнуть через суттєві фінансові преференції? Чи варто взагалі намагатися керувати мистецькими процесами?

Галина Дуб, продюсерка і комунікаційна менеджерка Фестивалю камерних опер «Оперний вікенд», зазначає: «Впродовж останніх років в Україні зростає інтерес до оперного жанру. В листопаді 2019 року в Одесі відбувся перший Міжнародний оперний форум «Open to Progress», що зібрав провідних українських та європейських фахівців оперної сфери. На форумі прозвучала теза директора мережі Opera Europa Ніколаса Пейна про необхідність розумного балансу між світовими трендами та іден-

тичністю. Саме таким критерієм відповідає опера «Вишиваний. Король України». Адже вона вибудована на українському матеріалі, а героями опери стали важливі постаті нашої історії. Тимчасом як музика поєднує сучасну авангардову музичну мову та електроніку з фольклорним звучанням – відчуваються музичні традиції Гуцульщини, Верховини, Полтавщини. Лібрето написано українською мовою, тож композиторка майстерно працює з фонетикою. Паралельно з прем'єрою опери в Харкові вдруге відбувся згаданий раніше Оперний форум «Опера UA» (цього разу у всеукраїнському форматі через карантинні обмеження). Завдяки такій комбінації двох незалежних проєктів долучитися до знайомства з оперою змогли представники оперної сфери державних та незалежних інституцій. Форум став майданчиком для обговорення важливих і актуальних питань: репертуарної політики, виховання своєї аудиторії, особливостей українських та зарубіжних практик навчання оперних виконавців, європейського досвіду роботи театрів за системою «стаджіоне». Тому для оперного вітчизняного простору обидві події стали однозначно знаковими».

ВІДЗНАЧЕНО ПЕРШУ РІЧНИЦЮ КУЛЬТУРНО-СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУ «РАКУ БОЯТИСЬ НЕ МОЖНА»

Культурно-соціальний проєкт «Раку боятись не можна» (хештег #рак_боятись_не_можна) створений восени 2020 року з ініціативи дніпропетровської письменниці, видавчині та культурної діячки Марії Дружко, членкині Національної спілки письменників та Національної спілки журналістів України, координаторки мистецького проєкту «VivArt». Мета проєкту – психологічна підтримка людей з онкостатусом. У рамках проєкту «Раку боятись не можна» відбувається співпраця психологів, арт-терапевтів та митців з людьми, що пережили онкологію або зараз проходять курс лікування. Учасники проєкту на волонтерських засадах допомагають онкоодужуючим адаптуватися у суспільстві, реабілітуватися після активної фази лікування та віднайти психологічну рівновагу. З метою підтримки людей з онкостатусом створено facebook групу «Онкопереможці разом» та впроваджено Всеукраїнський літературний конкурс «Раку боятись не можна».

Перший літературний конкурс «Раку боятись не можна» відбувся 2020 року. До участі у ньому подали заявки поети і прозаїки з різних куточків України, серед них як і професійні письменники, члени НСПУ (Євген Безус, Ольга Полевина, Сніжана Біла, Юлія Купіч, Юлія Бережко-Камінська), так і початківці (Тетяна Левченко, Юлія Перегуда, Яна Ловчинська). Багато хто з авторів пережив онкологію чи має родичів з онкостатусом, тому соціально-літературний конкурс «Раку боятись не можна» став для них своєрідним арт-терапевтичним етапом.

За підсумками конкурсу в 2021 році було видано

однойменний альманах, куди увійшли твори переможців та фіналістів з усієї України.

Волонтерами проєкту «Раку боятись не можна» стали також художниця із Запоріжжя Карина Бойко, чиї ілюстрації прикрасили гостро соціальної альманах, та актори Кам'янського музично-драматичного театру ім. Лесі Українки Марина Юрченко, Валентина Галенко, Анна Макеева, Артур Данилюк та ін. Завдяки акторам вірші співавторів «#рак_боятись_не_можна» проникливо зазвучали на весь онлайн-простір.

Нещодавно Марія Дружко та її команда подарували альманах «#рак_боятись_не_можна» учасникам 20-го всеукраїнського онкологічного форуму «Рожевий жовтень» – «Здоров'я жінки понад усе», що відбувся у Києві 1-2 жовтня 2021 року з ініціативи Всеукраїнської громадської організації «Разом проти раку» (голова Лариса Лопата).

Учасники форуму вдячно прийняли цей подарунок і повезли незвичайну книжку по різних куточках України. Так було відсвятковано першу річницю унікального культурно-соціального проєкту «Раку боятись не можна».

«КОЛЯДА-ТРИБ'ЮТ» ГОТУЄ ДО РІЗДВА

Кажуть, сани на зиму треба готувати влітку. Саме тоді і розпочалася робота над проектом «Коляда-Триб'ют». Наразі кожен із нас уже може скористатися плодами цієї роботи й оригінально зустріти Різдво.

Створення та реалізація такого проекту, основою якого є прадавній фольклор, – явище не тільки популярне, але й трендове: з кожним роком суспільний запит на нові аудіозаписи кавер-версій та партитури колядок і щедрівок в Україні зростає: керівники професійних й аматорських дитячих вокальних колективів намагаються відшукати якісні фонограми («мінус» та «плюс» для нових концертних програм, професійні артисти шукають новий ексклюзивний репертуар, суспільний радіомовник намагається знайти новий контент, керівники та менеджери професійних симфонічних колективів шукають партитури для формування та їх виконання «наживо» у новорічно-різдвяний період.

Тож «Коляда-Триб'ют» покликаний віднайти, зберегти, обробити, апгрейдити та віддати у вільний доступ те, що ми називаємо «культурним кодом нації»: українські колядки і щедрівки. У цьому випадку вони – родом з Донбасу.

В основу музматеріалу «Коляда-Триб'ют» покладено ексклюзивні невідомі/маловідомі українські колядки та щедрівки, які

Тоня Матвієнко. Ноти колядки

збиралися на території Донбасу з 1990 до 2008 року фольклористкою, професором кафедри історії музики та фольклору Оленою Тюріковою.

Ініціатори «Коляда-Триб'ют» – художній керівник, аранжувальник Євген Петриченко, музичний керівник Богдан Пліш і координаторка Ольга Кононенко – за підтримки Українського культурного фонду перетворюють стародавні колядки та щедрівки Східної України у сегмент масової різдвяної аудіокультури, зближуючи пісенну спадщину із сучасним виконавцем/слухачем через створення креативних кавер-версій.

Отже, ви особисто, ваша дитинка, яка співає у хорі в школі чи в музичній школі, ви як сім'я, як професійний чи аматорський колектив, як спільнота друзів, колеги, однодумців et cetera можете зайти сюди <https://www.facebook.com/koliadatribute> чи сюди

Катя Chilly, Євген Петриченко

<https://soundcloud.com/evhen-petrychenko/tracks> і безкоштовно скачати ноти, «мінусівку», «плюсівку» і вже починати вчити колядку чи щедрівку, щоби поділитися її теплом з тими, хто вас оточує, вразити її новизною під час Різдвяних свят.

14 аудіопар записано у форматі диптих-альбому, кожна з яких складається з оригінального «мінусу» у виконанні симфонічного оркестру – Ансамблю класичної музики імені Бориса Лятошинського та «плюсу» – із взірцевими інтерпретаціями відомих артистів-вокалістів: Іванни Пліш (сопрано), Романа Меліша (контратенор), Оксани Нікітюк, ILLARIA, Katya Chilly, ManSound, Анжеліки Рудницької, Марини Одолської, Тоні Матвієнко, Арсена Мирзояна, GG ГуляйГород/GulayGorod, OT VINTA та ін.

Колядки та щедрівки, які увійшли до кавер-диптиху «Коля-

да-Триб'ют», презентують широку змістовну (від створення світу до біблейських сюжетів), часову (дохристиянські та християнські) та географічну (збиралися в Донецькій, Луганській, Харківській областях) амплітуду, а саме: «Темненька нічка», «А в полі, полі», «Сів Сус Христос вечеряти», «Прийшли щедрувати», «Пастушки», «Ой, лелія, лелія», «Дивная новина», «Ой, дивное наворожене», «А дева Марія», «Ой, зашуміла крутая гора», «Ой, у пана Івана», «У полі», «Ой, на горі древо», «Через гороньку».

На Різдво відбудеться 14-денний «Коляда-марафон» (25 грудня – 7 січня) на UA: Радіо Культура, де щодня буде презентовано по одній колядці.

Паралельно з радіоефірами відбуватиметься щоденний «Коляда-марафон-zoom». Для запису 14 презентаційних відеоверсій колядок для «Коляда-марафон-zoom»

залучено 14 професійних/аматорських дитячих вокальних (хорових) колективів з усієї України й відбудеться справжній «Коляда-батл» між двома командами: «Зірки» – це відомі артисти-вокалісти та «Зірочки» – всі, хто любить співати та вражати своїм творчим талантом. Ця команда без жодних обмежень. На хвилях декількох радіостанцій щодня транслюватиметься по одній колядці (аудіотреку) у виконанні команд «Зірки» та «Зірочки», а на платформі ZOOM (з трансляцією на FB-сторінку «Коляда-Триб'ют») учасники обох команд матимуть змогу зустрітись онлайн, поспілкуватись, дізнатись історію створення тієї чи іншої колядки, обмінятись досвідом, презентувати власний відеокліп або аудіотрек, обрати найкращих виконавців, отримати маленькі, але дуже стильні різдвяні подаруночки.

Надважливим є основний меседж проекту: «Купно колядуємо від Карачуна до Різдва», який має актуалізувати суспільну дискусію щодо національних традицій колядування від язичницького свята Карачуна (день зимового сонцевороту) до традиційного християнського Різдва. Зокрема, творці проекту повертають забуті та маловживані українські слова «купно» (разом), «карачун» (за старослов'янською міфологією – змії, який проковтнув Божича-Сонце), орієнтують на «східне походження» фольклорного матеріалу, адже одним з топографічних символів Донбасу є гора Карачун, та на інтонаційному рівні споріднюють різні регіони України.

ЗУСТРІЧАЙТЕ КІНОНОВИНКИ СЕЗОНУ!

На екрани у цьому сезоні вийшов наш вітчизняний фільм «Чому я живий». У головних ролях знялися такі актори, як Роланд Мішко, Анастасія Марків, Віктор Жданов, Ірина Мельник, Ольга Радчук, Олексій Горбунов, Георгій Делієв, Максим Горай. Це неймовірна епічна історія кохання, заснована на реальних подіях, які сталися в середині ХХ століття.

Ганна ОБОРСЬКА

Герої фільму – сімнадцятирічна Фрося та її коханий Льончик – мріють одружитися, але батько дівчини категорично проти євреїв у сім'ї. Життя закоханих безповоротно змінюється, коли їхні рідні та мільйони інших людей стають жертвами війни. Героям доведеться пережити окупацію й фашистський терор, щоб зберегти любов і людяність у найтемніші часи.

«Чому я живий». Кадр з фільму

Ще один український фільм «Де гроші» вийшов у прокат, у кінокартині за сюжетом піаніст-авантюрист Міша, щоб знайти гроші на визволення свого найліпшого друга з-під арешту, влаштовується працювати до старої власниці таємничого будинку-квесту. Але він не знає, що запитання «Де гроші?» цікавить не тільки його, виявляється, всі в цьому будинку шукають ці гроші. Режисером-постановником картини став Михайло Хома (DZIDZIO), а одну з провідних ролей зіграла сама Ада Роговцева. Фільм отримав позначку

Актор Деніал Крейг – агент 007

«0+» – загальна аудиторія для споглядання.

Для прихильників історії про Венома вийшла наступна частина «Веном 2: карнаж». Друге пришествя Венома з Томом Гарді у головній ролі – це реально фантастичний блокбастер, який виходить на новий рівень екшена та візуальних ефектів. За сюжетом картини над світом нависла загроза. Але тандем Едді Брока та інопланетного симбіота Венома дає свою силу проти нового ворога – нестримного монстра-вбивці Карнажа.

А от студія «Universal» цієї осені випустила фільм «Минуло

ночі у Сохо». Зустрічайте актрису Аню Тейлор-Джой у шокуючому трилері. Ця містична кіноісторія занурює глядача у вишукану атмосферу Лондона 60-х років. Молода дівчина, яка пристрасно захоплюється модою і дизайном, потрапляє в омріяне місто. Згодом вона розуміє, що навколишня реальність перетворюється на моторошне дійство... Жахлива правда вирине назовні та покаже справжній обличчя людей доколя. Прем'єра картини відбулася 4 вересня 2021 року на 78-му Венеційському міжнародному кінофестивалі.

Довгоочікуване продовження Бондіани у головній ролі з Деніалом Крейгом нарешті на широких екранах країни! Відомий актор начебто востаннє зіграв Бонда, офіційно заявивши про це ще під час зйомок. У двадцять п'ятому фільмі про найвідомішого супергеронта світу короткочасний спокій Бонда перериває нове термінове завдання, де ставки знову надто високі. Супергент дає ви-

клик найвпливовішим гравцем злочинного світу, проливає світло на хитросплетені інтриги і викриває підступні змови. Дуже драматично й ніжно у фільмі розкрито особисту історію кохання Бонда.

У листопаді в обмежений прокат вийшла нова стрічка режисерки Малгожати Шумовської («Обличчя») із зіркою серіалу «Дивні дива» Алемом Утгоффом. (Виробництво Польща, Німеччина, 2020) За сюжетом хлопець Женя був у Чорнобилі в момент аварії, і, можливо, саме це стало причиною його особливих здібностей. Емігрувавши з України, він працює масажистом у невеликому польському містечку. Хлопець лікує не лише тіло, але й душу. Зможні клієнти довіряють йому свої тривоги, переживання й таємниці. Так Женя перетворився на гуру: самотні й нещасні, попри своє багатство, люди квапляться на масаж, щоб почути, як жити далі.

Дивіться українські та іноземні кіношедеври на широких екранах у всіх містах по Україні!

«СВІДКИ» – ПРОЄКТ ЗБЕРЕЖЕННЯ СПОГАДІВ ПРО ГОЛОДОМОР

Уже вдруге Музей Голодомору провів масштабну експедицію Україною, щоб записати свідчення тих, хто пережив страшні 1932–1933 роки.

Очевидців Голодомору (а їм зараз щонайменше 90 років) залишилося дуже мало, і саме тому їхні спогади такі цінні.

За 30 днів команда музею проїхала майже 10 000 кілометрів, відвідала 90 населених пунктів, де записала 122 історії очевидців Голодомору. Ми побували і в містах-мільйонниках, і в районних центрах, і в маленьких селах, де зараз залишилося всього кілька мешканців, у Донецькій, Луганській, Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській, Миколаївській, Полтавській, Харківській, Вінницькій, Хмельницькій та Кіровоградській областях.

Найстарший свідок Голодомору, з яким нам вдалося поспілкуватися, – Антоніна Семенівна Козулько з міста Лиман Донецької області, якій цьогогоріч у грудні виповниться 104 роки.

Експедиція, яка загалом охопила 10 областей України, має велике значення для збереження пам'яті про геноцид українців. Саме зараз – остання можливість доповнити джерельну базу для вивчення Голодомору історіями з перших уст.

«Мати збрала свої речі і поїхала в Росію, мінять речі на продукти: пшоно, там що-небудь, мука, ну що давали... Село на піску, пісок тільки був, щоб де-небудь там молочаю хоть зірвать поїсти – немає, не було нічого із ростительної піщи, ні щавлю, нічого. Ну от ми сидимо, ждемо маму і дождалися до того, що я

Антоніна Семенівна КОЗУЛЬКО

Олена Сидорівна БАБАСЮК

Євген Тимофійович ЗАМОЖСЬКИЙ

Оксана Семенівна ІРТЮГА

уже став пухлий. Налило мене, я вже почті не ходив, більше лежав,

ну ще б день-два – не було б матері, готов би був», – згадує Євген Тимофійович Заможський 1926 р.н., що пережив Голодомор у селі Черкаський Бишкін Зміївського району Харківської області.

«Ми хазювали, поки не було цієї голодовки. Ця голодовка на нас впала. Не знаю навіть, де хто ділися. Давали, їли, переживали, щоб діти не помирали. А тоді якісь уже підрости... Та вже так. То глід збираємо, то гнилу бараболо, то... Шо там їсти...» – спогади про Голодомор Бабасюк Олени Сидорівни 1922 р.н., що народилася в селі Кальня Хмельницького району Хмельницької області.

«Масово люди мерли, я ж вам кажу, що масово-о-о. У хаті вони лежали там чи тиждень, чи п'ять, а може, хто і десять у хаті, бо ніхто не заходив, ніхто не клопався, де ж це Іван дівся, де це там Роман чи... Ото лежать, пока хтось нечаяно... Сусіди там люди негодящі були нікуди. Усі слабі були», – згадує Оксана Семенівна Іртюга 1927 р.н., с. Жданівка Магдалинівського району Дніпропетровської області.

Відеоісторії свідків Голодомору можна переглянути на YouTube-сторінці Музею Голодомору.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРОЄКТУ «МУЗЕЙ ДІТЯМ – ДІТИ МУЗЕЮ»

5 жовтня в Чигиринському археологічному музеї НІКЗ «Чигирин» відбулася презентація проєкту «Музей дітям – діти музею».

Проєкт реалізується Благодійним фондом соціального розвитку НІКЗ «Чигирин» у партнерстві з Національним історико-культурним заповідником «Чигирин» у рамках партнерської програми «Діти культури» (за підтримки Українського культурного фонду та ГО «Гараж Генг»).

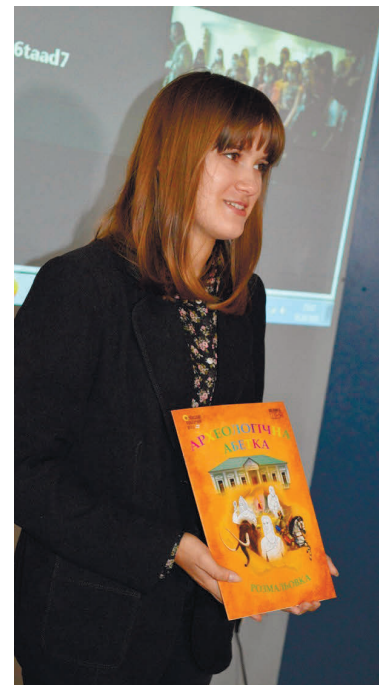
Протягом останнього десятиліття зріс інтерес до створення дитячих освітніх програм у музеях, підготовки дитячих музейних видань. Відвідання музею дітьми дозволяє не лише отримати корисні знання, естетичне задоволення, розвинути творчі здібності, креативність, розширити світогляд, а й сформувати відповідальне ставлення до культурної спадщини.

Унікальність проєкту в тому, що до нього причетно дуже багато людей – друзів, колег, однодумців з усіх куточків України та зі США і Канади. Його реалізація почалася ще минулого року зі збору коштів на платформі Спільнокошт, що було однією з умов програми «Діти культури». Завдяки 159 доброчинцям було зібрано 60 287 гривень, що дало змогу взяти участь у конкурсній програмі Українського культурного фонду й отримати грант.

В рамках реалізації проєкту було закуплено дитячі дерев'яні та м'які безкаркасні меблі для дитячих музейних куточків, видрукувано музейні видання та настільні ігри для дітей.

Під час презентації проєкту було відкрито дитячий музейний куточок у Чигиринському археологічному музеї та одночасно відкрито куточки в Резиденції Богдана Хмельницького у Чигирині, Суботівському історичному музеї, Медведівському краєзнавчому музеї. Присутні на презентації могли спостерігати за цим онлайн. Також присутнім було презентовано дитячі видання та музейні настільні ігри.

Одне з видань – розмальовка «Археологічна абетка» – озайомлює з найцікавішими експонатами Чигиринського археологічного музею. Під час презентації відбулася зустріч з молодою ілюстраторкою Анастасією Замшею, яка є авторкою малюнків до «Археологічної абетки». Анастасія – випусниця Чигиринської школи №2, сьогодні вона є студенткою Черкаського державного бізнес-коледжу, спеціальність «Дизайн». Щиро дякуємо молодій художниці за

долучення до проєкту, за чудові ілюстрації та бажаємо подальших успіхів.

Інше видання «Мандрюючи Чигиринщиною. Подорожній щоденник маленького мандрівника» знайомить дітей з музеями та пам'ятками Чигиринського краю. На його сторінках юні мандрівники зможуть записати свої враження від мандрівки, виконати цікаві завдання. Ілюстраціями до видання стали малюнки дітей – учасників конкурсів дитячої творчості, що проводилися НІКЗ «Чигирин» протягом останніх років.

Дитячі малюнки стали основою для створення настільних ігор: кубиків, пазлів, карткової гри «Історичні портрети», гри-ходилки «Мандрівка Чигиринщиною». Ігри будуть представлені в дитячих музейних куточках, де всі охочі зможуть у них пограти.

Щиро дякуємо Українському культурному фонду, який повірив у нашу ідею, та кожному доброчинцю, хто долучився до збору коштів на платформі Спільнокошт. Наша вдячність і постійним партнерам – учасникам гуртка «Чарівний пензлик» Чигиринського опорного ЗСЗО та його керівнику – Черноус О.Б. Дитячі музейні куточки Чигиринщини стануть місцем для гри, пізнання та творчості, що дозволить сформувати образ приязних музеїв, сприятиме популяризації пам'яток серед дітей, формуванню дбайливого та відповідального ставлення до них.

Проєкт «Музей дітям – діти музею» реалізується в рамках партнерської програми «Діти культури» за підтримки Українського культурного фонду та ГО «Гараж Генг».

Олена ТРОЩИНСЬКА
НІКЗ «Чигирин»

ОЛЕНА ТОЛКАЧОВА: КРАСУНЯ, ЯКА ВРЯТУВАЛА СОТНІ ЖИТТІВ

Сьогодні можна багато прочитати в різноманітних журналах, виданнях, сайтах про різних успішних українських жінок – і все частіше ми зустрічаємо історії про жінок на війні. Одна з них – Олена Толкачова на псевдо «Гайка».

Данило КОВАЛЬ

Киянка, яка народилася в часи «брежневського застою» – 1981 року. Обрала не типовий, як для радянських жінок, освітній напрям – закінчила механіко-математичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. В 1991 р. СРСР розвалився, й українці отримали змогу вільно займатися бізнесом, відкривати власну справу. Так зробила й Олена Толкачова, яка стала успішною бізнесвумен. Та не бізнесом єдиним – Олена серйозно займалася мотоспортом. Якби не війна, можливо, Україна б прославилася переможницею міжнародних турнірів з мотокросінгу.

У 2013 році Олена не лишилася осторонь епохальної події – Революції Гідності. Вона не просто долучилася до «Правого сектора», а стала співорганізаторкою «Правого сектора» Дарницького району Києва. Недарма ж слово «революція» має жіночий рід. Революція виграла – Янукович утік, але звернувся до РФ за допомогою в «наведенні ладу» на території України.

І сталося те, чого мало хто очікував, – сусідня Росія окупувала Крим і розв'язала війну на Донбасі – захоплено Луганськ, Донецьк і сотні менших населених пунктів від містечок до селищ. У перші лави захисників України стали добровольці, почали формуватися батальйони «Айдар», «Донбас», «Азов», «Дніпро» і десятки інших. В інтернеті є багато відео з боями цих легендарних

підрозділів, але ми не можемо побачити інший бік медалі – титанічну роботу тилових служб і медиків. Саме нею була зайнята Олена Толкачова – вона стала організаторкою патронатної служби батальйону, а згодом полку «Азов». Хоча спочатку вона приїхала в травні 2014 р. до батальйону «Азов» як звичайний волонтер.

Ось як згадує сама Олена про свій прихід до батальйону «Азов»:

«Ми просто приїздили, допомагали, забезпечували тил, і в команду я влилася якось автоматично – через кілька тижнів мені запропонували в «Азові» лишитися. Мій телефон вже тоді висів на сайті «Азову». Телефонували з будь-якими пропозиціями: пропонували допомогу, люди шукали своїх родичів і близьких. Потім пішли перші поранені і треба було організувати евакуацію. Спочатку евакуацією поранених займала-

ся Оксана Корчинська, але потім добровольчі підрозділи почали зростати й одна людина просто не могла впоратися. І мені запропонували займатися пораненими. Йшов організаційний процес формування бойового підрозділу і в службі тилу обов'язки якось самі «прилипали» до людини, а не розподілялися кимось. Разом з пораненими я займалася і загиблими, повідомляла про загибель родичам. І ми хотіли відгородити родичів від цього важкого тягаря

– організації поховання. Тоді держава не забезпечувала такої допомоги – ще не було сформовано спеціальної вертикалі. В основному волонтери вивозили «вантаж 200». Навіть першу допомогу надавали лікарі-добровольці, а іноді люди, які не мали жодної медичної освіти, можливо, лише курси першої допомоги».

Завдяки невтомній праці в 2014 р. Олена Толкачова організувала унікальну добровольчу патронатну службу, яка повністю супроводжувала доставку поранених у лікарні, їхнє лікування і займалася також організацією проведення похоронів загиблих героїв, куди входило багато складної роботи, яку державні органи просто скинули на добровольчі підрозділи. Як виявилось – на тендітні плечі Олени Толкачової, яка прийняла виклик і впоралася з ним на 100%. Під час Широкинської наступальної операції 10-15 лютого 2015 р. «Гайка» безпосередньо організувала евакуацію поранених «азовців» з Маріуполя до лікарні ім. Мечникова в Дніпрі.

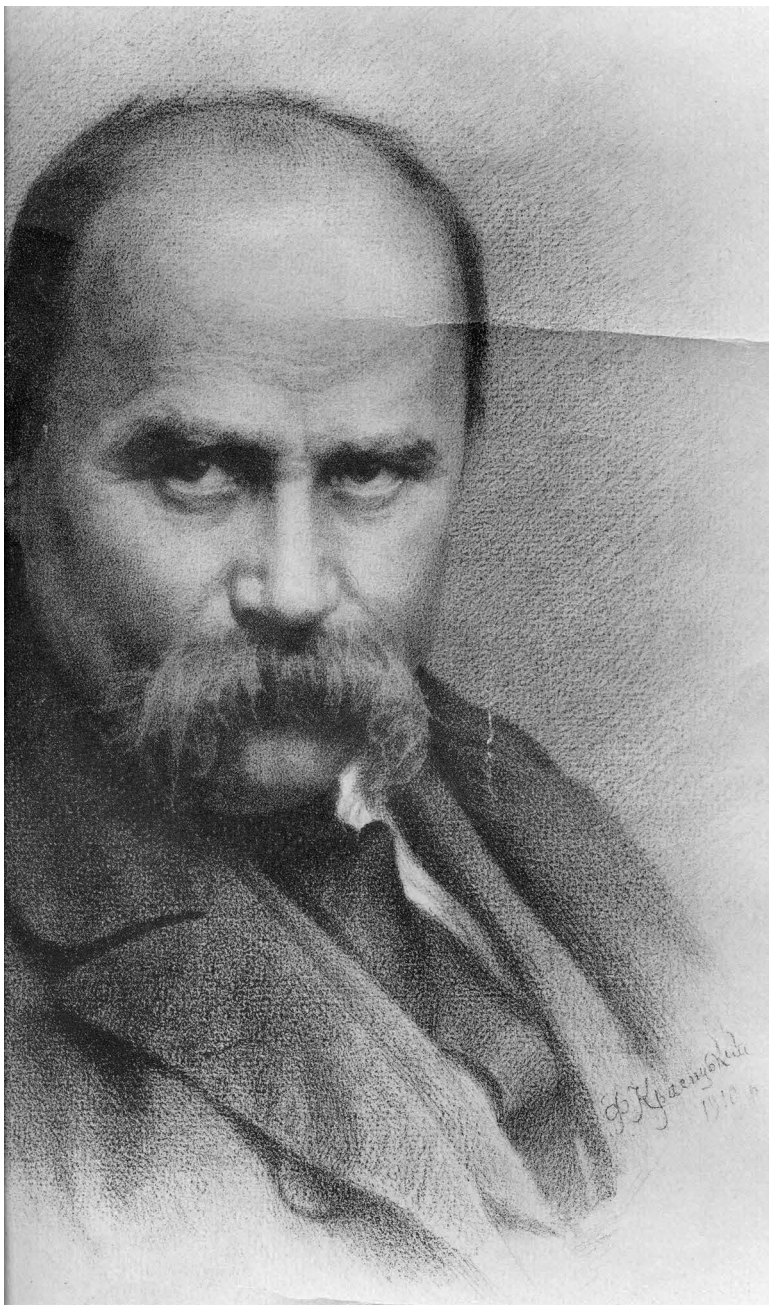
Свій неоціненний досвід «Гайка» не тримає в собі, а намагається ділитися, наприклад, у 2017 р. Олена Толкачова брала участь у круглому столі «Проблеми фізичної та психологічної реабілітації учасників АТО», де було порушено проблему браку в Україні реабілітаційних центрів для учасників бойових дій та обговорювалися питання вирішення цієї проблеми.

Вже 7 років вона продовжує очолювати патронатну службу добровольчого полку «Азов» – завдяки «Гайці» сотні бійців встали на ноги і повернулися у стрій, а батьки вбитих позбавлені болючої і складної організаційної частини прощання та похорону загиблих українських добровольців російсько-української війни. За свою жертвність і самовідданість у службі Україні Олена Толкачова неодноразово була нагороджена, зокрема, медаллю «За жертвність і любов до України» від Православної церкви України.

І при цій гігантській завантаженості Олена встигає продовжувати займатися мотоспортом і виховувати доньку, яка, надихнувшись своєю матір'ю, пішла вчитися на хірурга.

Ми звикли читати про великих українок і українців у підручниках історії України, але сьогодні історія твориться поруч з нами й її герої живуть серед нас і є нашими сусідами, про яких ми часто навіть нічого не знаємо. Олена «Гайка» Толкачова – саме одна з таких скромних героїнь.

ПЕРШОДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Красицький Ф. Портрет Т. Шевченка. 1911. Літографія. Ф.96, оп.1, спр.43, арк.2

Архіви стають ближчими, і Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України, який є найбільшим у країні архівосховищем документів літературно-мистецького профілю, за підтримки Українського культурного фонду реалізує амбітний проєкт під назвою «Комплексна система інформатизації Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України».

Новий проєкт покликаний значно спростити не лише роботу архівістів, а й доступ дослідників до архівних документів. Однією зі складових проєкту є виготовлення 100 тисяч якісних цифрових копій найбільш цінних та затребуваних користувачами архівних документів з історії української культури, які з листопада 2021 р. будуть доступні для дистанційного перегляду з будь-якої точки земної кулі че-

рез модуль презентації контенту комплексного програмного продукту «Архіум».

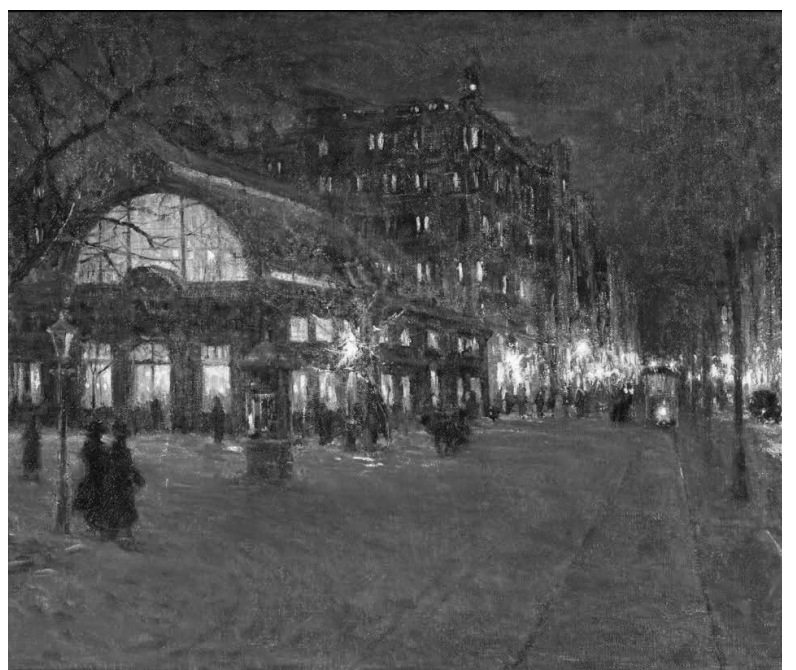
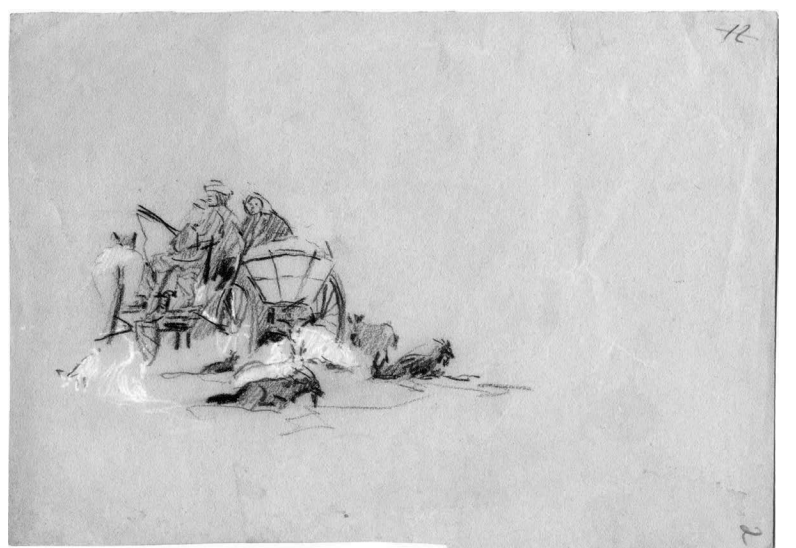
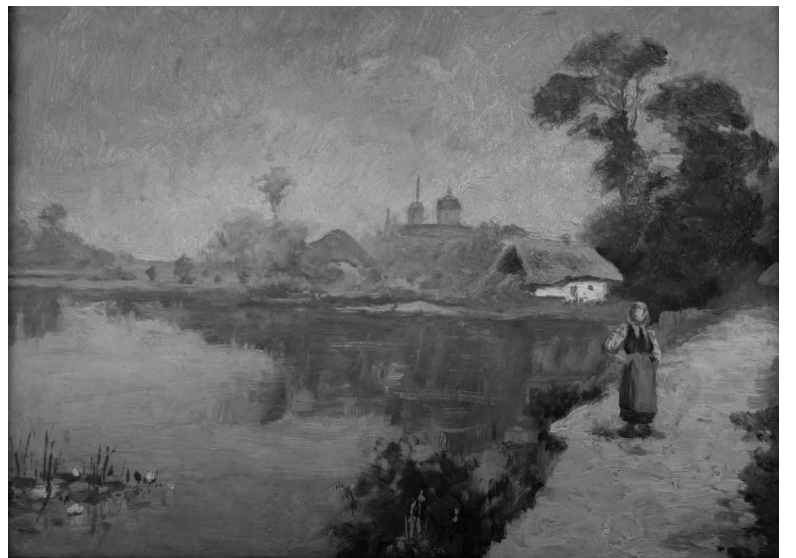
Всього у рамках грантового проєкту було повністю оцифровано 48 особових фондів із 1430-ти фондів, що зберігаються в ЦДАМЛМ України. Серед них 9 фондів художників (Ф. С. Красицький (№96), фонд родини Язевих – родичів М. І. Мурашка (№227), А. Й. Кохановська (№309), І. Ч. Зборовський (№993), І. К. Дряпаченко (№1144), К. С. Малевич (№1277), І. І. Падалка (№1278), В. О. Котарбінський (№1283); 4 – театральних діячів (М. Л. Кропивницький (№41), В. М. Гужова (№130), І. О. Алчевський (№131), С. Ф. Дурдуківський (№1031); 4 – музичних діячів (В. М. Верховинець (№110), М. А. Тутковський (№129), С. П. Дрімцов (№1155), М. М. Аркас (№323), а також 20 фондів українських письменників та літературознавців. Особові фонди, що містять рукописи творів, начерки й оригінали картин українських митців XVII-XX ст., їхні індивідуальні та групові фотографії,

листи, особисті документи, – це головна особливість і одне з найбільших надбань архіву-музею. У рамках даного огляду представлені оцифровані особові фонди видатних українських художників.

Фонд живописця й графіка Фотія Красицького (1873-1944) №96 містить 142 справи за 1833-1963 рр. Серед них – 10 альбомів з навчальними рисунками графічним олівцем за 1888-1901 рр.; автопортрети і портрети Т. Шевченка, М. Вовчка, М. Коцюбинського, Лесі Українки та ін. письменників; альбоми з малюнками; оригінали пейзажів, виконаних пензлем та олією («Дубовий гай», «Околиця села», «Після Водохрещення» (1896)), начерки, етюди, ескізи картин та декорацій («Різдвяна ніч»), репродукції та фото картин інших художників. У фонді також зберігаються цінні рукописи – автобіографічні записки, нотатки, навчальні посібники («Основи грамоти зоискусства»), листування з родичами й установами, матеріали службової діяльності Фотія Красицького. Один з найцінніших документів фонду – ікона «Святий Зосима», написана темперою по дереву наприкінці XIX ст. Миколою Мурашком і яка належала Фотію Красицькому. На ній зображений Святий Зосима – покровитель пасічників і подорожуючих.

Фонд №227 родини Язевих, що складається з 18 справ за 1890-1972 рр., цінний тим, що містить документи живописця Миколи Мурашка (1844-1909) – шарж «Торс Мурашка» (1890 р.), пейзажі кінця XIX ст. «Річка», «Ставок»; блокнот 1893 р. з олівцевими пейзажними начерками та записами творчого характеру, 9 листів М. Мурашка дочці О. І. Язевій та її чоловіку В. Я. Язеву, більше сотні листів художника М. А. Прахова до О. І. Язевій за 1955-1957 рр. та фотографії М. І. Мурашка 1809, 1905, 1908 рр.

Фонд №302 першої жінки-художниці Буковини, поетеси, етнографа Августи Кохановської (1868-1927) містить 141 справу (545 док.) за 1743-1960 рр. Основний масив документів складають портрети 1880-1890-х рр. (погрудні зображення буковинських дівчат, постатей хлопців, портрети селянок і молодих пані тощо), жанрові малюнки (зарисовки з натури, тематичні або за відомими творами) та краєвиди 1880-х рр. (сільські, міські, ландшафтні, виконані олівцем, вугіллям, пастеллю та аквареллю, наприклад, «Обвал у горах», «Праліс», «Зимовий краєвид з гірськими хатами», «Містечко в горах» та ін.). Більшість графіч-

них творів фонду мають начерковий або етюдний характер з різним ступенем завершеності. Увагу дослідників також привер-

тають збірки віршованих творів та чернеток поезій Августа Кохановської 1880-1890-х рр.

Фонд №993 графіка, представника Розстріляного відродження Іполита Зборовського (1875-1934) налічує 100 справ за 1892-1918 рр. Він також відомий як талановитий краєзнавець, музейний діяч, дослідник і збирач пам'яток Поділля, засновник краєзнавчих музеїв у Бершаді й Тульчині, а також співорганізатор першої в Україні кредитно-споживчої спілки. Основну частину фонду складає листування Іполита Зборовського з Фотієм Красицьким, рідними, громадськими діячами Поділля українською та польською мовами (всього рукописних 330 листів). Також у фонді представлені документи до біографії митця, візитки, документи його родичів та листи Міністерства народної освіти з подяками за надіслані предмети давнини на виставки.

Фонд №1144 живописця Івана Дряпаченка (1881-1936) містить 33 справи за 1898-1990 рр. Він навчався в Італії і з 1898 р. проводив персональні виставки. Серед документів фонду – фотокопії картин 1910-1914 рр. «Падіння Великого князівства Нижегородського», «Поминальний день у Флоренції», «Святе сімейство у Єгипті», «Світлячки», «Берег моря», «Сутінки» (1914) та ін., фотокопії портретів та 34 фронтових малюнків за 1916-1917 рр. Також у фонді відклались листи митця, документи до його біографії, а також 20 індивідуальних та групових фотографій 1898-1936 рр.

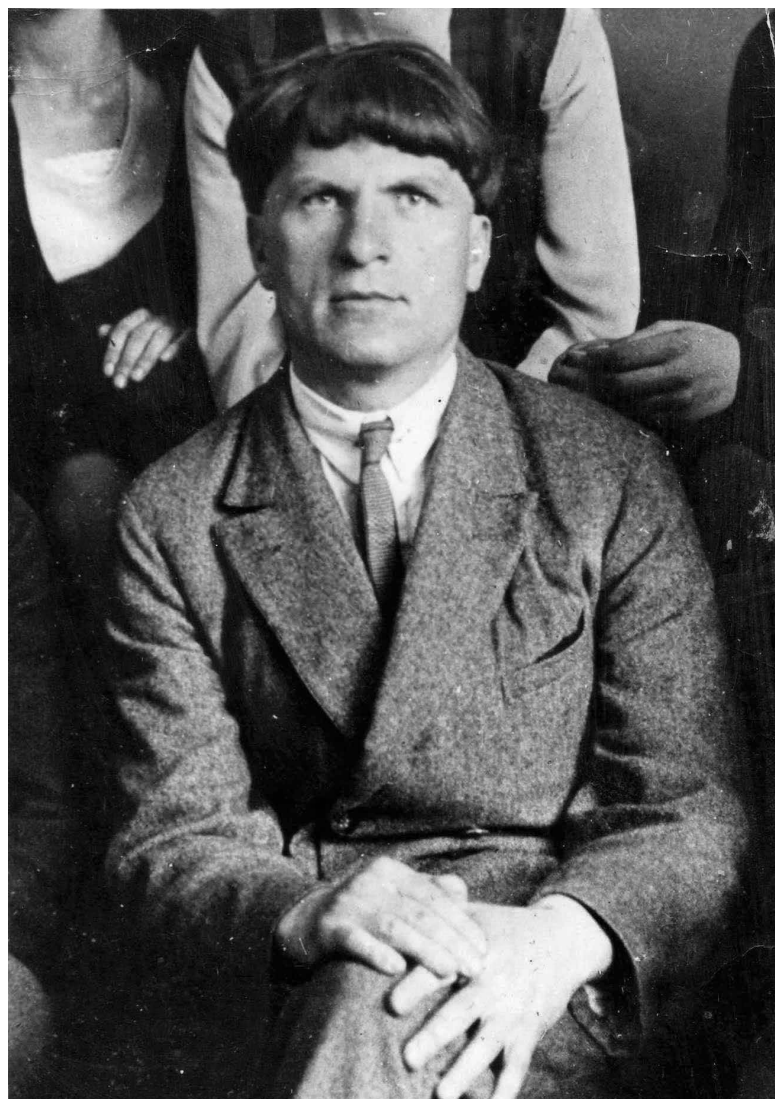
Серед оцифрованих і невеликий за обсягом фонд №1277 славетного київського художника-авангардиста, основоположника супрематизму, автора «Чорного квадрата» (1913) Казимира Малевича (1879-1935), що містить 4 справи за 1839-1980 рр. – фото К. Малевича з дружиною (1935 р.) та 3 фото родичів митця 1839, 1867, 1902 рр. і статті Д. О. Горбачова про його творчість. На унікальних світлинах – мати митця Людвіга Олександрівна, Євмена та Антон Малевичі (дід і баба з боку батька – Северина Малевича), Юлія Галиновська, Олександр Галиновський (члени родини митця з боку матері).

Особовий фонд №1278 іншого представника Розстріляного відродження, художника-«бойчукіста» та педагога Івана Падалки (1894-1937), що містить 18 справ за 1900-1916 рр., ознайомлює дослідника з розвитком та суттю авангардного напрямку «бойчукізм», що отримав назву на честь основоположника Михайла Бойчука. Іван Падалка є автором значної кількості витворів мистецтва: живописних – «Автопортрет», «Атака червоної кінноти», «Двоє», «Збирання баклажанів», «Збирання яблук», «Змагання шахтарів», «Молоч-

Київ, Стріарка 1
Мельнігорський вул. №5
Ваше ім'я: Іван Дряпаченко
н. Зборовський
Вашу картину з 19/х с.г. одержав, а тих,
щодо рами і мені слами не пошув. Адреса
Д. Дряпаченко мати: Київ, Лядівська Якубен-
Коваленко вул. №11 власні.
Дякую за записки про те як ви ділилися своїми
справами; до цієї збірки з Києва комо київський вояцький
мешар художник, в якого новий київський музей.
Мати дякую за Київ, то просимо до нас. Ми всі комо
верки на прохання, іхати через подія або через митців.
Як вище, дякую за записки і вітання пошлювати вам з Київ.

Лист Ф.С. Красицького І.Ч. Зборовському 24 жовтня 1910

А. Кохановська 1883р.

біографії та статті про нього, 15 індивідуальних та групових фотографій 1923-1935 рр., а також спогади 1990 р. його племінниці Н. К. Гнилоскуренко про життя та трагічну долю художника.

Наприкінці нашого огляду варто згадати про ще один невеликий, але цінний оцифрований у рамках грантового проекту особовий фонд №1283 художника Вільгельма Котарбінського (1848-1921), який складається всього з 1 справи. Це аркуші пожовклого паперу кінця 1890-х рр., створені художником для Олени Прахової з акварельними ірисів, польових квітів і фонтана на пейзажному тлі.

Запрошуємо всіх дослідників і шанувальників української літератури з 1 листопада 2021 року переглянути документи з оцифрованих особових фондів та скористатися всіма іншими можливостями нашого нового інформаційного продукту на вебпорталі ЦДАМЛМ України <http://ksi-csamm.archives.gov.ua>.

Ігор РЕЗНИК, завідувач сектору просвітньої та виставкової роботи відділу використання інформації документів та комунікацій ЦДАМЛМ України, к.і.н.

ниці», «Натюрморт», «Портрет Валер'яна Поліщука», «Портрет дружини Марії Пасько», «Українка», «Фотограф на селі»; графічних – «Вантажники», «Несуть товариша», «Пастушок», «Повстанці», «Портрет Григорія Сковороди», «Селяни»; ілюстрацій до книжок «Енеїда»,

«Кобзар», «Легенди Татр», «Небіж Рамо», «Слово о полку Ігоревім», «Черниця»; обкладинок до видань творів Майка Йогансена, Л. Квітко, І. П. Котляревського, І. С. Нечуя-Левицького, Олесь Досвітнього, Ю. К. Смолича, П. М. Усенка, І. Я. Франка та інших письменників; декоративних та-

рілок та інших керамічних виробів; плакатів та серії гравюр на дереві «Дніпрельстан». Найцікавіші з документів фонду – портрет брата митця І. К. Падалки 1916 р., рукопис автобіографії Івана Падалки 1924 р., документи про його посмертну реабілітацію 1958 р., документи до його

МАРИНІЗМ В УКРАЇНСЬКИХ КОЛЬОРАХ

Пам'ятаю радість споглядання картин канадського албанця Іллі Харуні на Артекспо-2013 у Нью-Йорку – на диво життєрадісний реалізм! Приємно було спілкуватися з ним самим та з дружиною, його музою. Пам'ятаю і хитромудрі картини Алекса Фішгойта і писав про це в «Культурологічному журналі».

Юрій КИРПИЧОВ

Але марин вони не пишуть. Тим і корисний Фейсбук: там я познайомився з прекрасним бразильським мариністом Карлосом Кіровським, а нещодавно у групі MARINE ART побачив марини, яким зрадів особливо. Річ у тім, що їхній автор – киянин, українець.

Чи тісний зв'язок України з морем? Так. Козацька морська слава дзвеніла раніше й голосніше, ніж сухопутна. Козаки билися не лише з турецькими галерами у Чорному, Азовському та Мармуровому морях, у Лимані та на Босфорі, а й зі шведськими кораблями на Балтиці! І до 75% екіпажів кораблів вітрильного Чорноморського флоту складали українці, вони боролися у Синопі та на бастионах Севастополя.

Чимало й зараз на морях-океанах моряків-українців, а на початку 90-х український капітан Євген Платон вів яхту «Гетьман Сагайдачний» у відомих навколосвітніх перегонах. Тож з маринізмом неюнка пов'язана тісно, хоча художників цього напрямку народжувала рідко. Айвазовський, хоч і жив у Криму, був вірменином, а Куїнджі – греком.

Але що таке маринізм? Це поняття трояке, є космологічний, геополітичний і художній. Саме так, бо без першого не було б жодного: 70,9% поверхні Землі вкриті водою і її точніше було б назвати Океаном! Що критично важливо. Бо якими б суворими не були умови підлідного океану Європи, супутника Юпітера, а життя в ньому можливе. Тоді як на Марсі, де немає великих обсягів рідкої води, життя нема. Велика кількість води на планеті уможливила появу цивілізації, а інакше не буде кому зрозуміти, чому людина здатна довго дивитися всього на три динамічні картини. Це – вогонь багаття, жінка, яка танцює, та корабель під вітрилами.

Другий маринізм геополітичний. Усі пам'ятають про дерев'яні стіни Фемістокла, які врятували європейську цивілізацію, що зароджувалася, і шанують американського адмірала Мехена. За його концепцією долі світу вирішуються на те-

ренах Світового океану. Що ми й бачимо на прикладах Британії та США: хто править морем, той править світом! Втім, задовго до Мехена сер Уолтер Рейлі, корсар, кавалер і поет, писав: «Той, хто володіє морем, володіє світовою торгівлею, а той, хто володіє торгівлею, володіє багатствами землі та нею самою!».

Під впливом геополітичного виник і мистецький маринізм. Він виділився як окремий вид пейзажного живопису в Нідерландах наприкінці XVI століття, коли займався їхній золотий вік, коли на їхній флот припадало дві третини морських перевезень Європи, коли вони ставали потужною колоніальною імперією. Дивно, але його не було ані в морській Елладі з її розвиненим мистецтвом, ані в Римі, що заклав основи нашої цивілізації, чиї володіння оперізували Середземне море, ані в містах Ганзи, потужного союзу північних німецьких міст, флот якого панував у морях Північної Європи до піднесення Голландії. Кораблі на книжкових мініатюрах часів цієї ліги прописані добре, зі знанням справи та деталей, але лише в гаванях, лише як головний інструмент бізнесу. І у XVI столітті, коли настав розквіт живопису, марин не було. Виявляється, безлічі художників, кораблів і моряків ще недостатньо для виникнення маринізму.

Чому ж саме в Голландії з'явився художній маринізм? Тому що в ній народжувався новий світ, світ демократії, громадянськості, приватної власності, з почуттям власної гідності, світ свого дому. І його неодмін-

ним атрибутом була культура побуту, зокрема мальовнича. Голландія тоді суперничала в галузі мистецтв з Італією, у геополітиці – з Англією, Іспанією та Португалією, а в торгівлі та мореплаванні взагалі не мала суперників.

До того ж вона була найгустонаселенішою, найбагатшою та успішною країною Європи, маючи 300 міст та 6500 сіл з доволі культурним населенням. А оскільки ані радіо, ані телебачення ще не з'явилося, так само, як і газет, а культурний голод вимагав втамування, то картин потрібно було багато і терміново. Майстри натюрморту писали до п'яти на тиждень! Звідси невеликі розміри полотен та назва художників того часу: малі голландці. Але при цьому масовому, по суті, виробництві – чудова якість. Здається, рівень мас-культури тоді був вищим, і вона була ближчою до культури, ніж до масовості, а люди ставилися до своєї роботи шанобливіше і вимогливіше, ніж ми зараз...

Їхні картини купували вельможі, городяни, ремісники і навіть селяни. Попит народжував пропозицію, а вона відповідала попиту: картини висіли майже у кожному будинку! У Голландії працювало понад дві тисячі живописців, у Південних Нідерландах – ще тисяча і працювали вони надзвичайно продуктивно. Головними були жанр і стиль, які забезпечували збут. А оскільки країна повністю залежала від моря, то цілком природно, що, крім натюрмортів і жанрових сцен, однією з найпопулярніших тем стало воно саме – кораблі та морські баталії.

Батьком маринізму вважається Хендрік Корнеліс Вром (1566-1640). Його мальовнича манера відрізнялася ретельністю передачі деталей і особливостей військових кораблів та барвистістю, яка підкреслює драматизм батальних сцен. Він відіграв визначну роль в історії цього жанру, що і відзначив Карел ван Мандер, цей північний Вазарі, вчитель Франса Хальса та автор «Книги про художників», пер-

шої мистецтвознавчої праці у Північній Європі.

До речі, не плутайте, як це робить Вікіпедія російською, Врома з його сином, якого звали схоже: Корнеліс Хендрікс Вром. Він теж заробляв на життя пензлем і теж захоплювався маринами. І другий син, Фредерік, став мариністом. Художниками були і два інших сини Врома, а також його онук. У цій сім'ї всі були відзначені образотворчими талантами.

Вром знайшов золоту жилу, і під його впливом з'явилася ціла плеяда мариністів: Ганс Годеріс і Корнеліс Вербек, Корнеліс ван Вірінген і Арт Антоніс, Ніколас де Кемп, Ян Поркелліс і Сімон де Влігер. Останній, своєю чергою, став учителем одного з найбільших голландських мариністів Віллема ван де Вельде-молодшого, Рафаеля морського живопису.

Але чому людям так подобаються марини? Не тільки тому, що вони не можуть жити без моря на горизонті або марини на стіні. Суто морські пейзажі зустрічаються в живописі нечасто, на полотні море виглядає одноманітно без людей та кораблів. Може, тому, що людині важлива людина? Це так, але не у випадку марин, бо люди – не головний магніт, що тягне до себе. Так, стаффаж важливий, і часом людські постаті вирішально оживлюють полотно, як ота відома фігурка дами в «Осіньному парку в Сокольниках», без неї у Левітана вийшла б не елегантна осіння меланхолія, а туга зелена в стилі Шишкіна. Так, у маринах люди теж часом корисні, задаючи масштаб, створюючи певний настрій, надаючи наочний сенс, особливо у батальних сценах. Але в принципі без них можна обійтися. Бо головне у маринах – не море, не люди, а кораблі.

Їх і пише чудовий український мариніст Володимир Глухоманюк, причому в оригінальній техніці, мастихіном, що надає його картинам яскравості та блискучої тремтливості, свіжості та оптимізму. Дамо ж йому слово.

СЛОВО ХУДОЖНИКА

Я – Володимир Глухоманюк. Моя професія – архітектор. Закінчив Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури у Києві в 1988 році. Відтоді архітектура – моя базова пристрасть. Але... Почалося все далекого 1977 року, коли в Києві проходив Міжнародний чемпіонат із судномодельного спорту.

Хлопчиськом я пропадав з ранку до вечора серед іменитих майстрів, які брали участь у змаганнях. Я народився в сухопутному місті і для мене були недосяжні враження від споглядання вели-

чезних морських суден, але в результаті став завідником такого гуртка у Київському палаці піонерів. Та настав час ухвалювати рішення, ким бути? Мріяв стати архітектором кораблів і вступити до Ленінградського суднобудівного інституту. Але, на жаль чи на щастя, став архітектором, закінчивши Київський державний художній інститут, сьогодні НАОМА (Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури).

Я досяг певних висот в архітектурі, але любов до кораблів не згасла, і на початку 2000-х я знову будував моделі кораблів, купував багато книг, креслень та альбомів. Сьогодні маю чудову колекцію унікальних матеріалів, зібраних з усього світу. У житті багато процесів циклічні, напевно, так само, як і у Всесвіті. Як архітектор я не розлучаюся з олівцем. Вважаю, що це первинний інструмент для архітектора, незважаючи на те, що володію багатьма професійними програмами. Малював завжди, писав аквареллю рідше, а ось писати маслом став не більше двох років тому.

І, звичайно ж, у мої сюжети увірвалися кораблі та море. Живопис маслом гарний своєю щільністю, фактурністю, дозволяє «ліпити» форму і передавати емоції мастихіном, шпателем, площинами, мазками на контрасті.

Звідки сюжети моїх полотен? З мандрівок. З них серії картин про іспанську Денію, спекотну Андалусію, простору Альбуфери, про невтомних трудівників портів Валенсії і Барселони... У моїх роботах, де поруч архітектура будівель і архітектура кораблів, присутні колір і сонце, що карбують грані будівель і старовинних храмів. А залиті сонцем кораблі та човни засліплюють білизною своїх бортів. Працюючи над деякими полотнами, я чую крик чайок – доволі сильну емоцію. Здавалося б, банальний сюжет – човен у порту, але ж такі види ми запам'ятовуємо на все життя!

Деякі сюжети картин пов'язані з вивченням старовинних фотографій та архівних матеріалів. Такою є серія із зображенням броненосного крейсера Королівського флоту Великобританії HMS «Орландо». Це мій улюблений період: перехід від вітрильного до парового флоту. Сподіваюся, мені вдалося передати красу обводів корпусу, витонченість потужного бойового корабля, наголосити на білизні бортів з грою світла і тіні.

Усі мої роботи у доступі та на сайті: <https://www.vg-arch.art>

Архітектурне портфоліо за посиланням: <https://www.vg-arch.com>

Завжди у вашому розпорядженні Володимир Глухоманюк, архітектор, художник, романтик.

«УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ» МАЄ СТАТИ НАСТІЛЬНОЮ КНИГОЮ ДЛЯ ВСІХ ДЕРЖАВНИХ ДІЯЧІВ УКРАЇНИ

У Національному заповіднику «Софія Київська» відбулася загальнонаціональна презентація книги «Українська державність: історико-правничі нариси». Унікальна книга-фоліант під час презентації у древньому Софійському соборі посіла своє почесне місце поряд із клейнодами і булавою гетьмана Івана Мазепи, яка згодом перейшла до Пилипа Орлика, та оригіналом «Пактів і конституції прав і вольностей війська Запорозького», які прибули зі Швеції й виставлені під омофором святої Оранти.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Керівник проекту, голова Всеукраїнської правозахисної організації «Меморіал» імені Василя Стуса Степан Кубів під час свого виступу зазначив, що важлива для українського державотворення книга презентується у святому і знаковому місці – Софії Київській. «Софія Київська понад тисячу років є символом духовної сили українського народу, зв'язку поколінь, тисячолітньої та безперервної державності. Саме перед образом Оранти ухвалювалися доленосні для українського народу рішення – обрання митрополитом Київським Іларіона, відновлення Української автокефальної церкви та обрання митрополитом Василя Липківського, Об'єднавчий собор та обрання митрополита Київського та всієї України Епіфанія. На Софійській площі було проголошено незалежність Української Народної Республіки 1918 року, Акт Злуки 1919 року, отримували благословення воїни, які захищали нашу Вітчизну й які віддавали свої життя за правду і за національну гідність. Від 1011 року у Софії Київській втілена і живе воля видатних державників – Великих київських князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого, духівників і святителів митрополитів Іларіона і Петра Могили, захисників гетьманів Петра Сагайдачного, Богдана Хмельницького та ще тисячі державників, які боролися за відновлення духовної, державної незалежності України. Воля державників Української Держави крізь віки ставала волею спільною, національною, втілюючись у Києворуській державі та її спадкоємцях – Галицько-Волинській державі, Гетьмансько-козацькій державі, соборній Українській Народній Республіці та нині незалежній Україні. Кожен із нас є державником доти, доки

Зліва-направо: Керівник проекту, голова Всеукраїнської правозахисної організації «Меморіал» імені Василя Стуса Степан Кубів, митрополит Київський і всієї України Православної церкви України Блаженніший Епіфаній та новообраний Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук під час презентації в Софійському соборі

прагне спільно будувати і захищати державу як рідну хату!».

Митрополит Київський і всієї України Православної церкви України Блаженніший Епіфаній у промові зазначив: «З точки зору історичної справедливості, історичного розвитку в презентованій книзі комплексно проаналізовано всі питання, які стосуються історичних витоків і тягlosti української державності та які сформовані виключно на основі первинних документів фаховими істориками».

Новообраний Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук, виступаючи на презентації, наголосив, що фундаментальне наукове дослідження, книга «Українська державність» обсягом майже тисяча сторінок, до якої увійшли понад 20 нарисів відомих українських істориків і правників, філологів, богословів та журналістів, стала підставою указу Президента України Володимира Зеленського для встановлення Дня Української Державності, що буде відзначатися щорічно 28 липня (в дату хрещення України-Руси князем Володимиром Великим), а також законопроект №5864, яким передбачається встановлення цієї дати вихідним днем! Ми святкуємо День Незалежності України 24 серпня. Це чудове свято, але ми маємо розуміти, що це фактично День Відновлення Незалежності України, тому що нашій державі набагато більше тисячі років! Ми маємо визнати цей факт, очистити історичне коріння від зазіхань і довести всьому світові, що будь-які спроби анексувати історію України, як і її територію, не вдадуться нікому. Ми – унікальна держава, яка є однією з найстаріших у Європі!».

Унікальне видання підготовлено з ініціативи Всеукраїнської правозахисної організації «Меморіал»

імені Василя Стуса у співпраці з Мистецьким фондом імені Короля Данила, Інститутом історії НАН України, юридичним журналом «Право України», парламентською газетою «Голос України». Згідно з указом митрополита Київського і всієї України Блаженнішого Епіфанія за роботу над створенням книги відзначено деяких осіб. Зокрема, орденом святого рівноапостольного князя Володимира першого ступеня нагороджено Голову Верховної Ради Руслана Стефанчука, доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України Олександра Святоцького...

Згодом унікальне видання «Українська державність: історико-правничі нариси» стало науковою платформою для обговорення, що проходило в Митрополичих палатах Софії, теми українського державотворення та його тисячолітньої традиції, пошуку нових літописних даних про виникнення та становлення Русі-України, популяризації історичних знань про нашу країну.

...Україна, держава, народ... Між цими словами можна поставити знак рівняння. Адже Україна, держава – це ми. Кожен окремо і всі разом, незалежно від посади, етнічної приналежності чи віросповідання. Ми – український народ, про який відомий учений, історик і правник, громадський діяч Сергій Шелухін у своїй книжці «Україна – назва нашої землі з найдавніших часів» (Прага, 1936 р.) писав: «...немає у світі ані одного національного імені, яке викликало б проти себе стільки ненависти, злоби й нападів та пропаганди, як слов'янська назва території й народу «Україна», «українці» й «український». Століттями, від часів московських царів і до сьогодні, усе, що пов'язано з ет-

нонімом українці, з українською ідентичністю й назвою держави – Україна, залишається об'єктом численних історичних та ідеологічних маніпуляцій. Наслідком їх є підміна й антинаукове трактування понять «Україна», «Русь», «Росія», «Мала Русь»/«Мала Росія», «Велика Русь»/«Велика Росія», «українці», «руси», «руський народ», «російський народ», «малоросійський народ» тощо й створення нашими ворогами численних міфів, які вкорінюють у суспільну думку, зокрема й у всьому світі, образ України як окраїни, межової землі для того, щоб поставити під сумнів спадкоємність української історії від найдавніших часів і саму державу Україна, її незалежність і суверенітет».

Історичну назву «Русь», як і колишня царська та пізніше комуністична влада, нинішня неоімперська влада РФ намагається видати за давнє ім'я сучасної Росії, а «Малу Русь»/«Малу Росію» – за гілку «Великої Русі»/«Великої Росії». Це термінологічне протистояння має надто високу ідеологічну ціну і для України, і для зацікавлених сусідів. Від того, яка версія походження власної самоназви пануватиме в головах українців, як в Україні та поза нею уявлятимуть співвідношення «українського», «руського», «російського», напряму залежить міцність підвалин, що визначають життєздатність українського суспільства, державність України. Починаючи з XIV століття, Москва взяла курс на привласнення імені «Русь» та його грецького різновиду «Росія», прагнучи в такий спосіб і переписати на себе державу Русь, і обґрунтувати претензії володіти українськими та білоруськими землями й поставити під сумнів спадкоємність української історії від найдавніших часів. Мовляв, Україна і все, що з нею пов'язано, – це такий собі інтелектуальний проект XIX століття. Мовляв, українська Україна – просто збіг обставин. Вона – не назавжди. Тому, мовляв, сучасній Українській державі не варто підтримувати українську мову та культуру, україноцентричну історичну пам'ять та відповідну ідентичність. Усі ці версії сьогодні активно використовуються путінською пропагандою в нинішній гібридній війні проти України, що триває... Тому державницьку тисячолітню сутність України має бути закріплено на українському культурному коді. І нова книга-фоліант «Українська державність: історико-правничі нариси» стане надійним захисним гуманітарним щитом проти маніпулятивних версій, що використовуються нині московською пропагандою в гібридній війні проти України!

СЛОВО ПРО ФЕДОРА ЕРНСТА І «СПОГАДИ» ЙОГО ДРУЖИНИ ТАМАРИ ЕРНСТ

ДО 130-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ФЕДОРА ЕРНСТА

Федір Людвігович Ернст (28 листопада 1891, Київ – 28 жовтня 1942, Уфа) – видатний український вчений, безмежно відданий українській культурі в кожному її прояві, заслуговує на глибоке вивчення його життя і наукової та громадської діяльності, на вшанування і вічну пам'ять.

Великий ентузіаст своєї справи – збереження культурної спадщини України, він у роки більшовицького тоталітаризму і невігластва з постійним ризиком для життя рятував культурні скарби України, за що був репресований, а в 1941 році потрапив під Дамоклів меч шпionманії і був розстріляний далеко від улюбленого Києва, куди рвйно прагнула його душа після звільнення зі сталінського концтабору.

Федір Людвігович Ернст – фундатор музеєзнавства та класик українського мистецтва, історик українського образотворчого мистецтва та архітектури, засновник музеїв, самовідданий охоронець пам'яток культури та історичної спадщини. Завдяки його жертвній праці врятовано і збережено чимало дорогоцінних скарбів історії та культури України.

Ф. Ернст – автор фундаментальних досліджень «Київська архітектура XVIII ст.» (1918), «Українське мистецтво XVII-XVIII ст.» (1919), найкращого довоєнного путівника по Києву (1930). За працю, присвячену київській архітектурі XVII-XVIII століть його було нагороджено золотою медаллю (наразі відомо лише 22 назви його праць).

У різні роки Федір Людвігович Ернст був членом комітету щодо створення Лаврського музею культів, Київської картинної галереї, Музею мистецтв ВУАН

(тепер Національний музей мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків), комітету з ремонту і реставрації Софіївського собору, був завідувачем мистецького відділу Всеукраїнського історичного музею, працював у Всеукраїнському історичному музеї імені Т. Шевченка. У 1926-1930 роках очолював Київську крайову інспектуру охорони пам'яток матеріальної культури. Ф. Л. Ернст був другим членом паритетної комісії з обміну культурними цінностями між РФСР та УРСР.

Професор Ф. Ернст – член Київського товариства охорони пам'яток старовини та мистецтв, дійсний член НТШ, Товариства діячів українського пластичного мистецтва.

Без цього переліку навряд чи можна уявити обсяг колосальної роботи Федора Людвіговича Ернста в царині української культури.

У роки великого терору його було заарештовано 1933 року і в 1934 році засуджено на три роки виправних робіт на будівництві Біломор-Балтійського каналу, де він у м. Повенці створив профільний музей. Після звільнення 1937 р. працював у м. Дмитрові завідувачем музею будівництва каналу «Москва-Волга». У 1937-1938 рр. Ернст працював заступником директора Казахської картинної галереї (Алма-Ата), а у 1938-1941 рр. – заступником директора з наукової роботи в Башкирському художньому музеї.

16 липня 1941 р. Федора Людвіговича було знову заарештовано...

Постать Федора Ернста не буде змальовано у всій своїй повноті, якщо не розповісти про його кохану дружину і вірного друга та соратницю, даму серця світлого лицаря української науки, – Тамару Львівну Ернст. Вона розділила з ним радісні роки натхненної праці, а згодом гоніння, що випали на його долю, свято берегла пам'ять про свого коханого чоловіка під час репресій, у сталінських таборах смерті, і на прохання С. І. Білоконя залишила нам у спадок свої безцінні 38 сторінок спогадів, в яких, не подаючи описового портрета свого чоловіка, змалювала його такими лагідними, люблячими та водночас стриманими і такими дивовижно об'єктивними барвами, що ми маємо повне уявлення про Федора Ернста, людину, вченого, вірного охоронця українських святинь, громадянина, патріота Києва та України, якому страшний Молох більшовизму не дав змоги розгорнути крила свого таланту на повну силу, а

згодом позбавив і життя. Описуючи дні трудів і відпочинку свого чоловіка (характерна особливість: слово «чоловік» жодного разу не вживане без присвійного прикметника «мій»), автор не переступає, як вже сказано, межі об'єктивності. «Спогади» – унікальний, за висловом С. Білоконя, «коштовний людський документ, з якого можна довідатися про поневіряння благородних душ в умовах тоталітарного режиму». Але це й рідкісний документ душі жінки, залюбленої в ідеального чоловіка і по багатьох роках розлуки... І через 27 років його образ для неї не потьмянів, барви не вицвіли, не зблякли, і ми бачимо живу людину в русі, в почуттях, у переконаннях, в реакціях на події, у стосунках з друзями і ворогами, у приязнях і в непримиренності до непорядності, нищості й підлоти.

1969 року Т. Л. Ернст на прохання Сергія Івановича Білоконя, відомого історика і культуролога, доктора історичних наук, написала і надіслала йому свої «Спогади», які він опублікував 2006 р. мовою оригіналу у своїй монографії «В обороні української спадщини», присвяченій дослідженню життя і діяльності Федора Ернста. А 2011 року з Омська через Петербург з рук моєї кузини, Ірини Миронової, я теж отримала ті ж спогади, які зберегла сестра її приятельки, Ольга Сальникова, в Омську. На той час я не знала про існування тих, що були надіслані до Києва понад 40 років тому. Прочитавши, одразу запалилася думкою про їхній переклад українською мовою. Телефонувала, та, на жаль, без відповіді С. І. Білоконя. Тож перебрала за тим текстом, що отримала з Петербурга. А вчитувала переклад, уже маючи книгу С. І. Білоконя завдяки гречності п. Наталі Казакової, і побачила, що в тому тексті, який отримала я, Тамара Львівна вказує дату смерті Федора Людвіговича 16 серпня 1949 року, яка була фальшивою і широко прийнятою в ті часи органами НКВС. У спогадах з книги С. Білоконя Тамара Львівна знала про реабілітацію, бо згадувала про неї і тому писала: «Його посмертна реабілітація це (те, що якби не війна, у справу Ернста була б внесена ясність, і він зміг би повернутися до своєї давнішої роботи) підтверджує».

Значення цих спогадів неоціненне для вивчення життя і діяльності Федора Людвіговича, для повнішого розуміння його не тільки як вченого, а й як людини.

«Спогади» є документом страшної пекельної епохи, де

процвітала нищість, гинули тисячі тисяч найталановитіших синів і дочок України.

Тамара Львівна народилася 1906 року в Петербурзі у дворянській родині. Її батько, Лев Байков, за відомостями Ольги Сальникової, генерал, учасник Першої світової війни, був губернатором Одеси. Після жовтневого перевороту він емігрував із синами Кирилом та Сергієм до Сербії. Мати, Віра Миколаївна, походила з роду князів Оболенських, була високоосвіченою людиною зі знанням іноземних мов і зацікавленням мистецтвом. У 20-ті роки Тамара з матір'ю і бабусею жила в Одесі, де провела і частину дитинства. Там 1924 року, сімнадцятилітньою, вона познайомилася з Федором Ернстом, заприятелювала, згодом відповіла на його почуття, і відтоді всі наступні роки її життя були осяяні його коханням і присвячені йому. Побралися вони 8 серпня 1926 року. Цікаво, що шафером Федора Людвіговича, за твердженням Ольги Сальникової, був Олександр Довженко. Тамара, Тамінька (як її ласкаво звав Федір Людвігович), переїхала до Києва, і він, сам до самозабуття залюблений у свій золотий Київ, так зміг показати його своїй молоденькій дружині, що вона зрозуміла: «До рідного міста він був прив'язаний усім серцем, усіма думками, всією своєю напруженою творчою спрямованістю. Київ був для нього не лише середовищем пам'яток культури та історичного минулого України. В його уявленні він зливався з ними в один, цілісний образ такої живої, улюбленої істоти, зрозумілої й близької, яка вселяла в тебе гордість і одночасно ставила тобі свої вимоги». «Не було в Києві жодного куточка, який залишався йому невідомим, не було жодного каменя, котрого він не знав. І мені здається, – писала Тамара Львівна у спогадах, – якщо б це каміння зрушилося хоча б трішечки зі звичного місця, Ф. [Федір] Л. [Людвігович] миттєво помітив би ці зміни». Ці слова відображають розуміння дивовижної залюбленості у Місто людини, що стала її чоловіком. Що саме так ставився Федір Людвігович до Києва, Тамара Львівна переконалася востаннє в Уфі, коли на початку війни вона побачила у дзеркалі обличчя чоловіка, сповнене такого великого страждання у зв'язку з бомбардуванням Києва німцями, що воно запеклося в її душі назавжди.

Їм було відведено так мало часу для щастя... Лише три, за визначенням Тамари Львівни, «періо-

ди»: з 1926 до 1930 року, з 1932 до 1933 і після перерви на арешт з 1939 до рокового 1941 року. Але ж якими насиченими любов'ю були ті дні, місяці й роки, проведені разом! Вони дали їй сили пережити наступні лихоліття, освітлювали всі подальші роки без нього, оберігали її на краю життя в ГУЛАГу.

Та повернімося до київських періодів, коли кожен день був наповнений науковими пошуками і знахідками, творчістю і натхненням; співпрацею з коханим чоловіком як перекладача, як першої, з ким ділився своїми задумами вчений, якщо хочете, як музи, перейнятістю його науковими успіхами, спілкуванням з друзями (із записів Т. Л. легко можна уявити, що Федір Людвігович чудово володів мистецтвом проведення дружніх зустрічей, у чому проявлялася його творча вдача), відвідами театрів і концертів і насамперед невтомною, самовідданою його діяльністю на благо української науки та культури. У спогадах вона відзначає, як гармонійно поєднувалися в ньому ніби протилежні риси: він любив товариство, чудово танцював, заряджав усіх своїми веселощами і водночас міг місяцями аскетично просиджувати за письмовим столом, задовольняючись лише товариством книг і рукописів. Вона спостерігала, яке визнання і повагу мав Федір Людвігович у наукових колах не лише Києва, як рвйно він захищав надбання української культурної спадщини.

Але невідворотним було зіткнення вченого-патріота з безжальною, жорстокою і підлою системою більшовизму часів доносів і фальшивих звинувачень. Не забарилися й перші удари – таємне стеження, цькування і арешт Федора Людвіговича 23 жовтня 1933 року. І тут двадцятишестилітня жінка проявляє себе стійкою, мужньою, відданою і вірною дружиною. Недарма, ще коли Федір Людвігович освідчувався, він писав у листі, що вловив у ній, попри її молодість, «усі якості, необхідні, щоби бути другом». Живучи, безумовно, в умовах остракізму, якому піддавалися всі родичі арештованих, вона опинилася без засобів до існування, а треба було готувати передачі чоловікові у в'язницю, стояти в нескінченних скорботних чергах, щоб їх подати в оте віконце (згадайте у «Реквіємі» Анни Ахматової: «Как трехсотая с передачею Под Крестами будешь стоять, И своею слезою горячею Новогодний лед прожигая»).

ть»), їздити до Харкова, куди перевезли Федора Людвіговича, а потім знову повернули до Києва. Вона поневірялася, та не здавалася, спродувала свої речі (не торкаючись сімейних реліквій: подарованих художниками картин, екслібрисів), потім працювала по 10-12 годин на якомусь заводі, куди змогла влаштуватися, мужньо витримувала все, словом не прохоплюючись про умови свого життя. І лише з листа Федора Людвіговича аж 1938 року до Тетяни Цявловської, відомої науковиці-пушкіністки, з якою свого часу співпрацював Федір Людвігович і з якою заприятлювало подружжя Ернстів, дізнаємося про умови життя із зауваження про те, що Тамара Львівна не змогла побачитися з Цявловською під час її перебування в Києві тому, що, за делікатним його висловом, у «неї була(...) гардеробна криза через ті біди, які поглинули мої лиха останніх перед тим років». Звісно, тоді вона не думала про свій гардероб.

За час слідства вона тричі бачилася з чоловіком: один раз у Харкові і двічі в Києві, з останнього побачення у Лук'янівській в'язниці вона вже знала, що надію на звільнення чоловіка треба залишити...

Федора Людвіговича етапували на Біломорканал, засудивши на три роки, що, за цинічним висловом прокурора Крайнева, було на той час «жменькою насіннячка», яка, однак, зламала подружжю все життя. Тамара Львівна дізналася про етап якраз 8 серпня, в день їхнього весілля, 1934 р., коли принесла чергову передачу. І як усе, що вона приготувала своєму чоловікові, вже непотрібне, враз здалося їй неймовірно важким і яким страдницьким, тяжким було її повернення додому... Вже, мабуть, у грудні того ж року під час відпустки їздила до Федора Людвіговича.

Саму Тамару Львівну вперше заарештували 1936 року. Про це пише Ф. Л. Ернст у листі не пізніше жовтня того ж року до Т. Г. Цявловської вже з Димитрова, де працював після закінчення ув'язнення і куди до нього приїздила перед тим дружина: «Зараз у мене велике горе з Тамарою Львівною, з якою ми тихо і мирно, нічого не підозрюючи, і, як завжди, душа в душу, прожили 4 ½ місяці. Коли я її побачу – не знаю». Вийшовши з тюрми, збираючись їхати до Алма-Ати, де на той час жив Федір Людвігович, вона перевозить усе їхнє майно, зокрема книги, картини, колекцію екслібрисів з дарчими написами художників, меблі. Та не встигли вони поради́ти зустрічі, насолодитися життям без колючого дроту, проживши разом знову лише чотири з половиною місяці, як і тут, здавалося б, так далеко від центрів знову наздоганяє Тамару Львівну репресивна машина – другий арешт

28 квітня 1938 року (безумовно, і як дочку царського генерала, тому що на слідстві фігурувала крамольна фотографія з хрестин Тамари Львівни, де був присутній хтось із великих князів). Про цей арешт Федір Людвігович пише прозорою езопівською мовою в листі до Миколи Зангера, брата Т. Г. Цявловської: «Бідна Т. Л. захворіла (курсив тут і далі мій – О. Л.) зовсім несподівано, зовсім не зрозуміло чому і від чого, і знову я сам. Всього лише 4 ½ місяці ми були разом. Я лелю гарячу надію, що це лише непорозуміння, що все владнається, що ми будемо знову разом. Але як вона перенесе цю хворобу – з її неймовірно слабким серцем і нервами – я не знаю, боюся і думати».

12 жовтня 1938 року трійка при УНКВС по Алма-Атинській області дала їй 10 років ІТЛ (виправно-трудова табір). А ще зовсім недавно вони мріяли влаштуватися в цьому місті. Їм подобалися в клімат, і зелень його. Всього лише два тижні тому відбулася їхня чудова прогулянка в гори, де вони нарвали лілових ірисів і червоних тюльпанів, дихали гірським повітрям, та затьмарена, на жаль, серцевим нападом Тамари Львівни. І ось її вже знову немає поруч, і прогулянка стала тільки «казковим сном», за висловом Федора Людвіговича, і його знову «гризе туга і самотність». Вимушений залишити Алма-Ату, бо вона увійшла до списку міст, де не могли проживати репресовані особи, покидав її в такому пригнобленому стані, тривожачись за долю Тамари Львівни, що, від'їжджаючи до невідомої Уфи без будь-яких перспектив на майбутнє, не забрав багажу. Тепер уже він надсилав дружині, своїй любій Тамінці, теплі речі. А вона, перебувши майже рік в ув'язненні і повернувшись до Алма-Ати (2 квітня 1939 року слідча частина НКВС КазССР реабілітувала Тамару Львівну за недоведеністю складу злочину), знайшла цілими ящики, що зберігалися в музеї, і з боєм побачила знищеним усе інше майно (хазяйка порубала на дрова меблі карельської берези й оббила свої скрині килимами – О. Л.). Тож, коли Тамара Львівна приїхала до Уфи, треба було починати домашнє господарство з нуля. Проте для них важило не це, а те, що вони, це дивовижне подружжя, були разом у свій останній, дуже короткий період щастя 1939-1941 років. Лише півтора року! Але якою невимовною радістю і непереборним гумором, так властивим Федору Людвіговичу, перейняті його слова листа 1939 року: «...юне подружжя у складі Т. Л. і мене, втретє об'єднавшись законним шлюбом, веде під небесами Уфи абсолютно буколичний спосіб життя. Майже рік ми були розлученні, дуже скучили одне за

одним, і тепер тим радісніше побачення. Тепер у нас справжня ідилія». Вони раділи першим теплим дням, прогулянці до лісу, підсніжникам. «Якби ви знали, – пише він у тому ж листі до Т. Г. Цявловської, – яка це радість для Т. Л. – милуватися справжнім сонцем, дихати на повні груди лісовим повітрям, слухати спів птахів, збирати квіти... І завершує мажорним акордом: «Це був чудовий день – цілий гімн сонцю». А Тамара Львівна тоді ж писала теж у листі до Тетяни Цявловської: «Тільки пройшовши через велике горе, людина здатна по-справжньому відчувати світлі сторони життя, радість надій і силу породженої ними віри в майбутнє». І додає: «А ми вже пройшли через упевнені достатнє горе». Тамарі Львівні потрібно було й лікуватися, і набратися сил, і просто пожити спокійним життям, тому Федір Людвігович старався якнайдовше відтягти той час, коли вона стане до роботи. Тамара Львівна, як пише він, із захопленням займалася господарством, пригощала любого чоловіка середньоазійськими стравами, теорію приготування яких пізнала у в'язниці, огортала його теплом і ласкою. Старалася створити домашній затишок, вишивала мережки, на які колись не вистачало терпіння й які могли прикрасити побут. Знову раділа життю, знову вважала його прекрасним, а вони обоє – «безмежно, глибоко щасливі» (з листа від 23.05.1939). Вона згадує попередні спокійні роки, зустрічі з Миколою Григоровичем, братом Тетяни Григорівни, і в її словах відчувається особливий характер взаємин з Федором Людвіговичем, сповнених любов'ю, веселих жартів (йдеться про київський період щастя), турботливості.

3 1 вересня 1939 р. Тамара Львівна почала викладати французьку мову в інституті іноземних мов, дуже хвилювалася (бо займалася раніше тільки перекладами), ковтала валер'янові краплі, та, мабуть, мала талант педагога, бо як гірко плакали її студентки, коли їй довелося перейти до іншої групи. Влітку вони відпочивали в сусідському садку, на моріжку. А Тамара Львівна спромоглася погостювати в рідних у Києві.

Федір Людвігович не переставав мріяти про Київ. І небезпідставно почали зринати надії на повернення до священного для нього міста. Як вони раділи можливості видати монографію про Шевченка-маляра, надія на що немов би замерхтіла! Лекції Федора Людвіговича у Третьяковській галереї в Москві пройшли блискуче й як апофеоз – запрошення до Харкова та Києва. Чекати, здавалося б, треба було не так уже й довго. Ще трохи, і вони повернуться до рідно-

го міста, а він – до найдорожчої праці. В Уфі тим часом вони на решті після поневірянь по чужих кімнатах отримали окреме помешкання, куди Федір Людвігович перш за все вніс свої рукописи, працюючи перед тим у страхітливих умовах уже для України (!)... Як все було перекреслено в одну мить початком війни.

Федора Людвіговича Ернста заарештували 16 липня 1941 року. Він вийшов того дня з дому і вже не повернувся... 28 жовтня 1942 року, за місяць до дня народження, коли Федору Ернсту виповнився би п'ятдесят один рік, після року тортур його було розстріляно новітніми інквізиторами. Про це Тамара Львівна не дізналася, тому що отримала фальшиве повідомлення, нібито він помер 26 серпня 1949 року, бо така брехня широко практикувалася органами, як тоді казали, для приховування масових розстрілів.

А їй судилася своя Голгофа. Заарештована у 1942 році втретє, вона була засуджена «особим совещанієм» за статтю 58-10 на 10 років ув'язнення. Пройшла всі кола не Дантового, а радянського пекла: допити по 9 годин стоячи, бо відмовлялася підписувати пропонувані фальшовані обвинувачення, перехід пішки взимку по Сибіру з речами в руках, коли конвоїри весь час підганяли, коли шарф брався льодяною коркою від сліз, перенісши тяжку хворобу від хліба з паленого зерна, отруєння, коли зі ста вижив один. Вона витримала нелюдські умови на лісопалі у сибірській тайзі, коли ноги вкрилися страшними виразками. (З розповіді Л. Г. Шелегової, приятельки Тамари Львівни). У кінці терміну працювала медичним статистом медсанчастини у селі Суслово Кемеровської області. І всі ці роки їй світила далека зірка кохання чоловіка. «Пам'ять про цю світлу людину, – напише вона згодом у своїх спогадах, – і безмірно дорогого та відданого друга допомагала мені знаходити... втіху у власній гіркій своїй долі».

Тамара Львівна звільнилася у 1953 році, та, маючи ураження в правах, не могла оселитися ані в Києві, ані в інших великих містах і залишилася жити в місті Маріїнську Кемеровської області, столиці Сиблагу. Вона викладала французьку мову в лісотехнікумі та у школі. Була реабілітована 18.01.57 року. І клопоталася про реабілітацію чоловіка. Але 29 квітня 1958 року отримала від старшого слідчого КДБ майора Дідура висновок, в якому повідомлялося: «Заявление Эрнст Тамары Львовны о пересмотре решения по делу Эрнста Федора Людвиговича и реабилитации его оставит без удовлетворения». Однак Тамара Львівна не могла

на цьому заспокоїтися і далі домагалася реабілітації ні в чому не винної людини, вимагала моральної сатисфакції і, попри все, домоглася історичної справедливості, бо в кінці другого варіанту спогадів, явно написаного пізніше і надрукованого в монографії С. І. Білоконя, вона вживає слова: «Його посмертна реабілітація це (те, що якби не війна, у справу Ернста була б внесена ясність, і він зміг би повернутися до своєї давнішої роботи) підтверджує».

Як пише Ольга Анатоліївна Сальнікова, яка побачила дружину Федора Ернста ще у свої сім років (була дочкою людяної жінки-лікаря), Тамара Львівна залишила глибокий слід у душах людей, які її знали. «Її гостинний дім був оазою культури, центром тяжіння для людей, що кохалися в мистецтві, музиці, літературі. Тамара Львівна, європейська освічена, Богом обдарована різними талантами. (Про це свідчать її записки про Тургенева, Гете, Бетховена, малюнки, вірші, листи. Збереглися і фотографії)». І завершує свої записки такими словами: «Попри таку важку і складну долю, втрату близьких, безмежно коханого чоловіка, Тамара Львівна зберегла надзвичайні душевні якості, любов до людей, тонкий гумор, попри страшну, самотню скорботу по чоловікові, скорботу мовчазну, яку вона несла увесь тривалий час свого вдівства...».

Тамара Львівна свято берегла пам'ять про коханого чоловіка. Вона писала: «Той Федір Людвігович, – якого я знала, живий і коханий, повний енергії, життєспрямований і цілісний, повний шляхетних устремлінь і нерозривно з ними пов'язаний, – завжди продовжує залишатися зі мною». Люди, які бували в неї, казали, що звикли бачити його живим...

«Та я твердо знаю, – закінчує Тамара Львівна свої спогади, – що доки серце його не перестало битися, всі його думи і прагнення рвалися до того, що складало сутність його життя, знаю, що, і вмираючи, він зберігав свою відданість рідному Києву і рідній науці, відданість пристрасно залюбленого, переконаного дослідника і чесної, глибоко порядної людини».

Такою була дружина Федора Людвіговича Ернста, Тамара Львівна, про яку українське суспільство має знати і, вшановуючи пам'ять чоловіка, згадувати й її вдячним, добрим, повним поваги словом.

26 серпня 1969 року душа її відлетіла туди, де немає несправедливості і страждань, де чекала на неї душа її коханого чоловіка.

ЧОТИРИ ДНІ, 60 ФІЛЬМІВ І «ТОЛОКА»: У КУРОРТНОМУ ТРУСКАВЦІ ВІДБУВСЯ ІХ ТРУСКАВЕЦЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ КІНОФЕСТИВАЛЬ «КОРОНА КАРПАТ»

У столиці мінеральних вод України – курортному Трускавці – відбувся IX Трускавецький міжнародний кінофестиваль «Корона Карпат».

Ганна ОБОРСЬКА

Минулого 2020 року через пандемію та карантинні обмеження свято кіно довелося перенести. І ось, нарешті, під низку червневих свят, у курортну столицю Галичини з'їхались найкращі представники кінематографічного світу. Цього року, як і у попередні, на кінофестивалі за головний приз боролися лише українські стрічки. Трускавецький кінофестиваль став святом і місцем зустрічей не тільки для учасників і кіномитців, а й для всіх охочих. Мешканці Трускавця й численні гості міста також мали змогу долучитися до перегляду кращого з українського кінематографа. Завдяки потужній підтримці Українського культурного фонду, Державного агентства України з питань кіно, департаменту культури Львівської облдержадміністрації та Трускавецької міської ради вхід на всі покази для всіх охочих був безкоштовний. Загалом за чотири фестивалні дні було продемонстровано близько 60 стрічок з трьох конкурсних і однієї позаконкурсної програм.

Вперше на IX Трускавецькому кінофестивалі, окрім традиційних конкурсних програм повного метра та короткометражних фільмів, додалась повноцінна програма «Конкурсу кінематографічних шкіл України», де блискуче були представлені молоді кіномитці. Як зазначила голова журі цієї програми, український кінокритик та кінознавець Лариса Брюховецька: «Багато стрічок дуже сподобались журі. Таке змагання – це майбутнє українського кінематографа, де серед учасників можна розглядати майбутніх Бергманів і Фелліні». Головний приз «Краща кіношкола України» отримала школа Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого, обійшовши в цьому змаганні Харківську державну академію культури та Київський університет культури. Також ця ж київська кіношкола отримала нагороду в номінації «За

кращу режисуру фільму», яка дісталась Івану Васильцю за стрічку «Хроніка одного почуття».

Основні ж події та вболівання розгортались, звичайно, в боротьбі за Гран-прі «Корони Карпат», тобто в програмі повнометражних фільмів, де кількість знакових стрічок просто зашкалювала. Військова драма «Черкаси» Тимура Яценка, яка повідала про спротив наших моряків військовій агресії в Криму, філософська казка для дітей і дорослих «Пекельна Хоругва» Сашка Лірника та Міші Кострова, що в легкій формі розказала про особливості національного характеру, які допомагають українцям перемагати своїх ворогів, «Антон і червона химера» режисера Зази Урушадзе, пригодницька драма, тлом якої є криваві події «громадянської» війни на півдні України 20-х років XX століття. Гостросюжетна історична драма «Чорний ворон» Тараса Ткаченка,

яка показала героїзм на тлі національно-визвольної війни народу проти російсько-більшовицьких окупантів у 20-х роках минулого століття, «Спадок брехні» Адріана Бола, повноцінна сімейно-дитяча стрічка з високоякісними спецефектами «Фокстер і Макс» Анатолія Матешка. Антиутопія Валентина Васяновича «Атлантида» на сьогодні вже стала не просто стрічкою, а інформаційною зброєю, здобувши історичну перемогу для України на Венеційському кінофестивалі у секції «Горизонти». Саме після показу «Атлантиди» італійські ЗМІ почали писати, що в Україні йде війна, а не просто «конфлікт». Військова комедія «Наші Котики, або як ми полюбили лопати в умовах обмеженої антитерористичної операції з елементами тимчасового воєнного стану» Володимира Тихого показала дещо несподівану точку зору на військові реалії сходу України. «Номери» Олега Сенцова та Ахтема Сеїтаблаєва – перший в Україні фільм, виробництво якого було здійснено без фізичної присутності режисера, адже під час зйомок Олег Сенцов був в'язнем Кремля.

Гран-прі фестивалю та «Золоту корону» за «Кращий фільм» виборола вже легендарна притча-балада «Толока» Михайла Ілленка, задум якої виник у режисера ще в 1967-му, а реалізований був за останні дев'ять-десять років. Балада Шевченка «У тієї Катерини хата на помості» стала відправною точкою для цього притчового сюжету,

бо «хата» в текстах поета – більше, ніж житло, це уособлення рідної домівки і рідної землі, власності, території, за які потрібно боротися і боротися до останнього, відроджувати з попелища раз по раз, знову і знову, скільки би зусиль то не коштувало. Шевченківська Катерина перетворилася в Ілленка в образ багатостраждальної України, яка оберігає свою скромну хатинку від стерв'ятників-агресорів. Серед інших номінацій призи також отримали: Євген Ламах «Краща чоловіча роль», фільм «Черкаси», Марина Кошкіна «Краща жіноча роль», драма «Забуті». Режисер Володимир Васянович з фільмом «Атлантида» був відзначений нагородою «За пошукове вирішення суспільно-значущої теми», а режисер Володимир Тихий отримав номінацію «За кращу режисуру», фільм «Наші Котики». Олег Сенцов став переможцем номінації «За кращий сценарій», фільм «Номери».

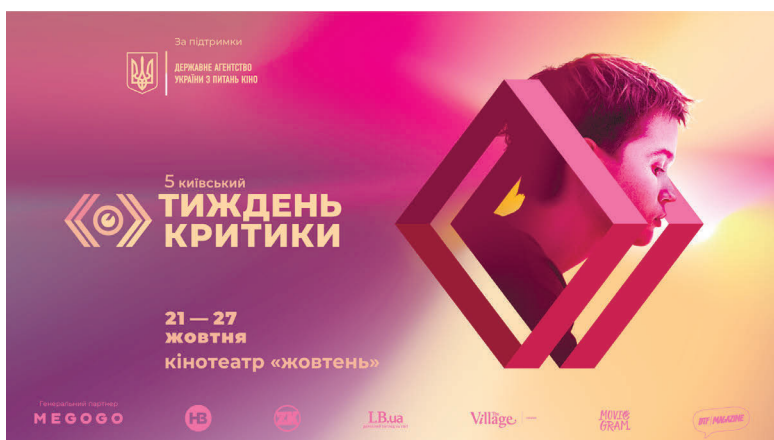
«Проведення всеукраїнської та міжнародної події на кшталт кінофестивалю у Трускавці привертає увагу до міста й до України, де курортні міста стають тими магнітами, що притягують туристів і гостей, на зразок всесвітньо відомих Канн, Сопота, Юрмалі. І саме такі фестивалі мають важливий репутаційний вплив на наш європейський імідж, який ми виборюємо з кожним таким проектом», – підсумовує чотириденне кіносвято директор кінофестивалю «Корона Карпат» Олег Карпін.

КИЇВСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ КІНОКРИТИКИ ТА ЧЕТВЕРТА НАЦІОНАЛЬНА ПРЕМІЯ КІНОКРИТИКІВ «КІНОКОЛО»

Четверта Національна премія кінокритиків «Кіноколо» оголосила переможців – 21 жовтня українські стрічки отримали нагороди на урочистій церемонії на відкритті п'ятого ювілейного кінофестивалю «Київський тиждень критики». Триумфатором став фільм «Стоп-Земля» Катерини Горностай: картина здобула головну нагороду – за найкращий повнометражний ігровий фільм – та перемогла ще в чотирьох номінаціях.

Ганна ОБОРСЬКА

Найкращим повнометражним ігровим фільмом року українські кінокритики обрали «Стоп-Землю». Це чуттєва coming-of-age стрічка про 16-річну дівчину Машу та її друзів у

хвилюючі моменти дорослішання. Катерину Горностай відзначили як найкращу режисерку, авторку сценарію, а також нагородили премією «Відкриття року» – за найкращий повнометражний дебют. Це вже не перша перемога фільму: його прем'єра відбулася на 71-му Берліналі, де стрічка здобула «Кришталевого ведмедя». Українська прем'єра пройшла на 12-му Одеському міжнародному кінофестивалі й

принесла фільму Гран-прі, нагороди за «Найкращий повнометражний фільм» та «Найкращу акторську роботу». 22 жовтня відбулася київська прем'єра «Стоп-Землі» на Київському тижні критики. У прокат стрічка вийде 3 лютого 2022 року.

Найкращою акторкою кінокритики назвали Марію Федорченко, виконавицю головної ролі в фільмі «Стоп-Земля», для якої це дебютна акторська робота.

Найкращий актор – Віталій Салій, виконавець головної ролі в картині «Я працюю на цвинтарі». Заснована на однойменній книзі Павла Белянського, трагікомічна стрічка режисера Олексія Тараненка розповідає про чоловіка, який, тікаючи від життя, знаходить тиху роботу на кладовищі. Віталій Салій – актор київського Театру драми та комедії на Лівому березі, серіалу «Перші ластівки. Залежні» та фільму «Крути 1918».

У номінації «Найкращий документальний фільм» перемогла стрічка «Цей дощ ніколи не скінчиться». Фільм режисерки Аліни Горлової розповідає про 20-річного сирийця, який через війну залишив свою країну та разом із батьками приїхав до України, де стикнувся з іншою війною. На найбільшому в світі фестивалі документального кіно IDFA картина перемогла в номінації First Appearance.

Найкращим короткометражним ігровим фільмом визнали роботу «Папіні кросівки» режисерки Ольги Журби про тринадцятирічного хлопця, якого всиновлює американська родина. Прем'єра фільму відбулася на Міжнародному кінофестивалі в Локарно у конкурсній програмі Pardi di Domani («Леопарди майбутнього»). На Одеському міжнародному кінофестивалі «Папіні кросівки» було визнано найкращим короткометражним фільмом, а також нагороджено Призом Міжнародної асоціації преси ФІПРЕССІ.

Премію за найкращий анімаційний фільм отримала картина «Непотрібні речі» режисера Дмитра Лісенбарта. Знята за мотивами оповідання Роберта Шеклі «Крамниця старовинних чудасій», стрічка розповідає історію роботи на ім'я Роб. Світова прем'єра фільму відбулася на Шанхайському міжнародному

кінофестивалі, а українська – на Одеському. Картина є переможницею українського конкурсу Міжнародного фестивалю актуальної анімації та медіамистецтв LINOLEUM.

Лауреатом премії «За досягнення», яка цього року була вручена вперше, став Денис Буданов – український кінокритик, який займається цифровою архівацією національного кінопроцесу – представленням вітчизняних стрічок, кінофестивалів, кінокритичних публікацій у головних кінобазах мережі, серед яких IMDb, Letterbox тощо.

Програма Київського тижня критики складалася з трьох традиційних секцій та охопила 16 картин.

До міжнародної програми увійшли чотири хіти з програм фестивалів у Берліні, Каннах, Торонто та Сан-Себастьяні: «Маленька мама» Селін Сьямми, режисерки «Портрета дівчини у вогні», «Червона ракета» Шона Бейкера, лауреат Канн за найкращий сценарій «Кермуй моїм авто» Рюсуке Хамагуті та «Вуховертка» Люсіль Гадзігаліловіч за участі Алекса Лотера.

А ось ретроспективна програма «Нуль за поведінку» містила шедевральних шість фільмів про бунт на різних рівнях: режисерську версію культового «Донні Дарко» Річарда Келлі, найвідоміший фільм за участі легендарного Джеймса Діна «Бунтівник без причини» Ніколаса Рея, «Яскравий літній день» одного з лідерів тайванської «нової хвилі» Едварда Янга, знакову для покоління контркультури кримінальну драму «Якщо...» Ліндсея Андерсона, відзначений «Золотим левом» Венеційського кінофестивалю «Без даху, поза законом» Аньєс Варда та австралійську екзистенційну кінопритчу «Пікнік біля навислої скелі» Пітера Уїра.

Ще одна дуже цікава програма фестивалю – це «Фокус: Україна – Канада», шість столичних прем'єр сучасних хітів українського та канадського кіно, спільно обраних кінокритиками й кінокритикинями країн-учасниць. Обговорення після показу програми бурхливо проходило за участі творців фільмів.

У межах секції відбулася й українська прем'єра довгоочікуваної стрічки Олега Сенцова про буремні 90-ті «Носоріг», київські прем'єри лауреата Берліна та Одеського міжнародного кінофестивалю «Стоп-Землі» та музичної драми «Королі репу», в якій зіграли Ірма Вітовська та Антон Вельбой.

Вдруге в межах Київського тижня критики відбулася й індустріальна подія – показ для українських продюсерів, відбірників кінофестивалів та кінокритиків студентських фільмів програми «Перший погляд» з обговоренням за участі творців.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК ПЕРШИМ ПОЧУВ НЕВІДОМІ ТВОРИ УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА ДМИТРА БОРТНЯНСЬКОГО

25 жовтня на екранах кінотеатру Люм'єр в Івано-Франківську показали велику прем'єру осені – фільм проєкту «Невідомий Бортнянський».

Глядачі вперше почули раніше невідомі п'ять хороших концертів українського композитора Дмитра Бортнянського, століттями «захованих» поміж рукописів і старовинних документів.

«Думаю, що дві мети, які ми поставили цим проєктом, ми виконали. Перша – це надати крила тим невідомим творам Дмитра Бортнянського, які відлежувалися в архівах понад два століття. Дякую Богу, що ми маємо честь такою молодією командою відродити ці твори. Друга мета – гучніше сказати на весь світ, що Бортнянський – українець, він писав українську музику, має українське коріння. І не тільки

емоційно заявити про це, а й аргументувати фактами музикознавців!» – зазначив керівник проєкту Володимир Рудницький.

Над фільмом майже пів року наполегливо працювали франківці – загалом 45 учасників. Та сам проєкт народився набагато раніше – спочатку була робота в архівах, написання грантової заявки та участь у конкурсі Українського культурного фонду. Проєкт франківців був одним із 525 інших і увійшов до 30 найкращих.

«Наша місія – розвивати всі ті забуті сторінки української історії, цим доказати світу, що ми велика нація, за нашими плечима величезні скарби, гідні цілого світу! Сподіваюсь, нам це вдалося в цьому проєкті», – заявив продюсер Роман Дзундза.

Віднайдені концерти українського композитора можна почути у виконанні франківсько-

го хору «Воскресіння». Артисти проїхали майже всю територію України, адже зйомки проходили в п'яти храмах різних міст: у Чернігові, Одесі, Львові, Києві та Івано-Франківську.

Крім звучання унікальних хороших концертів, упродовж фільмів також розповідається історія життя Дмитра Бортнянського.

«В кожному фільмі з'являються музичні інструменти, які виконують теми концертів. Скрипка, орган, бандура, віолончель та карильйон – кожен з них є певним символом життя і творчості Дмитра Бортнянського. Героями фільмів є хор «Воскресіння», музикознавці та експерти», – додала режисерка проєкту Любов Терлецька.

«Невідомий Бортнянський» – наймасштабніший хоровий аудіовізуальний проєкт міста Івано-Франківська за період незалежності. Прем'єра викликала

жвавий ажіотаж серед глядачів. Адже тепер вдалось відкрити раніше загублені твори композитора світової.

«Фантастичні враження. Це подія для Івано-Франківська, для українців цілого світу! Ми горді, що завдяки таким людям, хору виконуються такі прекрасні твори, показують українські церковні споруди цілому світу. Щасливий бачити це, чути і відчувати, бо враження таке глибинне, що навіть важко словами передати! Це треба почути і побачити», – поділився враженнями від перегляду глядач Михайло.

Тепер після прем'єри велика відома спадщина композитора Дмитра Бортнянського стала ще багатшою. Будь-хто може зайти на сайт хору «Воскресіння», завантажити й видрукувати ноту, послухати аудіо віднайдених концертів і переглянути фільми в мережі.

ІСТОРИЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ: ТИСЯЧА УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ КУБАНИ

21 грудня в Києві на Андріївському узвозі патріотична громадськість столиці має на меті встановити пам'ятну дошку Олександрі Кошицю, видатному диригенту, фольклористу, композитору, етнографу, творцю та керівнику легендарної Української республіканської капели УНР.

Igor ШЕЙКІН

дея встановлення дошки витає в повітрі кілька десятків років, проте саме тепер громадськості вдалося консолідувати зусилля.

Пам'ятна дошка Олександрі Кошицю – продовження великого громадського проєкту «Українська історія в камені», ініційованого ГС «Народний музей України», «Музичний батальйон» тощо.

Торік у рамках ініціативи було встановлено пам'ятник полководцю Петру Болбочану, цього року – пам'ятник політику та дипломату Василю Вишиваному (Вільяму фон Габсбургу) (спільно з ГО «Всесвітній день вишиванки»), а також пам'ятник митрополиту Тимофію Щербачьому, пам'ятну дошку Олександрі Кониському.

Для широкої спільноти Олександр Кошиць відомий, насамперед, як керівник Української республіканської капели УНР, яка вперше триумфально презентувала за кордоном у світовому турне «Щедрика» в обробці Миколи Леонтовича. Саме завдяки цим виступам «Щедрик» так запам'ятав-

ся іноземцям, що став улюбленою різдвяною піснею мільйонів людей по всьому світу.

Втім, творчий доробок Олександра Кошиця значно ширший.

Наприклад, на окрему увагу заслуговують кубанські експедиції етнографа.

Взимку 1903 року етнограф отримав доленосного листа від Миколи Віталійовича Лисенка про те, що уряд Кубанського козацького війська звернувся до нього у справі записування пісень козаків. Кошиць із великим ентузіазмом пристав до цієї чудової справи, домовившись викладати у Тифлісі протягом навчального року, а літо цілковито присвятити розвідці козацьких пісень на Кубані. Не чекаючи бюрократичних рішень, пов'язаних із фінансуванням, він власним коштом розпочав експедицію. «Треба сказати, що з боку обставин, в яких буде провадитись музикальна робота, ніхто не міг дати мені яких-небудь вказівок. Прийшлося їхати навмання, і я вирішив починати просто з першої, ближчої до Катеринодара станиці, а далі йти за вказівками самих козаків», – згадує сам Кошиць.

Діставшись станиці, Олександр Кошиць першочергово дізнавався про її музикальність в учителя чи від панотця: про улюблені там пісні та про тих, хто найкраще співає. Далі зустрічався зі станичним отаманом і завдяки «високому листу про сприяння» організував гостинну бесіду зі старійшинами. Коли розмова заходила про мету експедиції, тут була Кошицеві нагода пояснити гостям значення пісні взагалі, а старокозацької,

української зокрема, й дати невеличку (і непомітну) історичну лекцію про Україну, Запоріжжя й козацтво. Іноді можна було чути такі репліки: «Ми теж запорожці, й діди наші були запорожцями». У своїй уяві вони цілком відрізняли Кубань від Росії. Для них вона була абсолютно чужим світом.

«Записування я вів так: за перші два-три вірші у мене цілком виторювалась на папері мелодія з її зворотами. На дальших віршах я схоплював підголоски (чиста імпровізація, яку співак сам не зможе повторити). Іноді бувало так ладно йде пісня, що повторюємо її разів зо два з однаковою охотою. Текст я записував потім, наспівуючи сам мелодію під активним доглядом моїх співаків. Далі в перерві йшли розмови, нова пісня. І так цілісний день. Іноді настрої загальний утворювався такий, що вже розходячись вночі чи під ранок, козаки ще самі співали на вулиці. А іноді траплялося навіть танці бачити. Записував я чумацьку пісню: «Я в дорозі чумакую, та все гроші готую!», а старенький Кучер, як схопитись з-за столу, як вдарить гопака, аж курява пішла по хаті – і дрібушкою, і в гопацаси, і навприсядки, і руками по халявам! Просто сам чорт літає по хаті! А усі ще й жару додають і голосом, і ногами, й руками! Такого гопака трудно побачити й серед молоді, а Кучеру було тоді під 70 років!» – згадує етнограф у своїй книзі спогадів.

Олександр Кошиць, людина з академічною освітою, що володіла майстерним керуванням сучасного хору, схилився перед дійсно над-

звичайною співучістю кубанських козаків. Він відчував усю природність української музикальності і всотував їхню старовинну хорова традицію: «Які чудові, вправні хорова співаки (не кажу вже про знамениті голоси), які музикальні! Треба було послухати отой контрапункт, який вони утворювали під час співу вільно, спокійно, як річ не тільки самозрозумілу, але й цілком природну. Треба було чути ту вражаючу поліфонію (багатоголосість), та поверх усієї маси отой непереривний, що ніколи два рази не повторюється, узор підголоска, неймовірно високого і легкого тенора».

За три літа Кошицем було зібрано більше 1000 пісень, 500 з яких він не лише відредагував та обробив для хору, але й підготував до друку і вже в готовому вигляді передав урядові Кубанського війська. Зібраного матеріалу вистачило б на іще кілька збірників, але керівні отамани мінялися, і їхні рішення та дозволи теж. Справа потроху загальмовувалася і зрештою припинилася. Проте не скінчилася місія Олександра Антоновича: «Доля дала мені найбільше щастя – балакати наче в якомусь містичному тумані з самою історією, чути, як б'ється серце всієї нації, сама моя батьківщина шепотіла мені на вухо усі свої жалі, свої образи, свої скарги, свої сподівання. За це я дякую своїй долі! Це просвітлило мій розум, дало національну силу моїй душі, національно ушляхетнило моє серце й навкі спрямувало мою життєву працю. Пісня стала нарешті єдиним, чому я служу й вклоняюсь, як моїй святині».

ДАЛЕКІ ХМАРИ ДОНЕЦЬКА

Ви бували коли-небудь на коксохімічних заводах? Ні? І слава Богу. Для екскурсій це не надто придатне місце. Пам'ятаю, пройшовся я вздовж печей у нейлоновій сорочці, тоді вони були модні, а повернувся вже в сіточці – сорочку проїло наскрізь крапельками кислоти.

Юрій КИРПИЧОВ

Цим там дихають, там і метал недовго витримує – отже, не раджу. Хоча вночі коксохімі гарні, але це похмура індустріальна краса. Над батареями вічним вогнем в'ються на вітру смолоскипи-прапори спалюваного газу, які видно в наших краях здалеку. А вдень над степом пливають білосніжні громади хмар.

Герману Мелвілу, який раніше за Льва Толстого створив роман-епопею – «Мобі Дік», дорікають, що за його книжкою не можна вчитися полювати на китів і розбирати їхні туші. Але туші тушами, а душі душами. Крім літературних вдостоїв і цікавої філософії, у романі вперше яскраво показано технологію виробництва. А будь-яке виробництво – це професії, спеціальності. Про них я й хочу поговорити.

Вугленавантажувальний вагон усе своє коротке життя проводить у поїздах по коксовій батареї, от головний енергетик і потяг мене нагору. За димними трубами сусіднього комбінату вгадувалися житлові квартали Макіївки, а за залізницею та хирлявою, отруєною зеленню дач простиралися ниви й лісопосадки, сині терикони й темні шлакові відвали до самого обр'ю, на якому димили заводи сусіднього міста. Пейзаж. Природа. Я замилувався і прогавив частину пояснень:

— ...і нещодавно поставили обсадні труби, товстостінні. Раніше через півроку все сипалося, а зараз – дивися!

І енергетик штовхнув трубу, прокладену по огороженню. Щось затріщало, хруснуло – і секція обвалилася, повисла на кабелі! Енергетик задумливо подивився на сусідні й похитав головою. Того, що він вимовив при цьому, я не наводитиму, надто вже специфічна заводська термінологія...

Під нами в сотнях печей горіло вугілля, тисячі тонн, душила спека, знизу тягло димом, повітря переливалося, спотворюючи форми предметів, та й чи повітря це було? Гули батареї, степовий вітер завмирав перед ними, гидливо задував в уста печей і летів у пошуках ковилу та простору.

Так починалася моя робота в наладці. Іноді я замислююся про неї і про роботи взагалі. Їх багато, вони різноманітні, й на кожному знаходиться охочий. Як писав Ме-

Донецький коксохім

лвілл, багато на світі китів, але багато й китобоїв. З деяких живуть і харчуються покоління й покоління людей. Зазвичай це традиційні роботи, пов'язані з повсякденним життям. Наприклад, робота лікаря, вчителя, повії, священника, будівельника. Як бачите, не так уже й багато професій додав час до цього переліку. Я не згадав хліборобів і скотарів, але це не професії, це спосіб життя.

Я ось наладчик, тим і цікавий. У мене рідкісна й незвична робота, але вона практично непомітна. Ну, налагодив ти складний верстат чи ракету – то й що? Кому це важливо, хто довідається про це, крім фахівців? Ми ледь не бійці невидимого фронту, але, на відміну від лицарів плаща й кинджала, зайва скромність нам не потрібна, вона навіть шкодить. Справжній наладчик носить у своєму робочому портфелі маршальський жезл і лаври барона Мюнхгаузена! Ця робота не дозволяє ні засидітися, ні закиснути. Я побував у багатьох місцях, багато чого бачив, багато чим займався.

Вона й привела мене на коксову батарею, півкілометровий блок вузьких вертикальних печей, штук чотириста в блоці. У кожну завантажують 24 тони вугілля і через 16 годин отримують 16 тонн коксу. Куди дівається решта, здогадайтеся самі. Розпечений кокс виштовхується у вагон, той заганяють у градирню й заливають водоспадами води. Це мокре коксогасіння, при якому високо в небо піднімаються тугі, білосніжні хмари пари, дуже гарні здалеку.

У нашому краю звикли до таких красот. Але це не водяна пара. Ці гарні хмари – з кислотних аерозолів, вони все отруюють. Навколо Донецька й у ньому самому таких заводів не один і не два, є навіть найбільший у Європі. На сухе гасіння інертним газом чи вуглекислою, як це давно робиться скрізь, немає коштів. Їх не було при комуністах, немає

й зараз. У майбутнє я заглядати не хочу: ті, хто застосує мокре коксогасіння, його не мають.

Отже, вугілля в печі треба завантажити. По 24 тони в кожну з чотирьохсот і частіше, ніж раз на добу. На ЯКХЗ стоять три такі батареї, і якщо ви дружите з математику, то можете підрахувати, скільки ешелонів вугілля з'їдає завод. В ешелоні до сорока вагонів, у кожному з них п'ятдесят тонн вугілля. Тепер ви розумієте, для чого потрібні наші шахти?

Над батареями височіють вугільні бункери, з них заправляють вагони, ті сновігають по рейках і висипають вугілля в люки печей. Саме такий югославський вагон ми й монтували. Пульти керування можна було компонувати по-різному – ергономіка! Цим та кондиціонером вагон вигідно відрізнявся від дубових радянських конструкцій. І я вирішив з'ясувати в машиніста, як же йому буде зручніше працювати. Та й узагалі, монтувати серйозні машини тільки за кресленнями і схемами ризиковано, мало що може статися.

Пам'ятаю, на одному із заводів, в одному з цехів вентиляція не діяла ще від часів царя Гороха. Найімовірніше, вона й при ньому не діяла, судячи з товщини шару пилюки! Ми відновили всі ланцюги й припустилися лише однієї, але непростимої помилки – ввікнули без попередження. Ефект приголомшив – настав кінець світу! Сотня працівників миттю вилетіла з цеху – всі чорні й по-чорному матюкаючись!

Чи мої монтажники переплутали фази, чи в цехових електриків були якісь негаразди із чергуванням фаз, але вентиляція запрацювала у зворотний бік. Усі вікові відкладення вдуло всередину. Справжнісіньке пекло! Я вийшов останній, задихаючись, спотикаючись і ледь живий. Коли ми сфазували як треба, ніхто не хотів бути присутнім при повторному пуску. Ну й даремно! Ніколи ще

в цеху не було так свіжо й чисто. Що ви там згадуєте? Авгієві стайні? Що ж, гадаю, приблизно так воно все й виглядало.

Але час перейти до роботи оператора вагона. Це та ще робота! Власне кажучи, моя розповідь висить на ній, як на цвяху. Я знову дерся на верхотуру. В кабіні стояв дебелий чолов'яга у самих сімейних ситцевих трусах, які з'їхали з пітного черева, в гумових калошах і зі шваброю напереваги. Змахнувши піт із замурзаного обличчя, він змахнув нею, як Посейдон тризубцем, і прокричав щось мало розбірливе в шумі механізмів. Вагон задзвенів, рушив із місця, і почалося!

Такого потоку, такого феєрверку рухів і дій ще й у такому темпі я ніколи не бачив. Важко підібрати аналогії. Найближча – бойовий танець зулусів, а з класики хіба що балет «Спартак» або половецькі танці в сольному варіанті. Такий собі монобалет! Приймаючи вугілля (знаєте, яка пилюка від цих тонн, які висипають вам на голову?), треба під'їхати до потрібної печі, зняти люк і висипати вугілля у вогнедишне жерло. Люка з кабінки не видно, тому до вагона приварюють стрілку, а до рейок – позначку, їх треба поєднати. Зачинаємо люк, на завантаження і – до наступної печі. Не пам'ятаю, скільки їх входило в зону обслуговування, але оператор увесь час поспішав.

І виявилось, що без швабри і калош нікуди. Треба натиснути кнопку і перекинути важіль, але кнопка в одному кутку кабінки, а важіль – в іншому. Про що конструктор думав, чим? От і танцюй: крок у центр кабінки, рука тисне на кнопку, балетний розворот, випад шваброю і – точно влучання у важіль!

Калоші не давали ковзати по металу підлоги, до того ж будь-яке інше взуття недовго витримувало високу температуру. І, Боже мій, яка точність, який темп і в яких моторошних умовах! Кожен рух оператора плавно перетікав у наступний, усе відпрацьовано до

автоматизму. І так шість годин поспіль! Без перерв, перекурів і відвідування туалету – шість годин половецьких танців при температурі понад п'ятдесят градусів не залишають в організмі зайвої води. Тому й нічого з одягу, крім трусів. У поті чола здобуватимете хліб свій насущний – сказав Господь, і він знав, що казав.

Невдовзі запаморочилося в голові від спеки й чадного газу, замислило в очах від рухів оператора й задзвеніло у вухах від його крику. Він намагався (іноді це вдавалося) перекикувати шум механізмів і висловлювати все, що він про них думає. Багато в чому його думка збігалася з термінами цехового енергетика.

Не можу пригадати, чи допрацював я до кінця зміни... Навряд чи. І все ж такі намагався скомпонувати органи керування зручніше, для чого довелось ще не один раз дряпатися нагору, в цю вугільну, з язиками полум'я, інфернальну феєрію. Але вік вагонів короткий. Хто монтуватиме наступний? Чи буде він філантропом, як я? Що ж, я зробив усе, що міг.

Але якщо вам здається, що кращої професії, ніж машиніст отого вагона, не буває, значить, ви не бачили барильєтника, цього Ланселота в чорній масній роби та кирзових чоботах. З дня у день стоїть він зі списом напереваги біля роззявлених пащ печей, весь у язиках вогню і клубах диму. Самотній лицар проти безлічі драконів! Дим струменіє вгору, чадний газ униз, і несуть вони із собою всю таблицю Менделєєва. Барильєтник довгим ломом зачищає край печі від нагару. По-простому його називають довбойо...а, а трохи делікатніше – дятлом.

Зрозуміло, не всім дано бути астрофізиками чи ловити сачком лускокрилих. Життя таке, яке воно є, але навіть у нашому робітничому краю бракувало охочих з дня у день махати важким ломом біля вогнедишних печей. Доводилося залучати засуджених: до чверті, а то й більше, робітників відбували тут «хімію», так це називалося.

Бував я й на інших заводах. У Макіївці, пам'ятаю, ставив американський віскозиметр, і мені заважало яскраве світло з вікна. Запитую в дівчат, чому не повісять хоч якісь шторти? Виявляється, пробували. Марно! Невдовзі ті просто осипалися пилом. Журнали робіт роки через два читати вже неможливо, папір розповзається в руках. А тим часом завод розташований у центрі міста... А що робити? Від цього в наших палестинах нікуди не подінешся.

На доменщиків і сталеварів у часи гегемонії робітничого класу всі надивилися по телевізору. Так, це важкі роботи, символ металургії. Але є й інші. Моєму батькові, наприклад, чудовому теплотехнікові, майстру термічних печей листового цеху, часто доводилося

забиратися всередину щойно погашеної печі. Стінки ледь переставали світитися, але чекати, поки вони охолонуть, не можна було – країні потрібен метал!

Або, скажімо, у старих сортових цехах не вистачало місця витягнути всі обтисні клітки в лінію, тому половини ставили паралельно у протилежні боки. А щоб повернути прокат, потрібні вальцювальники, жилаві мужики з величезними обценьками – вихлопувати з валків розпечений прут, розвертати його й устромляти в другу лінію. На відміну від машиніста вугленавантажувального вагона, вони щільно одягнені. Голим тут, попри спеку, не попрацюєш – не приведи Боже торкнутися металу оголеною шкірою! Вальцювальники схожі на приборкувачів вогнених зміїв, але все життя, поки є здоров'я, приборкувати їх... Факірам легше. Їхні змії і не такі довгі, і не такі розпечені, і не такі важкі.

Є й інші роботи на заводах, і все-таки на кожну знаходиться охочий. Пам'ятаєте, Мелвіл філософськи писав про недосвідченого капітана Дерріка, що гнався за китом, якого неможливо було наздогнати: «Так, багато на світі китів, але багато й Дерріків». Він хотів сказати, що, хоча й багато на світі китобоїв, але декому з них не варто виходити в море.

Приборкувачам хижаків, а також учителям молодших класів також нелегко доводиться, а старших і поготів. Але браку сміливців не відчувається. А з іншого боку, запропонуйте тому ж вальцювальнику роботу на природі, на свіжому повітрі, наприклад, з дня у день махати сапкою на нескінченному колгоспному полі, сапаючи буряк, так він у відповідь покрутить пальцем біля скроні, мовляв, сам сапай! І з радістю повернеться на свою каторгу. Багато хто, та що там, переважна більшість згодні щодня, з року в рік, усе своє життя виконувати одноманітну, монотонну роботу, і це здається мені найнеймовірнішим. Їм це навіть подобається! Що ж, кожен вибирає кита до снаги, мало охочих ганятися за Мобі Діком.

Та я трохи відійшов від теми. Певна річ, коксохімія – це не тільки кокс. Це ще й тонка, складна хімія, і рідкісноземельні елементи, і благородні гази. Вам ніколи не пропонували купити кілька кілограмів гафнію? Ні? Ви навіть не знаєте, що це таке? Ну і слава Богу. Виходить, ви не будете в себе на городі атомний реактор. З вугілля треба добувати метан, робити моторне паливо, полімери, ліки, а кокс при цьому взагалі може виявитися побічним продуктом. Але напевно ми до цього доживемо – із нашими заводами. Тому киньте думку про коксохімію і не поспішайте захоплюватися прекрасними білосніжними хмарами, що велично плывуть над степовими просторами та міськими кварталами. Не варто.

ПРАКТИКИ КОМПЛЕКСНОГО МИСТЕЦЬКОГО ПОКАЗУ. ПРОЄКТ «ДИДАСКАЛІЇ»

Не єдиним хлібом живе людина... Вислів давньоримського поета-сатирика Ювенала: «Хліба й видовищ», використаний ним для опису сучасника архаїчних часів, буде доречним будь-коли. Візуальне мистецтво разом з театром і спортивними змаганнями стає невід'ємною складовою «виробництва» духовного продукту.

З і зміною стилів та напрямів протягом багатьох століть змінювався й підхід до представлення мистецтва ненаситному до видовищ глядачеві. Важко здивувати сучасника, що в мультикультурному, космополітичному світі має змогу практично безперешкодно бачити візуальне мистецтво в онлайн- чи офлайн-форматі. Людство хоче нових видовищ. Художник з головою занурений у свою творчість, частково відсутній у реальному світі, частково присутній у реальному світі... Для реалізації деяких творчих задумів потрібні не одні руки, а сучасне мистецтво наповнене складними технічними рішеннями, які інколи виконує ціла команда. Але ідея залишається за автором і, зумівши достовірно задуму втілити її, художник підсилює власний потенціал і подвоює продуктивність. Мета показу мистецьких проєктів не є суто комерційною, і має залишити глядача в стані роздумів на тривалий час. Мета художника – якнайдовше затримати погляд глядача на мистецькому творі, композиційне, колірне та інші творчі рішення якого мають цілеспрямоване і чітке емоційне наповнення. Мета куратора – надати максимального вираження кожному з поданих творів зокрема, не порушуючи загальної ідеї в цілому. Успіх будь-якої командної роботи – в спільному бажанні досягти високого результату через злагоджену взаємодію.

Мистецькі виставки вже давно стали більше схожими на театральний простір – середовище, де взаємодія з глядачем відбувається через арт-об'єкти, процеси, акти. Сукупність візуального мистецтва з перформансом, читанням віршів у поєднанні з музичним супроводом створює унікальне емоційно-концептуальне середовище. Кінетичні об'єкти, відеоінсталяції, диджитал-арт, VR-мистецтво – усе глибше проникають у світ сучасної людини, що прагне духовно-мистецького наповнення.

Виставка-перформанс «вириває» глядача зі звичного йому буденного контексту життя і перепрограмує на вторинне усвідомлення існування через сим-

воли, закладені ще з архаїчних часів. Плинність століть не позначилася на людській сутності. Вічні закони людства відображені в ототожненні з давньогрецькими дидаскаліями – хроніками театральних дійств, що закарбовані в мармурі...

Виставка української сучасної художниці Лоа Піонковської в її проєкті-трилогії «Дидаскалії» занурює глядача в глибокий, філософський погляд автора на сучасне життя через призму античного символізму. Проекція міфології на авангардно-концептуальну творчість у підсумку дала переплетення мінливого зі сталим, сьогодення з минулим, реального з вимислом. Реальність у режимі онлайн, побутова метушня, заглибленість у роботу перетворюють нас на людей-роботів без усвідомлення якості, змістовності та наповненості сьогодення. Лоа Піонковська створює роботи для першої виставки проєкту «Дидаскалії» з «приземлених», простих матеріалів – дерева, бетону та заліза і наділяє їх глибоким змістом, підкріпленим античним символізмом. Усвідомлення людських вічних якостей чи відчуттів, які не лише незмінні, але часом навіть більш загострені. Варто прислухатися до себе. Сучасна людина з її перманентним прагненням «завтрашнього нового» опиняється в архаїчній часовій

паузі, де вимушено стає учасником художнього дійства. Інтерактивність виставок-перформансів залучає глядача до сумісного мистецького процесу-гри, де втрата відчуття реальності змішується з втраченою часом і місцем дії, що відбувається в незвичному середовищі.

Головним акцентом Дидаскалії III, безумовно, є скульптурна група, центральним об'єктом якої є інсталяція Ерисіхтон. Це звернення до однієї з трьох міфологічних сцен, узятих за основу до концепції проєкту. Міфом про Ерисіхтона, який був покараний невгамовним голодом, художниця звертає увагу на проблематику Митця і його ненаситність своєю діяльністю. Природа людини, яка одного разу посягнула на священне і втратила спокій. Перевернута догори ногами металева скульптура з деревиною замість голови символізує інакомислення, втрату звичайної орієнтації і спосіб життя Художника. Інсталяція викликає відчуття тривоги, страху чи невпевненості через незвичне положення людської фігури, змушує замислитися. Це модель одвічного стану автора та його творчих вагань від страхів і сумнівів до тимчасового задоволення і знову до криз, вагань, тривоги.

Вдало організована експозиція підсилює акценти виставки і створює мізансцену для головного дійства – перформансу.

Бетонні роботи як символ давньогрецьких дидаскалій – непорушних законів театральних дійств. Монохромність і мінімалізм, в яких виконано роботи, – одні з найскладніших мистецьких виражень, де самообмеження художника відіграє ключову роль. Переключення бетонних асамбляжів з постаментами для дерев'яних інсталяцій, дерево в перформансі та дерев'яний п'єдестал центрального об'єкта Ерисіхтона дають відчуття рівноваги та гармонії. Графічність і гра тіней в асамбляжах надають легкості при всій їхній монументальності. Естетизація грубого, не художнього матеріалу набула дизайнерського відтінку завдяки тому, що всі арт-об'єкти цілісно вписались в єдину стилістику і композицію, де одне доповнює інше. Суміш поезії, візуального та звукового наповнення виставки занурює глядача у стан втрати реальності, простору, місця та часу.

Комплексна взаємодія з допомогою візуального, звукового та невербального впливу спрямована на запуск емоційного настрою, створення умов ірреальності в протилежність сьогоденню.

Українське сучасне мистецтво певний час було суто живописним, проте перформанс, інсталяція, відео-арт та інші прояви візуального мистецтва з середини 90-х впевнено проникають у творчість українських митців. Лоа Піонковська як представник покоління, що навчалася на здобутках світових і вітчизняних класичних мистецьких практик, але зростало на межі переродження, формування та розвитку нових художніх мов, намагається надати нових прийомів і динаміки до вже звичного для глядача постмодерністського арт-показу, де завдяки грі, театралізації та продуманій драматургії простір розчиняється в часі, залишаючи глибокий слід у сприйнятті мистецтва глядачем.

ЖУРНАЛУ «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО» – 85 РОКІВ

Журнал «Образотворче мистецтво» святкує 85-річчя і з нагоди ювілею в Будинку художника провів виставку художників, чії роботи з'являлися на сторінках видання в період незалежної України.

В експозиції виставки, зокрема, були представлені твори Олександра Мельника, Петра Бевзи та Петра Лебединця, Антона Логова, Дмитра Ковалю, Максима Мазура, Олексія Малих, Анни Миронової, Михайла Поживанова, Оксани Свіжак, Тіберія Сільваші, Олега Тістола, Валерія Франчука, Анатолія Фурлета, Олександри Вороніної, Катерини Свіргуненко, Олександра Сухоліта, Марини Соченко та інших. Журнал «Образотворче мистецтво» нині залишається найдавнішим професійним мистецьким виданням України. Журнал висвітлює українське візуальне мистецтво, практики сучасних митців та виставки, українське мистецтво у світі, українське традиційне мистецтво, мистецькі школи та традиції, глибинні джерела творчості, портрети художників минулого і сучасності. Про історію мистецького часопису розповідає народний художник Василь Перевальський.

«Журнал «Образотворче мистецтво» відзначає своє 85-річчя. Заснований Управлінням у справах мистецтв при Раднаркомі УРСР 1935 року в Харкові під назвою «Малярство і скульптура». З 1939 р. до 1941 р. журнал виходив під назвою «Образотворче мистецтво». Після тривалої перерви його видання, під назвою «Мистецтво», відновилося лише 1954 року. Від 1991 року з ініціативи Спілки художників України (особисто голови Володимира Чепелика) журнал «Образотворче мистецтво» став незалежним спілчанським виданням.

Початок існування 85-літнього мистецького журналу збігся з часом, коли після насильницької колективізації, штучного голодомору-геноциду українського народу тривали репресії проти всього національного, знищувалися різнохарактерні мистецькі угруповання, а мистці мушили ставати членами новостворених «творчих спілок» за видами мистецтв з єдиним для всіх регламентованим «творчим методом соціалістичного реалізму». Фізичному винищенню чи ізоляції в тюрмах і на засланнях підлягали всі, запідозрені у нелояльності до утвердження нової червоної імперії, спадкоємиці «єдиної і неделимої» тюрми народів. Під визначення «ворог народу» потрапили тисячі діячів української культури, тавровані як

Редактор Олена ЗАГАЄЦЬКА з нагородою з нагоди ювілею журналу «ОМ»

«українські буржуазні націоналісти, націонал-ухильники, контрреволюціонери, формалісти» тощо. Наклали головою краці сини і дочки нашого народу. Але і за цих страхітливих обставин працівникам мистецького журналу, «ходячи по лезу», певною мірою вдавалося морально підтримувати талановитих митців, розвивати естетичні смаки читачів, сприяти утвердженню гуманістичних ідеалів. Адже склад редакційного персоналу складався здебільшого з людей професійних, не байдужих до долі рідної культури, мистецтва, духовності. Першим головним редактором журналу («Мистецтво і скульптура», 1935-1939, «Образотворче мистецтво», 1939-1941) був відомий художник і мистецтвознавець Євген Холостен-

ко. Редакцію «Мистецтва» (1954-1969), що на тих же 40 сторінках розміщував матеріали про культурне життя, і не лише в Україні, очолював знаний кінокритик Іван Корнієнко. А журнал під нинішньою назвою «Образотворче мистецтво» у 1970-1986 рр. очолював мистецтвознавець Петро Говдя. З 1987 до 1991 рр. головним редактором був Олексій Журавель. А в період докорінних змін у суспільному житті, а також й у формі та змісті часопису (1991-2005) як спеціалізованому виданні, закріпленому за Спілкою художників України (тепер Національна спілка художників України) як власником, активно керував призначений головою НСХУ Володимиром Чепеликом Микола Маричевський. Періодичне мистецьке видання стало

справді незалежним, навіть від свого власника – НСХУ. Ознак стабільності та наукової вагомості набрав мистецький часопис за 2006-2019 рр., коли головним редактором був академік Олександр Федорук; а з 2020 р. цю посаду обіймає кандидат мистецтвознавства Володимир Ігорович Петрашик.

У перших випусках спілчанського журналу (найстаршого в Україні з питань образотворчості) йшлося про те, що відтепер, нарешті, можемо бути господарями на своїй землі, творити і пропагувати українську національну культуру. Тут же стверджувалась державотворча позиція спілчанського журналу та прагнення, щоб українське мистецтво «набуло виразного національного обличчя».

Мистецький часопис «Образотворче мистецтво» («ОМ»), незважаючи на відносно малі накладі, добре знаний в Україні і поза її межами як авторитетне, стабільне, всеохопне видання з питань історії, сьогоденної практики та теорії українського образотворчого мистецтва. «ОМ» багато зробив для повернення народові сотень імен закатованих репресивною машиною колишнього СРСР творців мистецтва, діячів культури, чесних, працьовитих синів і дочок нашого народу. На його сторінках ожили в репродукціях заховані у спецховищах, а часто фізично знищені разом з авторами твори: Михайла Бойчука, Івана Седяра, Івана Падалки, Софії Налепінської-Бойчук, інших митців часу «Розстріляного відродження» 1930-х та митців-«шістдесятників» періоду відлиги 1960-х (названих роками «Задушеного відродження»), що стають безсмертними, бо ми пам'ятаємо і вшановуємо їхні імена за мистецький та громадянський подвиг.

Кілька випусків «ОМ» відкрилися титульною сторінкою із

зображенням символічного автотрета-офорта Тараса Шевченка зі свічкою та його крилатим висловом: «В своїй хаті своя правда, і сила, і воля». «ОМ» відкривав нові, незнані за советського тоталітаризму, імена митців-українців з Америки, Канади, Австралії, Аргентини, Франції, інших країн світу, які зберегли основне – українську ідентичність.

Велике значення надавалось пропагуванню ідеї колекціонування як засобу збереження й оприлюднення витворів народного та професійного мистецтва. «ОМ» наполягав на необхідності створення музею Івана Гончара у Києві, музею-садиби Олександра Саєнка у Борзні, Володимира Вітрука – у Львові тощо.

Хоч уже існувала Спілка майстрів народного мистецтва України, журнал багато сторінок присвячував темі розвитку народного мистецтва – материнської мови мистецтва професійного. Для ширшого висвітлення актуальних проблем і явищ народної образотворчості було видано окреме число часопису «Ти творець» тощо. На сторінках «ОМ», особливо у 1992-2005 роках, часто порушувалась проблема національних особливостей мистецтва як невід'ємної складової життя народу, що звільнився від економічної і культурної залежності, яка гальмувала вільний розвиток національного духу. Багаторазово присвячувалися статті висвітленню життя і творчості видатних майстрів українського народного мистецтва, серед яких – знакові постаті легендарних Марії Приймаченко, Катерини Білокур, Ганни Собачко-Шостак.

Протягом часу незалежності порушувалися важливі для подальшого розвитку національної культури, мистецтва і духовності питання стану мистецької освіти в Україні – у дитсадках, мистецьких школах, студіях, середніх і

вищих навчальних мистецьких закладах. В контексті окреслених завдань творення високої культури особлива увага приділялась вивченню та використанню віковичних традицій народної культури, творчості, моралі. Журнал сприяв організації і висвітленню роботи численних всеукраїнських та регіональних конференцій, симпозіумів, угруповань, виставок з гончарства, народного розпису, монументальної кераміки, ткацтва тощо. Українське мистецтво є невід'ємною складовою світової культури. І в ньому віддзеркалюється вся повнота мистецького життя інших країн. З 1991 року «ОМ», який підтримує розмаїття стилів, художніх спрямувань і вірувань, оприлюднив «Мое кредо» опозиційного щодо «соціалістичного реалізму», послідовного абстракціоніста, переслідуваного живописця Олександра Дубовика, батька якого, українського поета, було страчено у зловісних 1930-х як «ворога народу». Там же було відкрито для української громадськості творчість безрукого мистця-іконописця Миколи Бідняка з діаспори, замовчуваного раніше диво-майстра власного неовізантійського стилю.

З невимовним сумом провели українська культурна громадськість, колектив спілки і журналу «ОМ» видатного мистця й організатора всеукраїнського мистецького процесу, справжнього засновника новітнього мистецького часопису «Образотворче мистецтво» Володимира Чепелика.

За час редакторства М. М. Маричевського журнал рішуче посів позиції активного творення нового українського життя і мистецтва у Незалежній Україні. Під орудою нового керівника мистецького часопису О. К. Федорюка «ОМ» став вагомим науково, вираженішим емоційно, і, не втративши наступального духу, європейськи толерантним. Журнал живе. Він ніколи не розміщує, аби вижити, чужої мистецькому духу бізнесової реклами. Підтримаймо наш «ОМ».

Тенденція «ОМ» до покращення стала, від жорстокого часу заснування, традицією. Нинішні числа 85-річного часопису готуються оновленим молодіжним редакційним колективом на чолі з мистецтвознавцем, головним редактором Володимиром Петрашиком. Журнал неодмінно відрізнятиметься від випусків попередніх років і десятиліть. Але хай на впевненому шляху до 100-літнього ювілею стабільно зберігається традиція всебічного покращення мистецького альманаху Національної спілки художників України. На превеликий жаль, ще й досі не усвідомили великого значення мистецького часопису, за давністю і стабільністю єдиного в нашій державі,

Народний художник України Василь Перевальський з редактором Оленою Загаєцькою під час виставки, присвяченої 85-річному ювілею журналу

ані її очільники, ані спонсори, ані меценати. Адже в «ОМ» порушуються не лише професійні питання образотворчості, але й історичної долі та сьогодення цілої національної та світової культури, пов'язаної з життєвими інтересами народу, всього людства, висвітлюються окремі аспекти міжнародних зв'язків, дотримання норм співіснування людей, народів, етносів. Так, у статті «Пограбування України триває» академіка Галини Стельмащук йдеться про те, що від 1917 року і до середини 1990-х «сотні наукових археологічних експедицій Москви і Ленінграда здійснювали розкопки на території України... самочинно вивозили до Росії результати власних пошуків... Тому українці втратили кілька мільйонів пам'яток культури». Автор стверджує, «що й тепер цьому сприяють наші окремі не-свідомі можновладці». Розкрадалося і руйнувалося, «аби і сліду не було»... А в 1991 році «ОМ» надрукував підготовлену М. М. Маричевським публікацію «Дорога від храму» – лист, написаний 1963 року членами Клубу творчої молоді «Сучасник» як протест проти цілеспрямованого нищення пам'яток української культури.

Останніми роками традиційними стали бієнале історичного жанру «Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників», ініціатором і куратором якої є київський художник Олександр Мельник. Відбулося вже дев'ять її презентацій, які постійно перебувають у центрі уваги видання. У полі зору редакції також традиційні пленери «Хортиця крізь віки», що вже набули міжнародного статусу, якими впродовж багатьох років опікується голова Запорізької організації НСХУ Ірина Гресик.

Редакція налагоджує творчі зв'язки з обласними організаціями Національної спілки художни-

ків України, з художниками української діаспори в Польщі, Чехії, Німеччині, США, Канаді. На сторінках журналу широко подаються матеріали про Михайла Бойчука і бойчуків – Тимка Бойчука, Миколу Рокицького, Василя Седляра, Оксану Павленко, Івана Падалку, Софію Налепинську-Бойчук, Марію Котляревську, Євгена Сагайдачного, Охріма Кравченка, про «шістдесятників» та їхню діяльність щодо відродження традицій українського мистецтва. Частими гостями редакції, а водночас і авторами були Опанас За-

ливаху, Галина Зубченко, Людмила Семикіна, Галина Севрук, Сергій Білокінь, Євген Сверстюк.

Особливу увагу журнал приділяє українським художникам і мистецтвознавцям з діаспори – це Святослав Гординський, Олександр Архипенко, Яків Гніздовський, Василь Курилик, Петро Мегик, Леонід Перфецький, Петро Андрусів, Микола Бідняк, Ака Перейма, Юрій Соловій, Емма Андієвська, Володимир Макаренко, Андрій Ментух, Аркадія Оленська-Петришин, Темістокль Вірста і багато-багато інших.

Діяльність українських мистців з-поза меж України висвітлюється впродовж усіх останніх років. Нині журнал відстежує сучасні мистецькі процеси, звертається до теорії та історії мистецтва. Основні рубрики – «Мистецькі події», «Думки вголос», «Дослідження. Знахідки», «Ім'я в мистецтві», «Презентація», «Творчий портрет», «Традиції і сучасність», «Мистецька спадщина», «Сучасне мистецтво», «Пам'ять», «Мистецька хроніка», «Ex libris» та ін. Виходять тематичні видання, наприклад, присвячені Шевченкіані, українській сценографії, монументальному мистецтву, скульптурі тощо. Сьогодні видання прагне зосередити увагу на критичному аналізі тенденцій сучасного арт-простору.

Журналу «Образотворче мистецтво» – 85 років. Найстарший в Україні стабільний авторитетний мистецький часопис впевнено і переможно, незважаючи на численні перепони, наближається до свого столітнього ювілею. Він стає все цікавішим і по-справжньому професійним. Час народжує нові виклики та проблеми, але, віримо, – й нові їх вирішення. Натомість запитання: «Чи зможе при цьому вижити єдиний в Україні журнал з образотворчості?», поставлене раніше, є актуальним і донині...

Розповідь народного художника України В.Є. ПЕРЕВАЛЬСЬКОГО під час виставки, присвяченої 85-річному ювілею журналу, записав Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ЯБЛУНКИ ДЛЯ ХУДОЖНИКА

Нещодавно в історико-краєзнавчому музеї міста Ірпеня на Київщині відкрилася виставка живопису Владислава Задворського «Тригранність». Виставка викликала велике зацікавлення шанувальників мистецтва. Зокрема, оглянути виставку приїхав керівник народної студії образотворчого мистецтва «Шевченків край» Олекса Близнюк із міста Городища на Черкащині. Він учив мистецтву живопису батьків Владислава і самого Владислава в дитинстві.

Олекса Близнюк, і Владислав Задворський – учасники пленеру «Намальований Ірпінь» імені Володимира Сидорука. Під час пленеру вони та інші митці ознайомилися з оригіналами картин заслуженого художника України Володимира Сидорука. Це був художник широкого творчого діапазону. Він творив, мабуть, у всіх жанрах. Володимир Федорович виконував художні замовлення музеїв і різних адміністративних установ. Його картини зберігаються в багатьох музеях і приватних зібраннях в Україні і за кордоном. Значне місце в творчому доробку Сидорука посідає шевченківська тема. Ім'я Володимира Сидорука внесено до «Шевченківського словника», Шевченківської енциклопедії, довідника «Художники України. 100 видатних імен» Ігоря Шарова та Анатолія Толстоухова й інших видань. Володимир Сидорук жив, помер і похований в Ірпені. Про художника створено документальний фільм «Володимир Сидорук. Художник для світу». Видано альбоми з репродукціями творів Володимира Сидорука. І кінофільм, і видання профінансувала родина сина Володимира Федоровича – архітектора Ігоря Сидорука. На будинку, де жив В. Ф. Сидорук, встановлено меморіальну дошку. Один із ірпінських скверів названо на честь Володимира Сидорука. Олекса Близнюк привіз дві яблунки. 18 жовтня він з іншим учасником пленеру «Намальований Ірпінь» імені Володимира Сидорука Валерієм Гуменюком, начальником відділу культури Ірпінської міськради Євгенією Антонюк, працівниками Ірпінського історико-краєзнавчого музею –

Зліва-направо: Олекса БЛИЗНЮК, Валерій ГУМЕНЮК, Євгенія АНТОНЮК, Вадим ПАНЧУК

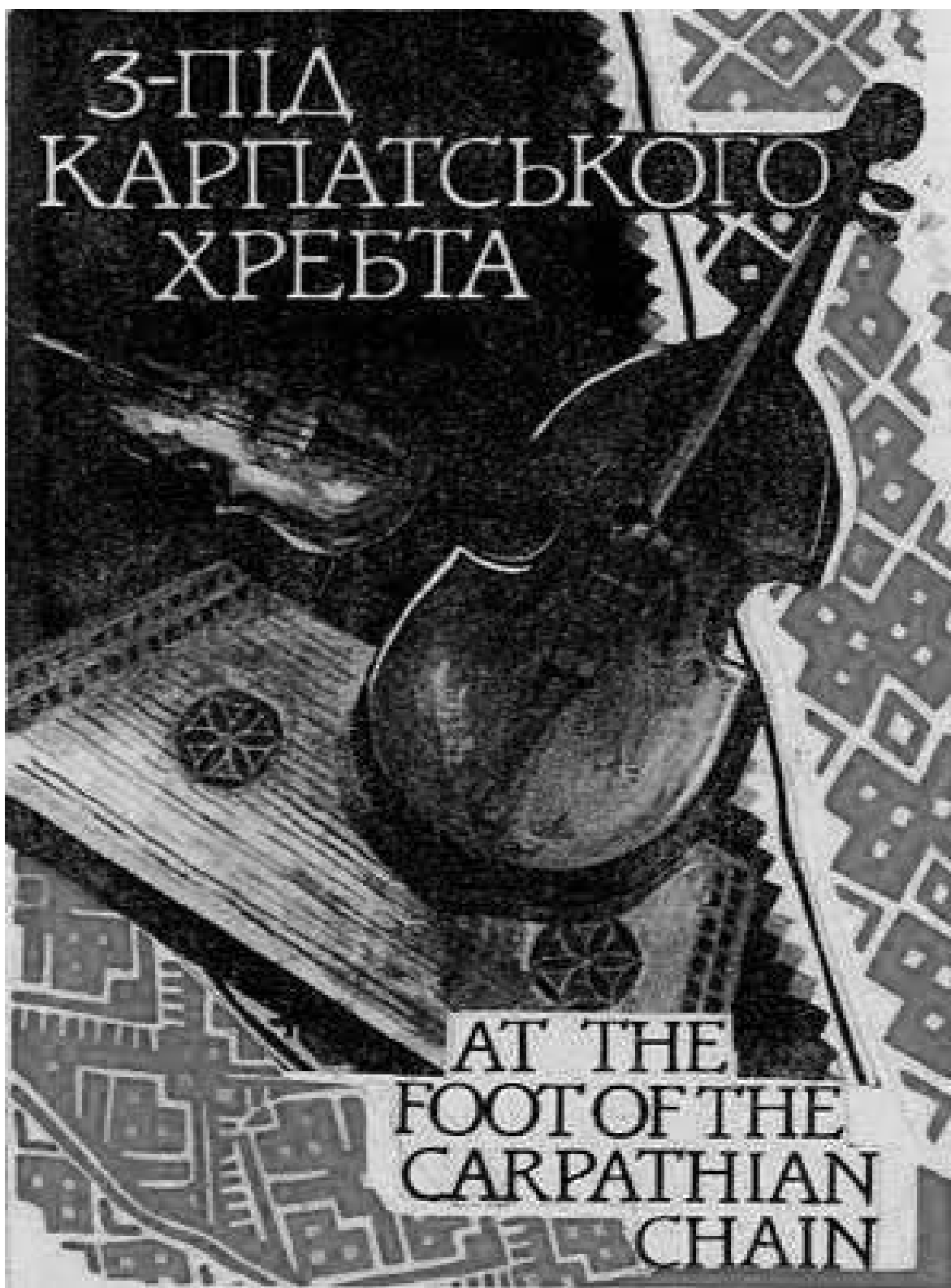
автором цих рядків і головним зберігачем фондів Ларисою Юхименко та працівником Управління благоустрою міста Вадимом Панчуком посадили ці яблунки в сквері ім. Володимира Сидорука. Акція має на меті привернути увагу керівництва Ірпеня до потреби увічнити пам'ять художника Сидорука належним чином. Немає таблички, що це сквер імені Володимира Сидорука. Ірпінська інтелігенція вимагає встановити в сквері пам'ятник Володимирі Сидоруку. Олекса Близнюк повідомив, що міський голова Городища пообіцяв безплатно надати камінь для постаменту пам'ятника. Є різні варіанти пам'ятника: створити бюст або використати, дещо змінивши напис, копію меморіальної дошки. Шанувальники мистецтва мріють коли-небудь побачити в Ірпені Музей художника Володимира Сидорука.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ, директор Ірпінського історико-краєзнавчого музею

ЛЬВІВЩИНИ ФОЛЬКЛОРНИЙ ДИВОГРАЙ

Ведучи мову про фольклор Львівщини, його побутування та розвиток, слід робити акцент на його сталості. Сотворений бо він, насамперед і перш за все корінним, автохтонним населенням. Однак людській спільноті завжди були властиві міграційні процеси, і це не могло не відбитися на стані фольклору, на долученні до місцевого фольклорного матеріалу «привозного».

За певних умов оті окремі елементи чужого, привозного, органічно впліталися, позитивно при тому впливаючи, за інших умов безслідно зникали. На цих моментах слушно наголошував відомий львівський вчений-франкознавець і фольклорист, професор ЛНУ ім. І. Франка Іван Денисюк, аналізуючи фольклористичні концепції М. Грушевського та І. Франка у книзі «Невичерпність атома», що побачила світ 2001 року: «Теоретично Франко розробив співвідношення автохтонного і запозиченого («привозного») елементів.., вважаючи, що в художній творчості національне превалує над інтернаціональним, бо ж і запозичене підлягає трансформації на національному ґрунті». Отже, сталість на національному ґрунті з відображенням суспільних реалій відповідного часу чи й епохи на тлі активних міграційних процесів. Про впливи сьогочасних засобів масової комунікації – телерадіофіру, а на додачу – вселенської мережі-павутини інтернету годі й говорити. М'яко кажучи, ці впливи не додають можливостей існування фольклору, радше навпаки. Фольклорна традиція упродовж останніх десятиріч була в хиткому становищі. Вертаючись до стану теперішніх суспільно-економічних процесів, доводиться зізнатися самим собі, що вона, фольклорна традиція, зависла над прірвою. Найнеобхіднішою умовою існування фольклору було сільське середовище. На превеликий жаль, села вимирають, щороку в Україні їх стає менше і менше, а отже, скорочується ареал існування фольклору. Щоб зберегти його, треба подбати про село. Як писала доктор мистецтвознавства, відома вчена-фольклорист Софія Грица: «Де його вже немає (сільського середовища – В. К.), і фольклор зникає як природна субстанція». Ця думка-пересторога прозвучала ще наприкінці минулого століття. Сіл, хоч і непомітно, стає менше, всі ми тому є свідками. І тому основна увага має бути прикута до фольклорних закутків Львівщини з тим, аби встигнути зафіксувати відповідний матеріал, що становить інтерес з точки зору фольклористики.

На Львівщині найцікавішою етнографічною зоною в цьому сенсі була і є Бойківщина. Дослідження науковців свідчать про те, що кінець XVIII – початок XIX століття став тим періодом, коли остаточно сформувалися найхарактерніші риси матеріальної і духовної культури бойків. Вони, живучи у специфічних умовах географічного середовища, значною мірою саме завдяки цьому фактору змогли «законосервувати», себто зберегти свої локальні традиції, які поширювалися, зокрема, і на їхню культуру. Загальновідомо, що ті чи інші прояви культури (стосовно фольклору – насамперед) проростають з умов буття народу, тої чи іншої його часточки: чи то гуцулів, чи то лемків, чи то бойків. Протягом століть у останніх сформувалися свої характерні риси ведення господарства, традиції побуту і своєї культури, сформувався і музичний інструментарій, виробилися закономірності функціонування народного музичного та пісенного виконавства і чи не

найголовніше – особливості місцевої говірки, а відтак – і зразки уснопоетичної народної творчості. Зрозуміло, що усе це більшою чи меншою мірою властиво населенню Яворівщини, і жителям Мало-го Полісся та Опілля, які локально входять до складу Львівщини.

Проте саме бойки з-поміж них усіх відзначилися певною своєрідністю і, можливо, чи не найдовше зуміли зберегти характерні особливості свого музичування та пісенству. Мабуть, чи не завдяки своєму специфічному гірському розселенню, яке не сприяло проникненню чужорідного творчого матеріалу, виробилася своя автохтонна землеробська і пастуша культура, багата народна архітектура, промисли, пісенність та народний інструментарій: скрипка, пищавка (сопілка), дрімба, бас (басок) – три- та двострунні, бубон, цимбали, трембіта, решітка, ріг (три типи: великі, середні та малі), свирівка (різновид безсвіткової відкритої флейти – в гуцулів «фрілька», «фрела», «флюера») та

джоломойка – вид невеликого (20-25 см) дерев'яного ріжка з шістьма отворами, випнутим догори розтрубом.

До певної міри естетичну й художню функцію на Бойківщині, зрештою як і в інших етнографічних зонах Львівщини, відігравали також і саморобні іграшкові музичні інструменти. Поряд із саморобними і різноманітними шумовими дитячими звуковими знаряддями (іграшкові «пищавки», скрипочки-«гуслята»), «калатала» і «деркачі» («тараккала»), що використовувалися в минулому на страсний четвер в іграх малечі навколо церкви та у дитячих забавах, застосовувалися музичні іграшки, які купувалися на міських ринках під час свят і ярмарків. Це були виробни народних умільців із глини й дерева: «пижки», «пищики», «когутики», яскраво орнаментовані дерев'яні сопілочки, а також ще простіші дитячі свищики і пишавки із кори вільхи, верби, лози, із стебла жита і трав, листків та кори

берези тощо. Як зазначає фольклорист М. Хай: «Усі музичні інструменти-іграшки відігравали помітну роль... у захопленні малюків до музичної практики». Хтось з часом оту невинну дитячу практику полишав, для когось вона ставала основою його наступної пожиттєвої діяльності, розвиваючи перші дитячі навички у вправність цимбаліста, скрипаля. Окремі з таких самоуків згодом ставали знаними музикантами, увібравши перед цим, можливо, на інтуїтивному підсвідомому рівні основи місцевого музичування від старших, досвідчених, від навколишнього світу, перепустивши через особистісне світовідчуття. В такий чи подібний спосіб проростали по Львівщині та її теренах талановиті музиканти-самоуки: скрипалі, цимбалісти, сопілкарі Василь і Павло Ігнатиці, Павло Файкун на Турківщині, Микола і Павло Павлучкович на Сколівщині. Образ народного музиканта-професіонала В. Ігнатиці увібрав у себе найхарактерніші особливості індивідуального та колективного музичування Бойківщини. Як зазначає відомий дослідник народної музики бойків М. Хай, «характерні риси виконання В. Ігнатицем бойківських коломийок – щирість, безпосередність відтворення звуку, якась по-особливому «світла» і «тепла» мажорність: у мажорі виконувались майже всі із записаних коломийкових композицій, мінорною була лише одна, використовувана скрипалем у ролі своєрідної сполучної ланки між окремими тематичними побудовами великих коломийкових «віночків».

Василь Ігнатиц, як і його музикант-побратим М. Губаль (на превеликий жаль, обидва уже відійшли у світ інший), став чи не найпомітнішою постаттю скрипаля-самоука, що в останні десятиліття XX століття оспівав на скрипці любови серцю бойківський край. Автору цих рядків пощастило бути знайомим особисто із Василем Івановичем та неодноразово спілкуватися, а при тому спостерігати найхарактерніші риси його стилю, які виявлялися у високому рівні техніки обох рук, чіткій окресленості метроритміки при тому порівняно невисокому рівні імпровізаційності. Водночас йому були властиві «послідовна, логічна побудова композицій, плавність мелодики, особлива виразність, наспівність, теплота і заглибленість та благородність виконання». У цій характеристиці творчої манери скрипаля В. Ігнатиці повністю згоджуємося із думкою етномузиколога, вихідця з бойківського краю М. Хая. Оті чисто індивідуальні риси впливали із м'якості, благородності, до певної міри – меланхолійності його вдачі. Невисокий, кошавий, засмаглий з копою чорного волосся та бистрим точним поглядом він ненав'язливо

во, наче між іншим, вводив слухача у світ бойківської музики, вимальовуючи смичком на струнах своєї улюблениці дивовижну красу чарівної землі.

Хист скрипалі Василь Ігнатиш зумів прищепити і передати своїм дочкам Василині та Лесі, які продовжують фольклорну практику батька у складі самобутнього фольклорного колективу «БЕСКИД», що його він заснував свого часу.

Як зазначають фахівці, образ народного музики В. Ігнатиша увібрав у себе найхарактерніші особливості індивідуального та колективного музикування Бойківщини. Хоча, oprіч нього, у цьому краї були й активно музикували чимало інших музик, на творчій манері яких яскраво відбилися основні риси їхньої природи. Зразком може служити образ відомого бойківського скрипалі М. Губалі із с. Волосянка сусіднього Сколівського району. Мужній, вольовий, часом задержувато-запальний, він грав на скрипці натхненно. Часом імпульсивно у своїй виконавській фантазії, йому притаманні були творчий порив і широка експресія, його композиції були тематично дещо одноманітними, проте варіаційно доволі розгалуженими. Обидва скрипалі були представниками, так би мовити, народних професійних музик, – їхній одноосібний спосіб ведення домашнього господарства підтримувався незначними прибутками від гри на весіллях, що було, по суті, єдиним засобом утримання сім'ї.

Проте на Бойківщині були представники іншої, не менш характерної та оригінальної, аніж народно-професійна, інакше кажучи, весільна, форми фольклорного інструментального музикування. Мається на увазі так зване «домашнє», або «хатнє», музикування, «гра», як казали, «для слухання», «гра для себе». Одним із таких був (бо теж уже покійний) М. Ключаник із села Грабівець Сколівського району. Простий, скромний та делікатний, він був більше прихильний до неколомийкового репертуару, натомість віддавав перевагу ладканням, колядкам, щедрівкам як зразкам давніх обрядово-ритуальних жанрів.

Ведучи мову про найхарактерніших скрипалів гірського краю Львівщини, навколо яких формувалися музичні колективи (в народі казали «капелі»), варто зазначити, що «характерною і наче б перехідною формою від сольного виконавства до ансамблевого була і є традиція гри у бойків на двох скрипках. Її витoki – у практиці супроводу найдавніших одноголосних мелодій, що виконувалися на солюючій скрипці вторуванням акомпануючої другої скрипки. З розвитком двоголосся до цієї і тепер добре збереженої традиції додалася традиція виконання двоголосних інтонацій на двох, яка з часом віддала акомпануючу

функцію іншим, нескрипковим інструментам.

Як приклад такого музикування – творча практика подружжя Василя та Ярослави Дудинців із с. Комарники, що на Турківщині, Г. Василя та М. Куця із с. Лютовисько, що на Старосамбірщині. Фахівцям-фольклористам вдалося свого часу спостерігати цю самобутню традицію горян Львівщини. Іншою своєрідною традицією музичного вико-навства у цьому краї є домінування скрипки як провідного мелодичного інструмента над підпорядкованими їй іншими супроводжуваними інструментами, які зовсім не беруть участі у відтворенні мелодичної функції. Це дало підставу вихідцю із Львівщини вченому-фольклористу М. Хаю стверджувати, що ця відмінність бойківської інструментальної традиції є основною стильовою рисою, що найхарактерніше вирізняє її з-поміж інших (особливо гуцульської), хронологічно пізніших і технічно «розвинутіших» і ставить у число найдавніших, стилістично найекзотичніших інструментальних традицій України.

Торкнувшись питань музичного інструментарію та музичного виконавства бойківчан, ми таким чином непомітно перейшли до стисло викладу фольклорної ситуації на Львівщині. Отож, якщо спробувати схарактеризувати її коротко, то можна стверджувати, що вона є нерівною як у межах області, так і окремих районах чи регіонах. Десь більшою мірою розвинуто і побутує народне музикування, десь більше подибуємо вокальні зразки фольклору. Десь – одне і друге. Десь зберігся і поки що побутує гуртовий спів, десь – сольне, індивідуальне виконавство. На межі зникнення опинився фольклор словесний. Рідко вдається натрапити його, хіба що у формі коломийок, ладканок. І вже геть прикра ситуація з фольклором танцювальним. Як один з оригінальних його зразків можна навести пастуший танець «Феся», що його доволі вдало відтворювали-реконструювали учасники дитячого фольклорного гурту «Феся» під керівництвом вдумливого педагога, керівника колективу Ярослави Сокол. Він є композиційно викинченим твором з яскраво вираженою художньо-виконавською концепцією.

Доволі очевидні відмінності й музично-діалектологічні, що характеризуються такими критеріями, як ритміка і мелодика пісень, типові звороти, співвідношення мажорних і мінорних мелодій, наявність або відсутність хроматизмів, багатоголосся (за Ф. М. Колессою). В межах Львівщини відчутні відмінності і за музично-виконавським діалектом. Наявні музично-стильові особливості локальних місцевостей гірської та передгірської зони Львівщини відрізняються від музично-мовних систем низинної частини краю, щоб не сказати – відмінні, чи протиставляються. Мається на увазі протилежна

північно-східна частина області, що охоплює Сокальський, Бродівський, Рахівський, частково Золочівський райони. Відмінності спостерігаються у репертуарі, у виконавській манері. І доводиться констатувати, що й інструментарій музичний населення низинної частини Львівщини значно відмінний. А часом звужений, бідніший від інструментарію горян. Тут скрипка (притому не роботи приватного майстра, а фабрична) доповнюється, oprіч цимбал, баяном (акордеоном), кларнетом, саксофоном, трубою, бубном, решіткою, і скрипці вже не належить визначальна роль у веденні мелодії. Як правило, її доповнюють ті ж цимбали, баян, кларнет.

Стан збереженості та побутування фольклору можна характеризувати таким чином. Практично в межах усієї Львівщини добре зберігається народна обрядовість – календарна та родинна. Популярністю користуються вертепна драма, Маланка. Обжинки, вечорниці, локально – купальське дійство (Городоцький, Жидачівський, Золочівський, Старосамбірський райони). Активно побутують родинні обряди – весілля, народини, новосілля, похорон. Щодо вокального фольклору, знову ж таки добре збереглася й активно побутує календарно-обрядова та родинно-обрядова лірика: колядки, щедрівки, гаївки, в окремих місцевостях – риндзівки (Яворівський район) та купальські пісні, а також весільні та похоронні пісні та голосіння. Активно

побутують родинно-побутові пісні – про кохання, родинні взаємини, жартівливі пісні до танцю (здебільшого це коломийки), а також пісні літературного походження, зокрема, романси. Практично виходять чи вийшли з ужитку пісні суспільно-побутові: козацькі, чумацькі, ремісничі, рекрутські, солдатські, наймитські, емігрантські, заробітчанські. Популярністю на Львівщині користуються й активно побутують (особливо це стало помітно з настанням незалежності України) пісні жовнірські – пісні українських січових стрільців та воїнів УПА. Як зразок негероїчного епосу побутують пісні-балади. Як не дивно, їх частіше можна почути в селах гірської зони Львівщини, хоча трапляються випадки їх побутування і в низинних районах – Рахівському, Жовківському. Думи, історичні пісні, биліни, пісні-хроніки як зразки героїчного епосу практично не трапляються. Має місце побутування зразків пареміографії – прислів'їв, прикмет, приказок, побажань, тостів, вітань, загадок, прокльонів та анекдотів, притч, легенд, бувальщин як зразків казкового і неказкового епосу. Прикро, але факт: коліскова пісня виходить з ужитку. Пісня, на якій виростили тисячі поколінь наших краян, українців. Її як релікт можна ще де-не-де почути в окремих селах на Бойківщині як зразок фольклору для дітей так само, як пестушки, утішки, безконечні казочки. Майже зникли з активного життя такі зразки дитя-

чого фольклору, як заклички, скоромовки, хоча трапляються факти побутування лічилок, мирилок. Даний огляд здійснено за схемою, запропонованою молодими українськими науковцями-фольклористами М. Лановик та З. Лановик (Українська народна творчість, Київ, 2005).

Ті чи інші зразки фольклору при бажанні натрапляємо в різних районах Львівщини і не обов'язково це має бути якась Богом забута закутина у віддаленому районі. Практика роботи зводиться з фактами побутування фольклорного матеріалу в окремих селах приміських Городоцького та Пустомитівського районів. Активні зусилля і співпраця з працівниками Городоцького та Пустомитівського районних домів – цьому підтвердження. Власне, розуміння спільної мети сприяє успіху справи. А ще – багатство душі, її доброта.

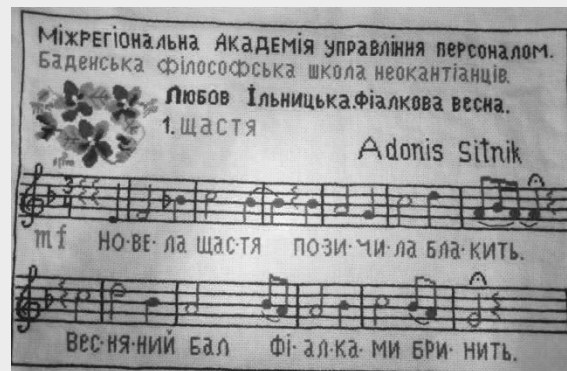
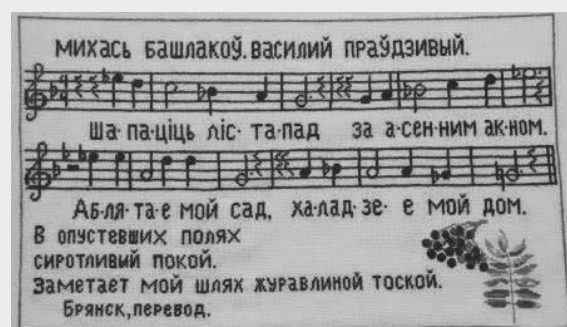
Добрі люди здебільшого співучі. Бринить мелодія із серця, палахкотить у душі, озиваючись до навколишнього світу суголоссям чистих почуттів. Отакі вони скрізь по Львівщині – чи на Бойківщині, чи на Яворівщині, у віддаленому селі чи у місті.

У кожного з них своя доля, та у творчому колективі їхня дума, їхня пісня зливаються воедино, вливаючи у серця слухачів почуття любові до прекрасного, до свого краю, до України.

Володимир КУЗИК
м. Львів

МУЗИЧНІ ТВОРИ ПЕТРА ПЕТРОВА-ОМЕЛЬЧУКА ЗВУЧАТЬ В УКРАЇНІ

На засіданні художньої ради Національної ліги українських композиторів (НЛУК) по вулиці Трьохсвятительській за прослуховуванням фрагментів опер «Він і Вона», «Опришки», «Обманщик» («Таємниче викрадення») лауреата німецької композиторської премії ім. Карла-Марії фон Вебера – Петра Петрова-Омельчука – висловилися композитори, музикознавці, етнографи, кандидат мистецтвознавства Степан Лісецький, Василь Лісецький, Микола Каландьонко, Тетяна Димань, Геннадій Володько: полюбилася музика для дітей, зібралася і діє студія гуманістів – Studia humanitatis, та студія Божественна – Studia divina, реалізуються світоглядна, пізнавальна та інформаційно-трансляційна функції культури у передачі соціокультурного досвіду від старшого покоління до молодих музикантів, до юних учнів музичних шкіл. Видатний композитор Петро Петров-Омельчук – частий гість на хвилях Українського радіо з фрагментами цікавої опери «Опришки» (запис хору, оркестру Національної радіокомпанії України, диригент С. Литвиненко). Своїми музичними творами «Adagio cantabile», «Впертий віслючок», «Стежинка», «Берізка», «Ванька-встанька», «До школи», «Осінь» він присутній у творчих класах естетики у київських дитячих музичних школах №№13 і 108, у Липівській школі Макарівського району Київської області, де маестро працював викладачем сольфеджіо у ХХ ст., у Київському муніципальному академічному театрі опери і балету для дітей та юнацтва на Подолі, де поставили його дитячу оперу «Обманщик» («Таємниче викрадення») за участю режисера Лариси Моспан. Музикознавці родини вченого-культуролога Степана Лісецького наголосили,

що глибоко національна опера «Опришки» Петра Петрова-Омельчука сягає високого європейського рівня і виховує молоде покоління в руслі гуманізму.

Під час засідання було обговорено здобутки музичних діячів Національної ліги українських композиторів та її секретарів Мар'яни Каландьонко і Катерини Пасічної. За їхньої участі було видано підручник Степана Лісецького «Українська музика XIX ст.», дитячу музичну хрестоматію «Музичне мистецтво» для 1 кл., збірки музичних творів і багато іншого.

Мар'яна КАЛАНДЬОНОК, Катерина ПАСІЧНА, секретарі
Національної ліги українських композиторів,
Богдан СИТНИК, випускник київської школи мистецтв

ПЕРШИЙ З'ІЗД КОБЗАРОЗНАВЦІВ

13-14 жовтня на вулицях міста Ірпеня на Київщині лунав кобзарський спів. Виступали цехмайстер Київського кобзарського цеху Микола Товкайло, Едуард Драч, Сергій Волченко та інші.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

Цими днями в Центральному будинку культури Ірпеня відбувся I міжнародний з'їзд кобзарознавців та етноорганологів ім. Миколи Будника. Доктори і кандидати наук, аспіранти та інші дослідники із Києва, Івано-Франківська, Луцька, Львова, Тернополя, Харкова, Хмельницького, а також міст Борисполя, Переяслава і села Стрітівки на Київщині та смт Путили на Буковині обговорили проблеми кобзарознавства та інструментології. Робота велася у секціях: «Проблеми історії й теорії кобзарства та лірництва» (голова – член-кореспондент Академії мистецтв України, докторка мистецтвоз-

Група учасників зїзду

навства Софія Грица, секретарі – кандидат мистецтвознавства, голова правління Фонду національно-культурних ініціатив ім. Гната Хоткевича, цехмайстер Харківського кобзарського цеху Кость Черемський і доктор мистецтвознавства, професор, завідувач сектору етномузикології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського Михайло Хай) і

«Проблеми історії й теорії етноінструментознавства в Україні та за кордоном» (голова – доктор мистецтвознавства, академік Міжнародної академії інформатизації ООН Ігор Мацієвський, секретарі – доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Богдан Кіндратюк і Михайло Хай). Частиною доповідей було виголо-

шено в режимі онлайн, зокрема, виступи Пйотра Гроховського із Польщі та Віктора Мішалова й Андрія Нагачевського із Канади. Дослідники з Білорусі не змогли вийти на зв'язок. Там щось трапилося з Інтернетом.

Проте з'їзд виводить сьогоднішній рівень сучасного кобзарознавства та суміжної із ним етноорганології (науки про народні музичні інструменти та інструментальну музику) на нові обрії науково-аналітичної думки.

Високого наукового рівня доповіді були доповнені унікальними виступами сліпого лірника Лайоша Молнара, капели «Надобридень» (керівник – Сергій Охрімчук) та US Orchestra.

Під час з'їзду в Будинку культури експонувалися виставка українських народних інструментів із колекцій Михайла Хая, Валерія Гладунця, Ярини Товкайло та Ірпінського історико-краєзнавчого музею.

Учасники з'їзду висловили занепокоєння долею будинку покійного панотця Кобзарського цеху Миколи Будника, якому загрожує знесення.

Панотець Кобзарського цеху Микола Будник жив і похований в Ірпені. Він відтворив за матеріалами Миколи Лисенка кобзу Остапа Вересая. Домівка Будника в Ірпені стала осередком відродження української народної культури і, зокрема, традиційного кобзарства. Тут гуртувалася молодь, яка відтворювала рідні звичаї. В Ірпені його ім'ям названо одну із вулиць міста. На будинку, де жив Будник, встановлено меморіальну дошку. Коштом міста видано другу редакцію книги Михайла Хая «Микола Будник і кобзарство». В історико-краєзнавчому музеї та бібліотеці проводяться вечори пам'яті Миколи Будника.

Натхненник і організатор з'їзду Михайло Хай зазначає: «У повітрі висить ідея створення Міжнародного центру епічної культури імені Миколи Будника із щорічною міжнародною науковою конференцією в Ірпені, а також на «малій» батьківщині Будника – в селі Сколобові на Житомирщині. Місце останнього спочинку Миколи Будника – Ірпінь – стає справжньою Меккою української інструментології й епікознавства».

МОНООПЕРА «ЛЮДСЬКИЙ ГОЛОС» У ВИКОНАННІ ОЛЕНИ ГОНЧАРУК

На початку липня цього року до гостинної атмосфери елегантної музичності меморіального музею Віктора Косенка долучився французький експериментальний присмак надзвичайної вишуканості. Моноопера «Людський голос» за однойменною драмою Жана Кокто у неперевершеному виконанні заслуженої артистки України Олени Гончарук – це подія, яка привертає увагу своєю несподіваністю.

Любов ІЛЬНИЦЬКА

Важке випробування спекою у ковідний час і очікування емоційного перевтілення драматичних ідей Жана Кокто, композиторських інновацій Франсіса Пуленка в оперному розумінні вокальної сповіді – саме таке поєднання дієвих конфігурацій додавали глядацьким думкам непередбачуваного ефекту оригінальності від презентації мистецького перфомансу високого рівня запаморочливої витонченості. Отже, телефон і партитура на представницькому музичному інструменті – музейному роялі – доповнювали бентежні відчуття аудиторії та бажання «сумлінних глядачів» навести лад, прибравши зайве

для класичної оперної презентації. Споглядання за психологічним наповненням телефонної розмови в оперному виконанні, як нетривіальним художнім явищем перенесення з буденного життя автентичних сенсів з допомогою харизматичного вокального забарвлення, виявило у пересічній ситуації непересічний згусток драматичних хвилювань. За задумом автора лібретто, вже згаданого Жана Кокто, до виконавської майстерності вокального перевтілення мав би доєднатися ще один намір – дозволити глядачам поспостерігати не за сюжетністю, а за психологічними ваганнями героїні, коли щиро оприлюднюються природні стани сумніву, подиву, обурення і приголомшливого розчарування, що постають під час надзвичайної телефонної комунікації.

Перша музична фраза з «Алло» на відповідь фортепіанного дри-

вання – імітації телефонної вібрації традиційного звукового ряду – одразу захопила увагу простим потраплянням до чітких координат непорушної зачиненості особистого простору. Напруга непередбачуваності поруч з емоційним розгойдуванням, коли без музичного супроводу фрази абсолютно не мелодійні, але ж на високих нотах, як уривки життя, ніби линули в нікуди з обірваної розмови, надавали демонстрації внутрішнього стану понівеченого жіночого ества не чужеродної примхливості, а все ж таки наголосам характерного співпереживання новому сумному досвіду неминучої покинутості, бо що ж з нами інколи роблять егоїстичні чоловіки, і героїня у виконанні Олени Гончарук це доводить своїм різким хвилюванням, яке водночас із видатним емоційним представленням переросло у стражденний опір трагедійним моментам доленосної реальності.

У цьому разі роль співачки має супутні переваги, адже місія провідника ніби невимусовно наближає до відчайдушних глибин психологічного випробування відштовхування гіркої відрази і прийняття даремності жертвних втрат від обнадійливого очікування, і все це дійство доволі переконливо відбувається під музику складної поліритмії, нелінійного супроводу драматичної розмови із невідомим персоніфікованим всесвітом грізних – акордних викликів. Від чого залежить напруга, приховані жести лоскотних пауз? – Здається, що драматична сповідь неймовірної сили мистецтва відходить від гармонійних берегів солодкої чуттєвості до зображення людської беззахисності перед негараздами й у сум'ятті потужної сполоханості зі збереження струменів просвітлення та довіри у своє подальше майбутнє. Олена Гончарук демонструє ніжність на початку вистави, як мрійливої надії на телефонну відповідь, та майже безмежну силу волі наприкінці моноопери у прийнятті відсутності можливої реалізації незнищених, але накопичених у щасливому засліпленні, справжніх жіночих почуттів.

Відтак своєрідний оперний телефонний одноактний діалог між чоловіком і жінкою необу-

мовлено відзначився виконавським перевтіленням – за роялем видатний музикант, лауреат міжнародних фортепіанних конкурсів Микола Чикаренко натхненно відтворював музичну експлікацію композиторського наміру щодо зображення прихованого напруженого настрою героїні та ніби до того ж образно виконував ретро-функцію телефонного оператора для з'єднання та роз'єднання певного балансу в спілкуванні з неочевидним співрозмовником.

Причаровує і завершення цієї оперної вистави, адже кульмінація кризи у нарощуванні емоційних хвиль непережитих почуттів упродовж усієї вистави постійно накладалися і накладалися, як почергові шари ілюзорних сподівань, тому здивував вибір відомої співачки у бік обнадійливої посмішки у контексті м'якого музичного супроводу з легкими нотами налаштування героїні на самопідтримку, адже повного відчуття, що автор передбачив зобразити абсолютне розчарування у любові цією жінкою, все ж таки при перегляді всього дійства не виникає. Підтвердженням цього стала внутрішня готовність солістки Національної опери України передати глядачам найкраще зі спрямуванням до теплого єднання й обміну враженнями.

КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ У СРІБНОМУ – МІСЦЕ ІСТОРІЇ, КУЛЬТУРИ ТА САМОБУТНОСТІ ГРОМАДИ

Краєзнавчий музей у Срібному відкрили на День Державного прапора України. Це справді важлива подія не лише для розвитку туризму живописного і потужного краю на південному сході нашої області, а й можливість для відродження та збереження історичного й культурного надбання Срібнянщини. На сьогодні уже більше 500 охочих відвідали цей історико-культурний простір у центрі громади.

Лена МАКІВЧУК

Новостворений заклад, і справді, об'єднав усі покоління. Експонати збирали з усіх куточків громади. Й сьогодні до музею надходять нові, цікаві речі повсякденного вжитку: посуд, одяг, рушники, прикраси, книги, газети, фотографії, знаряддя праці та багато іншого. Цінні речі з минулого, які були невід'ємною частинкою побуту та щемно нагадували про наших прабатьків, жителі громади з радістю та гордістю приносять до музею в дарунок сучасним і майбутнім поколінням.

Про краєзнавчий музей у Срібному розповіла його директорка, досвідчений музейник Марина Даценко.

ЗБЕРЕГТИ НАДБАННЯ МИНУЛОГО

Срібнянська громада – це одна з найпотужніших і найживописніших громад Чернігівщини, як для його жителів, так і для багатьох гостей, що мають змогу відвідати й помилуватись її красою.

Це одна із небагатьох в області громад, яка зберегла межі колишнього району. Тут справді вміють добре господарювати, одержуючи вагомий врожай зернових і надой молока, займаються розведенням бджіл і виробництвом меду тощо. Та найбільша цінність у громаді – люди, які тут працюють, які своїм корінням із цієї родючої і багатой землі.

Власне, можна багато говорити про виховання поваги до народних традицій і національного мистецтва та любові до свого коріння. Заручившись підтримкою, громада обрала шлях – зберегти найдорожче в пам'ять про тих людей, якими пишається, про ті події, які навіки закарбовані на сторінках літопису Срібнянщини, виховати почуття патріотизму, а також примножити культурно-історичні здобутки українського народу на території сучасної громади.

Марина ДАЦЕНКО демонструє роботу ткацького станка

ВІД МРІЇ – ДО ВТІЛЕННЯ В ЖИТТЯ

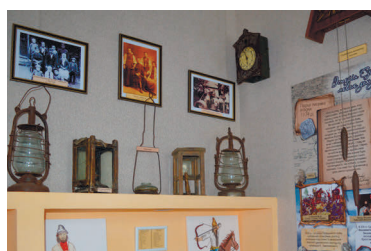
Ідея створення краєзнавчого музею належить селищному голові Олені Василівні Панченко. Цьому передували неодноразові поїздки за обміном досвіду до сусідніх областей, районів, громад. Олена Василівна – досвідчений управлінець. Вона давно виношувала ідею створення осередку збереження історичної пам'яті в Срібнянській громаді. Першочергово в планах було створення лише однієї музейної кімнати. Втім, навіть не мріяли, що буде повноцінний музей.

Найважче – перший етап. Робота кипіла: здійснювали оформлення необхідної документальної бази, оголосили збір експонатів у пресі, соціальних мережах, проводили значну роз'яснювальну роботу серед населення, консультувалися із фахівцями музейної, архівної, археологічної, бібліотечної справи.

Втім, найбільшою перешкодою для відкриття музею стала фінансова складова. Постійний та надійний партнер громади СТОВ «Батьківщина» підтримало й у цій важливій справі. Агробізнесменство спрямувало значні ресурси для прискорення реалізації даного проекту.

Музей став насправді спільною справою для всієї громади: люди приносили експонати з відсутності, спеціалісти-будівельники облаштували приміщення та примузейну територію, працівники відділу культури допомагали з ремонтом та оформленням експозицій. Кожен вбачав свою відповідальність перед собою та громадою загалом. Зокрема, заступник селищного голови із гуманітарних питань та соціальної політики Ніна Бондаренко провела значну роботу з організації відкриття музею, пошуку матеріалів та експонатів. Разом із головою громади Оленою Панченко вони справді перейняли музеєм до глибини душі.

Очолити краєзнавчий музей Марина Даценко, за освітою – вчитель, але в душі музейник і любитель історії краю. Вона є членом Обласної спілки краєзнавців Укра-

їни. Працювала директором Ічнянського краєзнавчого музею і його філії – єдиного в Україні музею видатного художника XIX ст., одного із засновників Товариства пересувних виставок Миколи Миколайовича Ге. У відділі культури Срібнянської селищної ради розпочала працювати з вересня минулого року, на посаді директора музею – з березня цього року.

ДОВГООЧІКУВАНЕ ВІДКРИТТЯ

Отже, після року напруженої спільної праці, з нагоди 30-річчя Незалежності України, в День Прапора відчинив свої гостинні двері краєзнавчий музей у центрі селища. По-святковому, у дружньому колі, за участі керівництва громади, із виступами творчих ко-

лективів і першою оглядовою екскурсією для місцевих мешканців.

Окрасою цієї, безумовно, важливої події стала демонстрація роботи ткацького станка. Майстер-клас з ткацької майстерності провела директорка Гурбинського будинку культури Наталія Бринза, в якій за плечима 5 років роботи на Дігтярівській фабриці художніх виробів імені 8 Березня. Майстриня ознайомила присутніх зі складовими елементами станка, розповіла про особливості цієї нелегкої справи. Наталія Миколаївна також поділилася своїми життєвими спогадами й розповіла про досвід здобуття ткацького ремесла від своєї бабусі.

У день відкриття гості музею мали змогу повернутися у минуле, переглянувши відеороботи, підготовлені на основі вже вивчених і зібраних матеріалів з історії Срібнянщини.

ІЗ ДАВНИХ ВІКІВ – ДО СУЧАСНОСТІ

У краєзнавчому музеї представлені знахідки різних історичних періодів, починаючи зі скіфських часів, черняхівської культури, Київської Русі, Козацької доби, XIX та початку XX століття, колекційні зібрання приватних осіб та місцевих краєзнавців.

Основа експозиції – речі та вироби Дігтярівської фабрики, яку було засновано наприкінці XIX століття й яка припинила своє функціонування наприкінці 90-х років минулого століття. За роки свого існування про фабрику знали далеко за межами колишньої Полтавської губернії та України. Це був справжній громадський та освітній осередок на Срібнянщині. На базі майстерні існувала школа, в стінах якої готували висококваліфікованих фахівців художнього ткацтва, технологів і художників.

Окрему увагу в краєзнавчому музеї приділено речам побуту, фотографіям відомих людей, пов'язаних з історією краю. Окрасою виставкової зали стали роботи місцевих майстрів: рушники та картини, вишиті бісером, нитками, присвячені 30-й річниці Незалежності України, полотна, написані аквареллю, ляльки-мотанки тощо.

Сьогодні в музеї організують як індивідуальні, так і групові екскурсії. Приходять школярі, представники організацій, старостинських округів, гості громади. Під час заходів демонструються пізнавальні відео із музейного YouTube-каналу. Проводять майстер-класи із ткацької майстерності, щоб на власні очі побачити і відчути роботу ткацького станка.

АМБІТНІ ПЛАНИ КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Найближча перспектива – збільшення оглядових майданчиків, розширення кількісної та якісної бази експонатів. У планах – презентування надбань із різних напрямів: історії, побуту, культури, освіти, науки, відомих людей різних часів і професій. Створення окремого культурологічного простору відомої актриси Ганни Затишкевич-Карпинської. Залучення додаткових ресурсів для розвитку, написання грантових проєктів, створення на базі музею інформаційного центру для надання послуг туристам і гостям громади.

Цікаві заходи та екскурсії за різним тематичним фокусом, практичні заняття, історичні екскурсії в минуле завдяки новим експозиціям та відеоматеріалам – таке майбутнє бачать у громаді для краєзнавчого музею. Це має бути місце історії, джерело для досліджень, здобуття знань, написання наукових праць, проведення дозвілля, місце, де зустрічається минуле і сучасне.

У планах – включення краєзнавчого музею до екскурсійного маршруту Прилуцького району, розробка нових туристичних напрямків по території громади. Унікальні об'єкти – це срібнянські вали, Городище. Взагалі вся місцевість має цікаві рельєфи і краєвиди, які дійсно заслуговують на особливу увагу дослідників і всіх, хто цікавиться історією. Садиба Галаганів, музей Остапа Вересая та ландшафтний парк у Сокиринцях, палац Галаганів у Дігтярях, садиба «Бджолярій» Миколи Вовнянка як об'єкт зеленого туризму та багато інших історико-культурних пам'яток. Усі ці та інші туристичні об'єкти сприятимуть розвитку громади та її потенціалу.

ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ

Власне, розвиток культури в умовах децентралізації можливий. Створення таких багатофункціональних просторів, як краєзнавчий музей у Срібному, сприяє об'єднанню всієї громади. Завдяки таким сучасним історико-інформаційним центрам регіон має всі шанси «підтягнути» інфраструктуру, залучити додаткові фінанси для розвитку різноманітних проєктів, створити робочі місця, реалізувати наявний як економічний, так й інтелектуальний потенціал у громаді.

Прикладом взаємної співпраці та партнерства є підтримка бізнесом ініціатив органів місцевого самоврядування. Координація зусиль і ресурсів, спільна відповідальність за результати діяльності – це шлях до важливих змін у громаді.

Фото – автора і люб'язно надані Мариною ДАЦЕНКО

НЕТРИВІАЛЬНІ ТРАЄКТОРІЇ НОБЕЛІВСЬКИХ СТАНДАРТИВ

У 1933 році Іван Бунін був визнаний Нобелівським комітетом Стокгольма таким, що не має національності...

Ольга ПУГАЧ

Вперше вручення Нобелівської премії відбулося у Стокгольмі 10 грудня 1901 року. Приурочено це дійство було до дня смерті Альфреда Нобеля, видатного науковця і підприємця. Засновано премію було у 1895 р. за його заповітом. Ним було створено фонд, відсотки з якого у вигляді премії видаватимуться тим, хто впродовж попереднього року приніс найбільшу користь людству завдяки видатним науковим дослідженням або значному внеску в культуру чи розвиток суспільства.

Спровокувало винахідника динаміту до здійснення такого кроку, найімовірніше, те, що Нобель довідався з преси, що журналісти назвали його «торговцем смертю». Необов'язково, що всі свої статки винахідник отримав саме на вибухівці, але не секрет, що розквіту компанія Нобелів набула якраз із початком Росією Кримської війни 1853 року.

Та війна за Крим закінчилася для Росії поразкою. Перемогла коаліція держав, на боці яких, як відомо, діяли й українські козаки. Їхні військові підрозділи були сформовані з задунайських козаків. Михайло Чайковський домігся створення регулярних козацьких підрозділів в османському війську. З Константинополя привезли козакам знамена Запорозької Січі, а Михайло Чайковський отримав від султана титул кошового отамана. Севастополь росіяни здали, Чорноморський флот потопили, російський монарх, який оголосив і вів війну, раптово помер «від застуди», і вже новий цар Росії сів з противником за стіл переговорів. Війна закінчилася Паризьким миром 1856 року.

Нобелі ж, покинувши Росію, повернулися на батьківщину.

Але динаміт є хорошим товаром не лише у часи війни, хоча десь якась війна йде завжди, тож статки Нобеля були достатніми, щоб накопичити неабияку суму, яка і стала основою Фонду Нобеля.

Він не мав спадкоємців і, незважаючи на те, що на його спадок претендували члени родини, через судові рішення його заповіт набув сили.

Отже, вже більше ста років лауреати за традицією з'їжджаються на нагородження премією до Стокгольма та Осло. Проте наш час не без сюрпризів. Несподіваний ворог, який ввів у моду самоізоляцію і локдаун, змінив протокол Нобелівської церемонії і Фонд Нобеля ухвалив рішення, що в 2021 році дипломи та медалі вручатимуть лауреатам в їхніх країнах. Нагородження відбудуться, як пишуть, у гібридному форматі: у прямому ефірі та за особистої присутності.

Але й ще у 1933 році Нобелівському комітету, з незалежних від нього причин, теж довелося відступити від протоколу нагородження. Сталося це у зв'язку з врученням премії письменнику Івану Буніну.

За традицією в Стокгольмському концерт-холі під час урочистої церемонії вручення лауреатам дипломів і золотих медалей з рук монарха Швеції у залі піднімають прапор держави, представником якої є нагороджуваний.

Постать Івана Буніна створила Нобелівському комітету неабиякі проблеми – їм важко було визначитися, яким є статус лауреата, емігранта, який не мав жодного громадянства на момент нагородження. Російської імперії, з якої він виїхав у 1920 р., уже не існувало, Радянський Союз його, як білоемігранта, не визнавав, а французького громадянства він так і не набув. У підсумку дійшли такого компромісного формулювання: «Без національності, проживає у Франції». Тож організатори змушені були відмовитися від звичайного ритуалу – оздоблення сцени прапором країни, яка дала світу лауреата. Концерт-хол Стокгольма було вирішено прикрасити лише прапором Швеції.

Напередодні нагородження зазвичай лауреати читають нобелівські лекції. У своїй «Нобелівській промові» Іван Бунін тоді, у 1933 році, звернув увагу високоповажних організаторів та гостей урочистої церемонії на безпрецедентні обставини

Бунін. Вручення Нобелівської премії

Директор видавництва «Самміт-книга» Іван СТЕПУРІН та Ольга ПУГАЧ на лекції «Київські дні» Івана Буніна. Фото Євгена БУКЕТА, 27 листопада 2021 р.

Лауреати Нобелівської премії 1933 року. Зліва направо письменник Іван Бунін та фізики Ервін Шредінгер, Поль Дірак та Вернер Гейзенберг

його нагородження: «Вперше від часів заснування Нобелівської премії ви присудили її вигнанцю. Бо хто ж я є? Вигнанець, який користується гостинністю Франції. Дозвольте мені... сказати вам, наскільки прекрасним є ваш жест сам по собі. Безперечно, біля цього столу перебувають представники з різними думками... Але є дещо непорушне, що усіх нас поєднує: свобода думки і совісті...».

Такі цікаві обставини нагородження письменника стали відомі порівняно недавно завдяки публікаціям Асоціації «Бунінський спадок» («Бунинское наследие»), яка була створена лише 1992 року з ініціативи далекої його родички Галини Пречисської та інших нащадків роду Буніних. Нині її очолює доктор технічних наук В. Пречисський, знавець шведської мови. Він же навів у статті і формулювання,

за що саме був відзначений Нобелівською премією Бунін: «За художню майстерність, завдяки якій він продовжив традиції російської класики в ліричній прозі». Це дещо відрізняється від тексту, який наводився до нього, і це принципово.

Завдяки Асоціації в Москві та Петербурзі на будинках, у яких бував або, хай і коротко, проживав Бунін, нарешті були встановлені меморіальні дошки. Також членами Асоціації досліджуються нові й невідомі матеріали, які стосуються Буніна та його оточення, тож є надія, що з часом матимемо змогу ознайомитися з невідомими досі сторінками біографії та творчості письменника, значна частина життя якого до еміграції пройшла в Україні. Його іменем тепер називаються вулиці, станції метрополітену, ставляться пам'ятники. І все це тепер, після 1991 знаменного року, а до того, схоже, він і справді був людиною не лише без Батьківщини, а ще й без національності, не дуже його жалували, хіба ентузіасти.

Ще в 19 років Бунін приїхав до Києва з Орловщини, щоб добутися Канева і вклонитися Тарасу, якого вважав абсолютно геніальним національним поетом. Він працював у Полтаві, бував, крім Києва, у Харкові, Миколаєві, Миргороді, інших містах і містечках, а одесити його вважають своїм, бо приїздив до Одеси влітку протягом десятків років. Від них же і вирушив у тривалій важкий шлях у чужі краї – в еміграцію.

Що ж до Києва, то з ним можна пов'язати «щасливий початок» творчого життя Буніна, де на початку письменницької кар'єри йому поталанило потрапити під «холодний душ» київської екзальтованої публіки. Коли Бунін поскаржився Чехову на киян, то почув підбадьорливе: «Це ж чудово погано почати. Зрозумійте, якщо у молодого письменника зразу виходить все честь по честі, йому кришка, пиши пропащо!» (А. Чехов, десь близько 1900 року).

Про вшанування пам'яті Буніна в Україні – і в Києві, і в Каневі, і в Полтаві – треба б подумати і нам. Адже Буніни (Бунікевські) прибули в Росію з Полтави, до якої ще XV ст. потрапили з Волині.

В Одесі, до речі, давно вже є й вулиця його імені, і меморіальні дошки, нещодавно приватною ініціативою встановили пам'ятник. Стоїть пам'ятник письменнику і в Харкові, у бібліотеці якого він, вісімнадцятирічний, читав і вчив напам'ять «Слово о полку Ігоревім».

ТАБЛИЧКИ ЕМОЦІЙ І ПОЧУТТІВ ЛЮБОВІ

Ми ж не сварились з тобою?
Сьогодні – точно ні.
«Привіт, ти спиши? Бо я не сплю»

Людська пам'ять короткочасна, тож іноді на таблиці потрібно записати слово, думку, емоції, почуття, щоб зберегти їх для себе, а можливо, вони будуть корисними й для інших – адже записане залишається.

Прочитавши останнє речення збірки віршів Марії Маш «Сьогодні точно ні» (К.: Саміт-Книга, 2021), подумки повертаюся до початку – хочеться перечитати її ще і ще... Щось-таки є притягальне в цих текстах: щирість, ніжність, скромність... Тож хай читач зуміє знайти для свого серця те, що живить дух нашого ества, який потребує щоденної поживи, бо «Наш ідеальний варіант – жити в серці, думках і голові...». Дослухаймося до свого внутрішнього духовного світу добра і любові:

*Ви теж чуєте внутрішні голоси?
І відлітаєте думками в іншого
виміру світ?*

*А повертає в реальність вас
молоко,*

Що збігло за той час на плиті?

Ліна Костенко у вірші «Страшні слова, коли вони мовчать» стверджує, що «...всі слова були уже чиймись». Саме так – наші слова, думки, але, звісно, щоразу по-іншому, особистісним розумінням речей і здебільшого про сьогодні сказані власним «Я». Наша пам'ять – основа нашого розуму... Слово записується в мозку, але здатне запам'ятатися й серцем. Оберігаймо дзвоник нашого серця, щоб будити словом інші серця, серце спільноти. Не біймося того, що можемо повторити не свою думку. Ще Горацій (65-8 до н.е. – провідний лірик Риму) радив, щоб те, що є спільним для всіх, ми силою свого таланту формували своє, рідне бачення, «приватизуючи ці думки» на український «грунт».

У кожній вдумливої людини своя стежка до пізнання СЛОВА. Всі пишуть про одні й ті ж ціннісні речі людського життя: любов, ненависть, самотність, щастя, гармонію стосунків у родині, природу, зоряний Всесвіт із самотніми зірками (світами), яких ми не в змозі пізнати й дослідити, бо ж зіркову вись можемо відвідати лише подумки. За Куртом Геделем (теорема, відома з 1934 року) людство не здатне дослідити систему речей, в якій живемо, бо ми не в змозі вийти за межі системи, тобто Всесвіту. За його кінцем – початок. Хоча більшість

авторів зорить у небеса, щоб душею і серцем пізнати непізнане – відмінність лише в тому, як вони це роблять, як розуміють, до якої межі поет осягає життя і з яким запасом знань зорить у ці небеса. Кожна людина – згусток енергії емоцій, переживань і знань: вона бачить те, що іншим не дано, описує все по-своєму, бо ж тільки їй притаманно вловити, відчуті слово своїм, а не чужим серцем:

*Усі слухають одне і те саме,
Але кожна проєктує картину
по-своєму.*

*Наше бачення закладене в генах,
Підлаштоване життєвим
досвідом.*

Не можу оминати думками початкового вірша книжки. Авторка стверджує, що Бог, створивши жінку, заповів чоловікові: «Люби її і будеш щасливий, / Мене любити більше не прошу». Але ж чоловік невдячний, він не усвідомив, який діамант життя Бог йому подарував. А що ж жінка? Яке заповнення одержала вона від Бога (так є по сей день)? – «Нічого не треба буде тобі, / Тільки любов чоловіка». А як воно насправді? Людство далеко відійшло від Бога. Але ж Ісус Христос дав найбільшу (велику) заповідь у Законі: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою». Це найбільша і найперша заповідь» (Євангеліє від Матвія 22:39-39). Думки цього вірша заохочують читача до роздумів і потребують нашої найпильнішої уваги, бо ж авторка мислить розумом серця і має право на особисту метафоричність потрактування основ життя...

Емілі Дікінсон стверджувала, що «Любов (я люблю слово кохання. – Б. Д.) – це все! І це все, що ми знаємо про неї». Авторка зуміла словами і почуттями сво-

го серця передати таке загадкове і ніжне почуття ЛЮБОВІ, і це її розуміння, її дорога до пізнання сповна непізнаного:

*Налюбилася, накохалася сама в собі,
Виговорилася, написалася в листах
тобі,
Надивилася доволі на палітру
почуттів,
Виплакала, вичекала сотні
кольорових снів.*

*Витягнула з колодязя спогадів
море води,
Вишуквала в лісі емоцій папоротей
чарівних,
Вислухала фестивалі космічних
пісень,
Зіграла перед тобою багато ролей.
Перехворіла, переносила в серці
своїм,
Вдихала і видихала образи і біль,
Тікала, ховалася і поверталася
знов...*

Я сподіваюся, що це і була любов!

Просто, ніжно і своєю дорогою осмислення словом і думкою вічних істин загадки любові. Такою є поезія класичної ясності. Але ж насторожує і така правда життя:

*Зберігаємо терабайти інформації.
Чекаємо на оголошення рейсу до космосу,
А досі не вміємо говорити серця-ми.*

Про любов мовлено багато, оригінально: «Як шукають вони

любов, / З якою можна жити довіку? / ... / Розкажи, як зберегти любов, / як плекати ту вічну ніжність?». Авторка сповна виконала записане в анотації. На її таблицях емоцій і почуттів, шляхетно, вишукано, записано великими буквами ЛЮБОВ:

*Дивлюся на твоє фото:
Все добре,
Ти є,
І я засинаю знову...*

Пригадалося з давніше прочитаного: «Любила усіх, але не полюбила нікого» (Незнайома: Антологія української «жіночої» прози та есеїстики другої половини ХХ – поч. ХХІ ст. – Львів: ЛА «Піраміда», 2005. – 600 с.). Такій жінці можна хіба що поспівчувати. Бог наділив кожному людину майже мистецьким талантом кохати, але з досвіду знаємо про мистецькі твори чудові, добрі й посередні. Хай там як, а мистецтво є мистецтвом, і цього ніхто не може заперечити... Очевидно, що в описаному випадку відбувся непередбачений збій, обумовлений особистісним життям людини.

Писати про книжку можна й потрібно багато, бо віршотвори торкаються багатьох актуальних проблем сьогодення. Хай читач самостійно знайде своє, бо ж духовні крила людині дані для особистісного й неповторного польоту. Хоч я радив би акцентувати увагу на тонкому

розумінні почуття ВОЛІ, якою дорожить кожен українець. Пригадався фрагмент із книжки Андрія Чайковського (1857-1935) «За сестрою». Оповідання з козацької старовини: «Коли хочете, оставайтесь з нами (мовив Девлет-Герей. – Б. Д.). Прийміть нашу віру, я вас за своїх дітей прийму... – Спасибі тобі, могутній пане. Нічого не бажаємо, лиш волі... Нам тут добре, та за Україною нам сумно»).

Цитую вірш без коментарів:

*– Цього року ще випаде сніг?
– Не знаю... А чого ти питаєш?
– Думаю, як добуватиму їжу:
з-під снігу чи серед трави...
– Не думай про це. Птахам все
під силу.*

*– А ти пробував перелетіти ту
річку?
– Ні. Для чого? У мене все є.
– А може, на тому березі більше
їжі?
– Просто не думай про це.*

*– Так холодно стало – мабуть,
вечоріе...
– Ну, так, ось сонце зайшло.
– А нам сьогодні відкриють
клітку?
– Не випускають, але не думай
про це.*

Хай слова авторки лише ніжно торкаються душі й серця, а книжка знайде дорогу до читача, який здатний пізнати всю особливість шарму написаного, щоб не тільки цікавитись думками, але й побачити цілісність людини у відчуженні визорілого світу поетичного слова ЛЮБОВІ, якої забагато не буває. Книжка Марії Маш починається й закінчується поетичною констатацією цього вічного й загадкового почуття: світ втомився від нестачі любові, якої так бракує в сучасному прагматичному світі...

*Годинник на ратуші відбив
початок зими*

*Зберіть з дахів білий сніг
і зліпть двох сніговиків*

*Двох холодних що з'єдналися у
поцілунку
і чекають весни*

*Три місяці уповні рівно днів і
ночей
будуть разом*

*На головній площі, нагадувати-
муть нам
що світ врятує любов*

*Оберігатимуть наші життя
до часу поки не прийде весна.*

Богдан ДЯЧИШИН, член НСПУ, доктор філософії, доцент

ВОСЬМА РІЧНИЦЯ ЄВРОМАЙДАНУ ТА РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

21 листопада в Україні відзначали День Гідності та Свободи. Його встановлено на честь початку двох знаменних і доленосних подій у новітній українській історії: Помаранчевої революції та Революції Гідності. Вісім років тому – 21 листопада 2013 року відбулись перші протестні акції українського студентства та громадськості у відповідь на рішення тодішньої влади щодо припинення курсу на євроінтеграцію.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

На відміну від подій Помаранчевої революції, яка розпочалась у цей же день 17 років тому, обстоювання гідності та свободи на цей раз не було мирним і коштувало багатьох життів українських патріотів – 106 людей було вбито і понад 2 тисячі поранено. А навесні 2014 року розпочалася воєнна агресія Росії, яка супроводжувалася окупацією Криму та окремих територій Донецької та Луганської областей. Україна заплатила надто високу ціну за звільнення від диктатури і свій цивілізаційний вибір – бути частиною демократичної Європи.

На цих двох останніх Майданах пройшов поділ на тих, для кого наша земля, наші міста та села є Батьківщиною, і тих, хто й досі розглядає Україну як територію для збагачення!

Наші Майдани не були чимось унікальним у новітній історії, тим, що не траплялося в інших країнах. Масові протести, які тривають довго, – це перевірний спосіб боротьби за свої права, дієвий на всіх континентах. Унікальність наших Майданів полягає в тому, що це був новий досвід для Українського громадянського суспільства – досвід перемог!

Першим українським Майданом, 1990 року (ще за Радянського Союзу!), стали масові протести проти політики тодішнього радянського керівництва України – Кравчука та Масола – «Революція на граніті». Молодь, яка голодувала на Майдані, твердо заявила: Україна більше не терпить комунізму!

На другому Майдані, вже під назвою «Помаранчева революція», українці сказали: демокра-

тія – це чесні вибори! Масові протести проти фальсифікації виборів президента у 2004 році привели до влади Віктора Ющенка.

Незважаючи на реставрацію реакційного режиму, згодом Майдан в Україні ніколи не припинявся, хоча й мав локальний характер, як-от, обурення щодо свавілля поліції у Врадіївці чи виступ на захист державної мови проти закону «КК» – Ківалова-Колесніченка.

Пізня осінь 2013 – зима 2014 року. Побиття студентів, які вимагали продовження курсу України на євроінтеграцію, підняло народ проти диктаторської влади. Вперше з часів облоги Києва ордою хана Батия через 773 роки над-

містом залунав набат Михайлівського монастиря. Вранці 30 листопада 2013 року і розпочалась третя Майданна революція, згодом названа Революцією Гідності, – як масове явище та протест, щоб стояти до кінця і назавжди увійти в історію України прикладом мужності, стійкості та рішучості у боротьбі за свої людські та громадянські права. Столицю підтримали мешканці всієї України, включно з Донецьком і Луганськом.

На третьому Майдані суспільство показало державі та владі межі й кордони, за які їм не дозволено виходити. І не було поділу за ознакою мови спілкування, соціального та майнового статусу, ідеологічних уподобань або релі-

гійної приналежності. Важливим став той факт, що груба пропагандистська зовнішня та внутрішня кампанія, спрямована на розкол України, дала збій. Люди об'єдналися і змогли утримати це об'єднання у найтяжчі й найважливіші дні Майдану та після нього. Незважаючи на те, що в апогеї революційних подій в Україні вперше влада стріляла в свій народ, вбиваючи безневинних..., але й ці трагічні обставини її не врятували! Українці не погодились на роль маргіналів за версією тодішньої влади і вийшли на Майдан, щоб взяти у свої руки відповідальність за своє майбутнє. Українці об'єдналися навколо старих, як світ, понять – Свобода, Права Людини, Справедливість і показали, що вони можуть єднатися заради високих справ!

Майдан показав, що немає в Україні жодної світоглядної прірви між поколіннями, і всі ці поділи штучні! Наші недруги твердять, що Майдан став відправною точкою в ескалції насильства та протистояння між «євронатівцями» та любителями «руського міра», що нібито і призвело до анексії Криму та конфлікту на Донбасі. Але вже з висоти восьми років від початку Майдану і багатьох як важливих для становлення нашої державності, так і трагічних подій, що сталися після нього, можна, аналізуючи помилки та прорахунки постмайданного керівництва

країни, зробити один незаперечний висновок – ми, Українці, склали історичний іспит на високе право бути Вільним Народом і мати свою «Державність, яка нарешті відбулася після століть поневолення нашої нації»!

Майдан став початком створення української політичної нації, до складу якої входять тепер не лише етнічні українці, а й громадяни всіх національностей, що відчувають відповідальність за свою країну, відчувають біль України та цінують поки що нетривалі, але підбадьорливі миті радості та гордості за її Перемоги! Їх буде більше з кожним новим роком життя нашої незалежної держави та цілком зрілого суспільства, яке вже ніколи і нікому не віддасть своєї долі, своєї незалежності, свого суверенного права бути українцями в Україні та Україною у світі.

Вісім років після Майдану, незважаючи на все, що після нього було, як доброго, так і неправильного, є історично безальтернативністю, і вже точно не марністю його безневинних жертв. США і Великобританія та країни Європейського Союзу, усвідомивши цінність українського досвіду в протистоянні російській гібридній агресії, заявляють про підтримку нашої країни у військовій, економічній і політичній сферах.

Фото автора

